

L.N. TOLSTOY

AİLE MUTLULUĞU

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: AYŞE HACİHASANOĞLU

Lev Nikolayeviç Tolstoy (1828-1910): Anna Karenina, Savaş ve Barış, Diriliş'in büyük yazarı, yaşamının son otuz yılında kendini insan, aile, din, devlet, toplum, özgürlük, boyun eğme, başkaldırma, sanat ve estetik konularında kuramsal çalışmalara da verdi. Bu dönemde yazdığı roman ve öykülerinde yıllarca üzerinde düşündüğü insanlık sorunlarını edebi bir kurguyla ele aldı. 1859 yılında ilk kez Russki Vestnik dergisinde yayımlanan Aile Mutluluğu romanında Tolstoy, kişilik farklılıkları yüzünden karşı karşıya gelen ve gururlarından fedakârlık edemedikleri için çatışmalarını konuşarak çözemeyen bir çiftin aşklarından geriye sadece nazik bir dostluk kalmasının öyküsünü anlatır, doğal ve sosyal çevreyi olduğu kadar kişilerin iç dünyalarını da ayrıntılı, duyarlı, çarpıcı bir biçimde tasvir eder.

Ayşe Hacıhasanoğlu (1952): DTCF Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Bir süre SSCB Büyükelçiliği Basın Bürosu'nda çevirmen olarak çalıştı. Edebiyat ve sosyal bilimler alanında çeviriler yaptı. Dostoyevski, Tolstoy, Gorki, Bagirov eserlerini Türkçeye kazandırdığı yazarlar arasında yer almaktadır.

9 786254 051456

12 TL

Genel Yayın: 4972

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

L.N. TOLSTOY
AİLE MUTLULUĞU

ÖZGÜN ADI
СЕМЕЙНОЕ СЧАСТЬЕ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
AYŞE HACIHASANOĞLU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2019
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

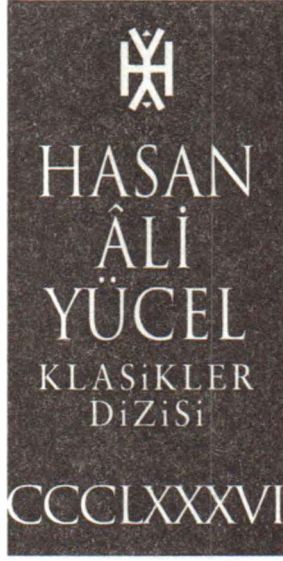
I. BASIM, EKİM 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-146-3 (CİLTİLİ)
ISBN 978-625-405-145-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT
DERYA MÜCELLİT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/80-81 TOPKAPI
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
Tel: (0212) 501 02 72 - (0212) 501 35 91 Faks: (0212) 480 09 14
Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

L.N. TOLSTOY

AİLE MUTLULUĞU

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
AYŞE HACİHASANOĞLU

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Birinci Bölüm

I

Sonbaharda kaybettiğimiz annemin yasını tutuyor, Katya'yla ve Sonya'yla birlikte kışı köyde yalnız başımıza geçiriyorduk.

Katya ailemizin eski bir dostu, hepimizi büyütüp yetiştiren, kendimi bildim bileli hatırladığım ve sevdiğim mürebbiyemizdi. Sonya ise küçük kız kardeşimdi. Karanlık ve kederli kış mevsimini Pokrovskoye'deki eski evimizde geçiriyorduk. Hava soğuk ve rüzgârlıydı, rüzgârın önüne katıp getirdiği kar yığınları pencerelerin boyunu aşmıştı; pencereler her zaman donuk ve bulanıktı, koca kış boyunca yürüyerek ya da arabayla hemen hemen hiçbir yere gitmemiştik. Bize gelen giden de yok gibiydi; zaten gelenler de neşe ve sevinç katmıyordu evimize. Hepsinin yüzü kederliydi, hepsi de sanki birini uyandırmaktan korkuyormuş gibi alçak sesle konuşuyordu, hiçbiri gülmüyor, hepsi derin derin iç çekiyor, sık sık bana ve daha çok da siyah elbiseli küçük Sonya'ya bakıp ağlıyordu. Ölüm evde hâlâ hissediliyordu sanki; havada ölümün eleme ve ürpertisi vardı. Annemin odası kilitliydi, yatmaya giderken bu odanın önünden her geçişimde hem ürperiyordum hem de bir şey beni bu soğuk ve boş odaya göz atmak için çekiyordu.

O zamanlar on yedi yaşımdaydım, annem tam da o yıl beni buradan götürmek, kente taşınmak niyetindeydi. Annemin kaybı benim için çok büyük bir acıydı, ama itiraf etmeliyim, bu acı yüzünden hissedilen başka bir şey de genç ve herkesin yüzüme de söylediği gibi güzel bir kız olduğum hâlde ikinci kışı bu ıssız köyde boşu boşuna geçirdiğim duygusuydu. Bu yalnızlık ve iç sıkıntısı kışın sonuna doğru o kadar artmıştı ki odamdan dışarı çıkmıyor, piyanonun kapağını kaldırmıyor, elime kitap almıyordum. Katya bunlardan birini olsun yapmam için beni ikna etmeye çalıştığında istemediğimi, yapamayacağımı söylüyordum, içimden “Ne için?” diyordu bir ses. En güzel günlerim böyle boşa geçip mahvolurken niye, ne için bir şey yapmalıyım? Niye? “Niye?” sorusunun gözyaşlarından başka yanıtı yoktu.

Bu sürede zayıfladığımı ve çirkinleştiğimi söylüyorlardı, ama beni bu bile ilgilendirmiyordu. Ne için? Kimin için? Bütün hayatımın bu şekilde, bu yalnızlık ve kendi başıma kurtulmaya gücümün ve hatta isteğimin olmadığı bu çaresiz gönül üzünlüğü içinde geçmek zorunda olduğunu sanıyordum. Katya kışın sonuna doğru benim için korkmaya başlamış, ne olursa olsun beni yurt dışına götürmeye karar vermişti. Ama bunun için para gerekliydi, oysa annemden sonra elimizde ne kaldığını neredeyse hiç bilmiyorduk ve her gün işlerimizi düzene sokacak olan vasinin gelmesini bekliyorduk.

Mart ayında geldi vasimiz.

İşsiz güçsüz, kafamda hiçbir düşünce, içimde hiçbir istek olmadan gölge gibi dolaştığım bir gün Katya bana:

— Tanrı’ya şükür! —dedi.— Sergey Mihaylıç gelmiş, bizi sormak için adam göndermiş ve öğle yemeğine gelmek istiyormuş. Silkinip toparlan Maşenkacığım, —diye de ekledi,— yoksa hakkında neler düşünür Sergey Mihaylıç. Hepinizi ne kadar çok sever.

Sergey Mihaylıç yakın bir komşumuz ve her ne kadar ondan çok genç olsa da rahmetli babamın arkadaşıydı.

Onun gelişinin planlarımızı değiştirmesi ve köyden gitme olanağı vermesinden öte Sergey Mihaylıç çocukluğumdan beri sevip saymaya alışkın olduğum biriydi. Katya bana silkinip toparlanmamı tavsiye ederken, uygun olmayan bir ışıktaki beni tanıyanların içinde en çok da Sergey Mihaylıç'a hasta biri gibi görüneceğimi tahmin etmişti. Katya'dan ve Sergey Mihaylıç'ın vaftiz kızı olan Sonya'dan başlayarak en son arabacıya kadar evimizdeki herkes gibi benim de onu bir alışkanlık olarak sevmemin dışında Sergey Mihaylıç anneciğimin yanımda söylediği bir söz nedeniyle de benim için özel bir öneme sahipti. Annem benim için onun gibi bir koca istediğini söylemişti. O zamanlar bu söz bana şaşırtıcı gelmiş, hatta hiç hoşuma gitmemişti; benim gönlümde bambaşka bir adam yatıyordu. Benim gönlümde yatan adam ince, zayıf, soluk benizli ve hüzünlüydü. Sergey Mihaylıç ise artık yaşını başını almış, uzun boylu, sağlam yapılı ve hep neşeli gördüğüm bir adamdı; ama annemin bu sözlerinin belleğimde yer etmesine ve bundan daha altı yıl önce ben on bir yaşındayken ve Sergey Mihaylıç bana *sen* diye hitap ederken, benimle oyun oynarken ve bana *menekşe kız* diye seslenirken zaman zaman eğer benimle evlenmek isteyecek olursa ne yaparım acaba sorusunu korkmadan soramazdım kendime.

Sergey Mihaylıç, Katya'nın böreğin yanına krema ve ıspanak sosu eklediği öğle yemeğinden önce geldi. Küçük bir kızakla eve doğru geldiğini pencereden görmüştüm, ama o daha köşeyi döner dönmez konuk odasına koştum, sanki onu hiç beklemiyormuş gibi davranmak niyetindeydim. Fakat evin girişinde adımlarını, bağıra çağıra konuşmasını ve Katya'nın ayak seslerini duyunca dayanamadım, onu karşılamaya çıktım. Katya'nın elini tutarak yüksek sesle konuşuyor, gülümsüyordu. Beni görünce durdu, selam vermeden birkaç dakika yüzüme baktı. Ne yapacağımı bilemedim ve yüzümün kızardığını hissettim.

Kollarını iki yana açıp yanıma gelerek her zamanki kararlı ve basit hâliyle:

— Ah! Olamaz, bu siz misiniz? —dedi.— İnsan bu kadar mı değişebilir! Nasıl da büyümüşsünüz! Bakın hele şu me-nekşeye! Siz kocaman bir gül olmuşsunuz.

İri eliyle elimi tutup nerdeyse canımı acıtacak kadar sıkı ve samimi bir şekilde sıktı. Elimi öpeceğini sanmış, ona doğru eğilmiştim, ama bir kez daha elimi sıkıp kendinden emin, neşeyle dosdoğru gözlerimin içine baktı.

Altı yıldır onu görmüyordum. Çok değişmişti; yaşlanmış, teni biraz kararmıştı, favorilerini kendisine pek yakış-mayacak bir şekilde uzatmıştı; ama basit davranışları, açık, dürüst, iri hatlı yüzü, zeki, parlak gözleri ve sevecen, âdeta çocuksu gülümsemesi aynıydı.

Beş dakika sonra konuk olmaktan çıkmış, hepimiz için, hatta hizmete hazır bekleyen hâllerinden anlaşıldığına göre gelişine çok sevinmiş olan hizmetçiler için de aramızdan biri olmuştu.

Annemin ölümünden sonra evimize gelen ve yanımızda otururken hiçbir şey söylemeyip sadece ağlayan komşuları-mızdan çok farklı davranıyordu; tam tersine konuşkan ve neşeliydi, annemden tek söz etmiyordu, öyle ki ilk başta bu umursamazlık bana garip, hatta bu kadar yakın birinden gelen bir nezaketsizlik olarak görünmüştü. Ama daha sonra bunun umursamazlık değil, içtenlik olduğunu anladım ve bu içtenlik nedeniyle ona minnet duydum.

Akşam Katya çay servisi yapmak için misafir odasında annemin zamanındaki eski yerine oturmuştu; Sonya'yla ben de onun yanında oturuyorduk; ihtiyar Grigoriy bir yerlerden bulup çıkardığı babamın eski piposunu Sergey Mihaylıç'a getirmişti ve Sergey Mihaylıç eskiden olduğu gibi odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu.

— Ne korkunç değişiklikler oldu bu evde, düşünsene! — dedi durarak.

— Evet, –dedi Katya, derin bir iç çekip semaverin ka-
pağını kapattıktan sonra ağlamaya hazır bir hâlde Sergey
Mihaylıç’a baktı.

— Sanırım babanızı hatırlarsınız, –dedi bana.

— Biraz, –diye yanıtladım.

— Şu anda yanınızda olsa sizin için ne kadar iyi olurdu!
–dedi, sessizce ve dalgın bir şekilde gözlerime değil, başımın
gözlerimden yukarı kısmına bakarak.– Babanızı çok sever-
dim! –diye ekledi daha da sessiz bir şekilde ve bana sanki
gözleri daha da çok parlıyormuş gibi geldi.

— Tanrı şimdi de annesini aldı! –dedi Katya ve peçeteyi
hemen çaydanlığın üstüne koydu, mendilini çıkarıp ağlama-
ya başladı.

— Evet, bu evde korkunç değişiklikler oldu, –diye yine-
ledi Sergey Mihaylıç başını çevirip.– Sonya, oyuncaklarını
göstersene, –diye ekledi birkaç dakika sonra ve salona git-
ti. O odadan çıkarken ben gözlerim yaşlarla dolu Katya’ya
baktım.

— Ne iyi bir dost! –dedi Katya.

Gerçekten de bu iyi yürekli yabancının gösterdiği yakın-
lık bana az da olsa iyi gelmiş, içimi ısıtmıştı.

Misafir odasından Sonya’nın cıvıl cıvıl sesi ve Sergey
Mihaylıç’ın Sonya’yla oyun oynarken çıkardığı sesler geli-
yordu. Ona çay gönderdim; piyanonun başına oturduğu ve
Sonya’nın minik parmaklarını tutup tuşlara bastırdığı du-
yuluyordu.

— Marya Aleksandrovna! –diye seslendi.– Buraya gelip
bir şeyler çalın.

Onun bana böyle basit bir şekilde ve hem dostça hem
de buyurur gibi seslenmesi hoşuma gitmişti; ayağa kalkıp
yanına gittim.

— İşte şunu çalın, –dedi Beethoven nota defterinin *Quasi
una fantasia* sonatında¹ adagio sayfasını açarak.– Bakalım

1 Ludwig van Beethoven’ın 1801 yılında tamamladığı 14. *Piyano Sonatı*,
bilinen adıyla *Ay Işığın Sonatı*. (ç.n.)

nasıl çalışıyorsunuz, –diye ekledi ve elinde bardağıyla salonun bir köşesine çekildi.

Önerisini reddetmenin ve kötü çaldığımı bahane etmenin olanaksız olduğunu hissettim nedense; uslu uslu klavyenin başına oturdum ve onun müzikten anladığını, müziği sevdiğini bildiğim için vereceği hükümden korksam da becerebildiğim kadarıyla çalmaya başladım. Adagio çay sofra-sındaki konuşmaların uyandırdığı anıların ortaya çıkardığı duyguyla aynı tondaydı, ben de galiba olması gerektiği gibi çalışıyordum. Ama scherzo bölümünü bitirmeme izin vermedi. “Yo, bu bölümü iyi çalamıyorsunuz, –dedi yanıma gelerek,– bu bölümü bırakın, ama birincisi fena değildi. Müzikten anlıyorsunuz sanırım.” Bu ölçülü övgü beni o kadar mutlu etmişti ki yüzüm kıpkırmızı oldu. Onun, yani babamın bir arkadaşının ve denginin benimle baş başayken eskiden olduğu gibi bir çocukla konuşur gibi değil de ciddi bir şekilde konuşması benim için ne kadar yeni, ne kadar hoş bir şeydi. Katya, Sonya’yı yatırmak için yukarı çıkmış, salonda ikimiz kalmıştık.

Bana babamı, onunla nasıl karşılaştıklarını, bir zamanlar daha ben kitaplarımın ve oyuncaklarımın başında otururken nasıl neşeli günler geçirdiklerini anlatıyordu ve babam onun anlattıklarında ilk kez karşıma şimdiye dek bilmediğim basit ve sevimli bir insan olarak çıkıyordu. O da bana neleri sevdiğimi, ne okuduğumu, ne yapmak niyetinde olduğumu soruyor ve tavsiyelerde bulunuyordu. Artık bana takılan ve oyuncaklar yapan şakacı ve eğlenceli adam değil, elimde olmadan saygı ve yakınlık duyduğum ciddi, basit, sevgi dolu bir adamdı benim için. Rahattım, hoşuma gidiyordu, ama yine de onunla konuşurken elimde olmadan bir gerginlik hissediyordum. Ağzımdan çıkan her sözcük için korkuyordum; sadece babamın kızı olduğum için kazandığım sevgisini kendim hak etmeyi çok istiyordum.

Katya, Sonya’yı yatırdıktan sonra bize katıldı ve benim hiç sözünü etmediğim çevremle ilgisiz durumumdan yakındı.

— En önemli şeyi bana anlatmamış, —dedi gülümseyerek ve bana doğru sitemle başını sallayarak.

— Ne anlatacaktım ki! —dedim.— Çok sıkıcı bir konu, hem geçiyor zaten. (Gerçekten de bırakın geçiyor olmayı, üzüntüm, sıkıntım tamamen geçmiş gitmişti ve sanki hiç olmamış gibi geliyordu bana.)

— Yalnızlığa katlanamamak hoş bir şey değil, —dedi,— artık genç bir hanımefendi olmadınız mı yoksa?

— Elbette öyleyim, —diye yanıtladım gülerek.

— Hayır, ancak kendisine hayranlıkla bakıldığı sürece ayakta kalan, tek başına kalır kalmaz çöküveren, hiçbir şeyden hoşlanmayan, her şeyi gösteriş amaçlı olan, kendisi için hiçbir şeyi bulunmayan kötü bir genç hanımefendi.

— Hakkımda ne iyi şeyler düşünüyorsunuz, —dedim bir şey söylemiş olmak için.

— Hayır! —dedi bir an sessiz kaldıktan sonra.— Boşuna babanıza benzemiyorsunuz, onun huyu sizde de var, —diye devam etti ve iyilik dolu, dikkatli bakışı beni yine okşayıp sevindirerek utandırdı.

Yüzünün ilk bakışta neşeli bir izlenim bırakması nedeniyle onun bu bakışının ilk başta parlak, açık, daha sonra ise giderek daha dikkatli ve biraz da kederli bir bakış olduğunu yeni fark etmiştim.

— Sıkılmamalısınız, sıkılamazsınız da zaten, —dedi,— müzikten anlıyorsunuz, kitaplarınız, kardeşinize verdiğiniz dersler var, sonradan pişman olmamak için şimdiden hazırlanabileceğiniz koca bir hayat var önünüzde. Bir yıl sonra geç kalmış olacaksınız.

Benimle bir baba ya da bir amca gibi konuşuyordu ve bana yaşıttımış gibi davranmaktan sürekli kaçındığını hissediyordum. Bir yandan beni kendisinden daha aşağıda görmesi kalbimi kırıyor, bir yandan da sırf benim için farklı biri olmaya çalışması hoşuma gidiyordu.

Akşamın ilerleyen saatlerinde Katya'yla işleri konuştular.

— Pekâlâ, hoşça kalın sevgili dostlar, –dedi ayağa kalkarak ve yanıma gelip elimi tutarak.

— Tekrar ne zaman görüşürüz? –diye sordu Katya.

— İlkbaharda, –diye yanıtladı elimi tutmaya devam ederek,– şimdi Danilovka’ya (diğer köyümüz) gideceğim; oradaki durumu öğreneceğim, elimden geldiğince işleri düzene koyacağım, kendi işlerim için Moskova’ya uğrayacağım, yaz boyunca da görüşeceğiz.

— Niye bu kadar geç geliyorsunuz? –dedim çok üzgün bir şekilde; gerçekten de onu artık her gün görmeyi umut ediyordum ve eski sıkıntılı hâlim geri gelecek diye birden çok üzülmüş, korkmuştum. Bu durum bakışlarımda ve ses tonumda kendini belli etmiş olmalıydı.

— Evet, bir şeylerle daha çok meşgul olun ve canınızı sıkmayın, –dedi bana son derece soğuk ve basit gelen bir ses tonuyla.– İlkbaharda geldiğimde sizi sınavdan geçireceğim, –diye ekledi elimi bırakıp yüzüme bakmadan.

Biz onu uğurlamak için antrede beklerken kürkünü çabucak giydi ve bakışlarını benden yine kaçırdı. “Boşuna çabalıyor! –diye düşündüm.– Bana bakmasından çok hoşlandığımı mı sanıyor acaba? İyi bir adam, çok iyi... ama o kadar işte.”

Ancak o akşam Katya’yla ben uzun süre uyumadık ve onu değil, bu yaz ne yapacağımızı, kışı nerede ve nasıl geçireceğimizi konuştuk. O korkunç “Ne için?” sorusu artık karşıma çıkmıyordu. Mutlu olmak için yaşamak gerektiğini ve gelecekte pek çok mutlulukla karşılaşacağımı çok basit ve açık bir şekilde görüyordum. Pokrovskoye’deki eski, iç karartıcı evimiz sanki bir anda yaşamla ve ışıkla dolmuştu.

II

Bu arada ilkbahar gelmişti. Önceki sıkıntım, üzüntüm geçmiş, onun yerini anlaşılmaz umutlarla ve isteklerle dolu,

ilkbahara özgü hülyalı bir sıkıntı almıştı. Gerçi kışın başındaki gibi değildim, Sonya'yla ilgileniyordum, müzikle uğraşıyordum, okuyordum, sık sık bahçeye çıkıyordum ve ağaçlı yollarda ne düşündüğümü, ne istediğimi ve ne umut ettiğimi bilmeden tek başıma uzun uzun dolaşıyor ya da bir kanepede oturuyordum. Bazı geceleri, özellikle de mehtaplı geceleri odamda, pencerenin önünde sabaha dek oturarak geçiriyordum, bazen Katya'ya sezdirmeden sırtımda gecelikte bahçeye çıkıyordum ve çiaylerin üstünde gölete kadar koşuyordum. Hatta bir keresinde kırlara çıkmış, gece tek başıma bahçeyi çepeçevre dolaşmışım.

O zaman zihnimi dolduran hayalleri şimdi hatırlamam ve anlamam zor. Hatırlasam da bunların sahiden benim hayallerim olduğuna inanasım gelmiyor. Bunlar o kadar tuhaf ve yaşamdan uzak hayallerdi ki.

Mayıs ayının sonunda Sergey Mihaylıç söz verdiği gibi seyahatten döndü.

İlk kez bir akşam hiç beklemediğimiz bir anda çıkageldi. Terasta oturuyorduk, çay içmek için toplanmıştık. Bahçe yeşile bürünmüştü, yabancı otlarla kaplı tarhlardaki tüm ağaçlara bülbüller çoktan yuva yapmıştı. Gür yapraklı leylak çalılarının üstüne sanki tepelerinden beyaz ve eflatun bir şeyler yağmıştı. Leylaklar çiçek açmaya hazırlanıyordu. Yolun iki kıyısındaki akçaağaçların yaprakları batan günde incecik tül gibi görünüyordu. Terasa serin bir gölge düşmüştü. Çimenlere yoğun bir akşam çiyi inmiş olmalıydı. Bahçenin ötesindeki avludan günün son sesleri, içeri sokulan sürünün gürültüsü duyuluyordu; Ahmak Nikon su fıçısı taşıyan bir atla terasın önündeki yoldan geçiyordu ve süzgeçli kovadan iplik iplik dökülen soğuk su yıldız çiçeklerinin gövdelerinin ve destek sıırıklarının yanında bellenmiş toprağın rengini halkalar hâlinde karartıyordu. Terasımızda beyaz masa örtümüzün üstünde pırıl pırıl parlatılmış bir semaver kaynıyor, kaymak, simit ve bisküviler duruyordu. Katya tom-

bul, hamarat elleriyle fincanları sıcak sudan geçiriyordu. Yıkandıktan sonra karnım acıktığı için çayı beklememiş, taze kaymak sürülmüş ekmek yiyordum. Üzerimde kolları açık, keten bir bluz vardı, başıma ıslak saçlarımı örten bir eşarp bağlamıştım. Onun geldiğini ilk gören, dışarıya bakan Katya oldu.

— A! Sergey Mihaylıç! –dedi Katya,– biz de biraz önce sizden söz ediyorduk.

Ayağa kalktım ve üstümü değiştirmek için gitmeye niyetlendim, ama daha kapıya yeni varmıştım ki yakalandım.

— Köy yerinde resmiyete ne gerek var, –dedi eşarp örtülü başıma bakıp gülümseyerek,– Grigoriy’den utanmıyorsunuz ya, ben de aslında sizin için Grigoriy’den farksızım. –Ama tam o anda bana hiç de Grigoriy’in bakabileceği şekilde bakmıyormuş gibi geldi ve utandım.

— Hemen geliyorum, –dedim yanından uzaklaşırken.

— Bu kılığın nesi var ki, –diye bağırdı arkamdan,– tam bir köylü kızı gibi.

Üst katta telaşla üstümü değiştirirken “Bana ne kadar da garip baktı öyle, –diye düşünüyordum.– Hele şükür geldi, eğleneceğiz!” Aynada kendime bir göz atıp neşe içinde merdivenden aşağı koştum ve acele ettiğimi gizlemeden nefes nefese terasa çıktım. Masada oturuyor ve Katya’ya işlerimizden söz ediyordu. Bana bakıp gülümsedi ve konuşmaya devam etti. Ona göre işlerimiz çok iyi durumdaydı. Artık sadece yazın köyde oturmalıydık, daha sonra ise Sonya’nın eğitimi için ya Petersburg’a ya da yurt dışına gitmeliydik.

— Keşke siz de bizimle birlikte yurt dışına gelseniz, –dedi Katya,– oralarda ormanda tek başına kalmış gibi olacağız yoksa.

— Ah! Keşke sizinle birlikte dünyayı dolaşsam, –dedi yarı şaka, yarı ciddi.

— E, o zaman dünyayı dolaşalım, –dedim ben.

Gülümseyerek başını salladı.

— Ya annem? Ya işler? —dedi.— Bunları bırakın da anlatın bakalım, siz neler yaptınız bu arada? Yine içinizi mi kararttınız yoksa?

Ben onun yokluğunda bir şeylerle uğraştığımı, canımın sıkılmadığını anlattığımda ve Katya da benim sözlerimi doğruladığında beni ancak bu sözleri hak etmiş bir çocuğa söylenebilecek sözlerle övüp bakışlarıyla okşadı. Yaptığım bütün iyi şeyleri ona ayrıntılı olarak büyük bir içtenlikle anlatmam ve memnun olmayacağı her şeyi de günah çıkarır gibi itiraf etmem gerekiyordu sanki. Çok güzel bir akşamdı, semaveri kaldırdıkları hâlde hâlâ terastaydık ve sohbet bana çevremizdeki insan seslerinin yavaş yavaş kesildiğini bile fark edemeyecek kadar ilginç gelmişti. Her yandan buram buram çiçek kokuları geliyordu, çimenler çiyle kaplıydı, bir bülbül biraz ötedeki bodur leylak ağacının içinde şakımaya başlamış, bizim sesimizi duyunca susmuştu; yıldızlı gökyüzü sanki üzerimize doğru abanmıştı.

Havanın kararmış olduğunu bir yarasanın sessizce uçarak terasın tentesinin altına girmesiyle ve beyaz eşarbımın yanında kanat çırpmasıyla fark edebilmişim ancak. Duvara yanaşmış ve tam bağırmaya niyetlenmişim ki yarasa geldiği gibi sessizce ve hızlıca tentenin altından dışarı çıkıp bahçenin yarı karanlığı içinde gözden kayboldu.

— Sizin şu Pokrovskoye'yi ne kadar çok seviyorum, — dedi konuştuğumuz konuya ara vererek.— Keşke ömür boyu burada, bu terasta böyle otursam.

— E, oturun siz de, —dedi Katya.

— Oturun da, —dedi Sergey Mihaylıç,— hayat böyle yerinde oturup durmuyor ama.

— Neden evlenmiyorsunuz? —dedi Katya.— Mükemmel bir koca olurdunuz.

— Oturmayı sevdiğimden, —diye gülmeye başladı Sergey Mihaylıç.— Yo, Katerina Karlovna, siz de ben de artık evlenemeyiz. Bana evlenilebilecek bir adam gözüyle bakmaktan

uzun zamandır vazgeçti herkes. Ben de buna dünden razıyım ve o gün bugündür çok rahatım doğrusu.

Bunu yapmacık bir şekilde ilgi çekmek için söylüyor gibi geldi bana.

— Aman ne iyi! Otuz altı yaşına gelmiş ve yaşlanmış, —dedi Katya.

— Evet, o kadar yaşlandım ki, —diye devam ediyordu Sergey Mihaylıç,— sadece oturmak istiyor canım. Evlenmek için başka bir şeye ihtiyaç var. Ona sorsanıza, —diye ekledi başıyla beni işaret ederek.— Bunları evlendirmek lazım işte. Biz de onlara bakıp bakıp sevinirdik.

Ses tonunda dikkatimden kaçmayan gizli bir keder ve gerginlik vardı. Kısa bir süre sustu; Katya da ben de bir şey söylemedik.

— Tasavvur etsenize, —diye devam etti sandalyede hafifçe arkasına dönüp,— bir de bakmışsınız talihsiz bir rastlantıyla on yedi yaşında bir genç kızla, mesela Maş... yani Marya Aleksandrovna'yla evlenmişim. Bu gerçekleşmesine çok sevineceğim bir örnek olurdu... hatta en iyi örnek olurdu.

Gülmeye başlamıştım, onun neye bu kadar çok sevineceğini ve gerçekleşecek şeyin ne olduğunu hiç anlamıyordum.

— Pekâlâ, elinizi vicdanınıza koyup doğruyu söyleyin, —dedi bana dönerek şakayla,— canınız kim bilir nerelerde gezmek, neler yapmak isterken hayatınızı yaşı geçmiş, sadece ve sadece oturmayı seven yaşlı bir adamla birleştirmek sizin için bir talihsizlik olmaz mıydı?

Şaşırmıştım, ne diyeceğimi bilemediğimden susuyordum.

— Zaten size teklif etmiyorum, —dedi Sergey Mihaylıç gülerek,— fakat doğru söyleyin, siz de akşamları ağaçlı yollarda yürürken sizi tek başına bırakan bir koca hayal etmiyorsunuzdur herhâlde; talihsizlik olmaz mıydı bu?

— Talihsizlik değil, —diye tam ben söze başlarken:

— Ama iyi bir şey de değil, —diye bitirdi sözünü.

— Evet, ama ben de yanıla...

Fakat yine sözümü kesti.

— İşte görüyorsunuz, o son derece haklı, ben de içtenliği için minnettarım ve aramızda bu konuşmanın geçmesinden de çok mutluyum. Ayrıca bu durum benim için de çok büyük bir felaket olurdu, –diye ekledi.

— Ne garip adamsınız, hiç değişmemişsiniz, –dedi Katya ve akşam yemeğini hazırlamalarını söylemek üzere içeri girdi.

Katya'nın gidişinden sonra ikimiz de sustuk, çevremizdeki her şey sessizleşti. Sadece bir bülbül tüm bahçeye karşı akşama özgü kesik kesik ve kararsız değil, geceye özgü ağır ve sakin bir dem çekmeye başlamıştı, başka bir bülbül de uzaktan, aşağıdaki dereden bu akşam ilk kez ona karşılık veriyordu. Yakındaki bülbül sanki bir anlığına bir şeye kulak kesilmiş gibi sustu ve daha keskin, daha gergin bir şakıma duyuldu. Sonra bu sesler onların bizim için yabancı gece dünyasında sakin sakin dağıldı. Bahçıvan limonluğa yatmaya gidiyor, kalın çizmelerinin sesi yolda ağır ağır uzaklaşıyordu. Tepenin eteğinden tiz iki ıslık duyuldu, sonra ortalık yine sessizleşti. Bir yaprak hafifçe hışırdayarak kımıldadı, terasın tentesi havalandı ve hoş bir koku salına salına teras kadar gelip yayıldı. Konuşulanlardan sonra susmak beni rahatsız ediyordu, ama ne diyeceğimi bilmiyordum. Onun yüzüne baktım. Alacakaranlıkta pırıl pırıl parlayan gözleri bana bakıyordu.

— Yaşamak çok güzel! –dedi.

Ben nedense içimi çektim.

— Ne oldu?

— Yaşamak çok güzel! –diye yineledim.

Yine sustuk, ben yine ne yapacağımı bilemedim. Yaşlı olduğunu kabul ederek onu gücendirdiğimi düşünüyordum ve teselli etmek istiyordum, ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyordum.

— Hoşça kalın, –dedi ayağa kalkarak,– annem akşam yemeğine bekler beni. Bugün neredeyse hiç görmedim onu.

- Ben de size yeni bir sonat çalmak istiyordum, —dedim.
— Bir dahaki sefere, —dedi bana soğuk gelen bir ifadeyle.
— Hoşça kalın.

Onu gücendirdiğimi şimdi daha da çok düşünmeye başlamış ve üzülmüştüm. Katya'yla birlikte onu kapıya kadar geçirdik ve avluda durup gözden kaybolana dek yola baktık. Atının ayak sesleri artık duyulmaz olduğunda terasta daireler çizerek dolaştım, sonra tekrar bahçeye bakmaya koyuldum, gece sesleriyle dolu nemli karanlıkta görmek ve duymak istediğim her şeyi uzun bir süre daha gördüm ve duydum.

Daha önce aramızda geçen o tuhaf konuşmanın yarattığı rahatsızlık, sonradan bir kez daha, üçüncü kez bize geldiğinde tümüyle yok oldu, bir daha da ortaya çıkmadı. Yaz boyunca haftada iki üç kez ziyaretimize geldi; ona o kadar alışmıştım ki uzun süre uğramadığında yalnız kalmak bana rahatsız edici geliyordu, ona kızırıyordum ve beni yüzüstü bırakarak kötü davrandığını düşünüyordum. Bana sevdiği genç bir erkek arkadaşı gibi davranıyor, sorular soruyor, açık yürekli olmaya çağırıyor, tavsiyeler veriyor, heveslendiriyor, bazen azarlıyor, sözümü kesiyordu. Ancak sürekli benimle eşit olma çabasına karşın benim onda gördüğüm şeyin ardında, beni içine sokmaya gerek duymadığı bambaşka bir dünya olduğunu hissediyordum, bu da içimdeki saygıyı her şeyden daha fazla artırıyor ve beni ona çekiyordu. Katya'dan ve komşulardan öğrendiğime göre birlikte oturduğu yaşlı annesiyle ilgilenmenin, çiftliğinin ve bizim vasiliğimizin dışında asilzadelikle ilgili, başına büyük belalar açan birtakım işleri de vardı; fakat bu konulara nasıl bakıyordu, ne gibi düşünceleri, planları, umutları vardı, ondan hiçbir zaman hiçbir şey öğrenemiyordum. Ben sözü onun işlerine getirir getirmez kendine özgü bir tavırla, sanki “tamam, lütfen, bu sizi ilgilendirmez” der gibi yüzünü buruşturuyor ve başka bir konuya geçiyordu. Önceleri bu durum kalbimi

kırıyordu, ama daha sonra sadece benimle ilgili konulardan konuşmaya o kadar alıştım ki bunu artık doğal bir şey olarak görüyordum.

İlk başta hoşlanmadığım, daha sonra ise tam tersine hoşuma giden bir şey de benim dış görünüşümü hiç umursamaması, hiç önemsememesiydi. Bana güzel olduğumu ne bir bakışla ne de bir sözle hiçbir zaman ima etmiyor, aksine onun yanında bana güzel dediklerinde yüzünü buruşturup gülüyordu. Hatta görünüşümde kusurlar bulmayı seviyor ve bu kusurlarımı ileri sürerek beni kızdırıyordu. Önemli günlerde Katya'nın bana giydirmeyi pek sevdiği yeni moda elbiseler ve yaptığı saç modelleri sadece iyi yürekli Katya'yı gücendiren, beni de ilk başlarda şaşırtan alaylarına neden oluyordu. Kendi kafasında onun benden hoşlandığına karar vermiş olan Katya bir adamın hoşlandığı kadının kendini en güzel şekilde göstermesini neden sevmediğine bir türlü akıl erdiremiyordu. Bense onun ne istediğini kısa sürede anlamıştım. O benim içimde kendimi beğendirmek, hoş görünmek gibi bir çabanın olmadığına inanmak istiyordu. Bunu anladığım zaman kendimi elbiselerimle, saç modellerimle, hareketlerimle beğendirme çabasının gerçekten gölgesi bile kalmadı içimde; ama bu defa da ben henüz basit ve sade biri olamamışken beyaz iplikle dikilmiş gibi sırttan bir basitlikle kendini beğendirme çabası çıktı ortaya. Onun beni sevdiğini biliyordum, bir çocuk olarak mı yoksa bir kadın olarak mı sevdiğini ise henüz kendime sormuyordum; bu sevgiye değer veriyordum ve beni dünyanın en iyi kızı olarak gördüğünü hissederken bu yanılgının onun zihninde böyle sürüp gitmesini istememek elimde değildi. Ve elimde olmadan onu kandırıyordum. Yalnız onu kandırırken ben de daha iyi biri oluyordum. Onun karşısında bedenimin değil, ruhumun en iyi yanlarını göstermenin benim için daha iyi, bana daha yararlı bir şey olduğunu hissediyordum. Güzel de olsa, çirkin de olsa bence saçlarımı, ellerimi, yüzümü, alışkanlıklarımı

ilk anda beğenmişti ve dış görünüşüme kandırma arzusu dışında hiçbir şey katamadığımı da biliyordu. Bilmediği şey iç dünyamdı, ruhumdu; çünkü ruhumu seviyordu, çünkü bu arada iç dünyam gelişmiş, serpilmişti, tam da bu konuda onu kandırabilirdim, kandırıyordum da. Bunu apaçık anladığımda ona karşı davranışlarım o kadar rahatladı ki! Nedeniz utanmalarımı, hareketlerimdeki sıkılganlık tamamen kayboldu. Önden mi, yandan mı, otururken mi, dikilirken mi, saçlarım topluyken mi, salıvermişken mi beni görüyor, bunu hissediyordum. Beni tepeden tırnağa tanıyordu ve bu hâlimden hoşlanıyordu bence. Eğer alışkanlıklarının aksine başkaları gibi durup dururken bana yüzümün çok güzel olduğunu söylemiş olsa buna zerre kadar sevinmezdim herhâlde. Bununla birlikte söylediğim herhangi bir sözden sonra dikkatle bana bakıp şaka tonu vermeye çalıştığı tuhaf bir sesle şöyle dediğinde ne kadar sevinirdim ve ruhum aydınlanırdı:

— Evet, evet, sizin içinizde var bir şeyler. Siz iyi bir kızsınız, bunu size söylemeliyim.

O zamanlar yüreğimi gururla ve neşeyle dolduran bu övgüleri neyin karşılığında alıyordum dersiniz? Yaşlı Grigoriy'in kız torununa duyduğu sevgiyi paylaştığımı söylediğim için ya da okuduğum bir şiirden veya romandan gözlerim yaşaracak kadar duygulandığım için ya da Mozart'ı Schulhoff'a² yeğlediğim için. Bence o zamanlar iyi olan ve sevilmesi gereken her şeyi olağanüstü bir sezgiyle anlamış olmam da şaşırtıcıdır; gerçi o zamanlar neyin iyi olduğunu ve neyi sevmek gerektiğini henüz kesin olarak bilmiyordum ama. Eski alışkanlıklarımın ve zevklerimin çoğundan hoşlanmıyordu ve benim daha önce sevdiğim bir şeyi artık sevmediğimi düşünmem için, söylemeye niyetlendiğim şeyden hoşlanmadığını kaşının bir hareketiyle, bir bakışıyla göstermesi, kendine özgü o acıyan, azıcık da hor gören

2 1825-1898 yılları arasında yaşamış Çek piyanist ve besteci. (ç.n.)

yüz ifadesini takınması yetiyordu. Daha ağzını açıp da bana bir tavsiyede bulunmaya niyetlenir niyetlenmez ne diyeceğini biliyordum sanki. Bana soru sorarken gözlerimin içine bakıyor ve bakışı istediği düşünceyi içimden çekip alıyordu. O zamanki düşüncelerimin, o zamanki duygularımın hiçbirisi benim düşüncelerim, benim duygularım değil, bir anda bana ait olmuş, benim hayatıma geçmiş ve hayatımı aydınlatmış onun düşünceleri ve duygularıydı. Her şeye, Katya'ya, adamlarımıza, Sonya'ya, kendime ve uğraşılarıma kendim de hiç fark etmeden başka gözlerle bakmaya başlamıştım. Önceden sadece can sıkıntımı dağıtmak için okuduğum kitaplar birdenbire hayatta en büyük mutluluklarımdan biri olmuştu ve bunun tek nedeni onunla kitaplardan konuşmamız, birlikte kitap okumamız ve kitapları bana onun getirmiş olmasıydı. Eskiden Sonya'yla uğraşmak, ona ders vermek benim için sadece ve sadece görev bilinciyle yerine getirmeye çalıştığım ağır bir yükümlülüktü; Sergey Mihaylıç ders sırasında birazcık yanımıza gelip oturduğu zamanlar Sonya'nın başarılarını görmek benim için tam bir sevinç kaynağı oluyordu. Bir müzik parçasının tamamını ezberlemek eskiden bana olanaksız görünürdü; şimdi ise onun dinleyeceğini, belki de öveceğini bilerek bir pasajı arka arkaya kırk kez çalışıyordum, zavallı Katya kulaklarına pamuk tıkasa da ben bundan hiç sıkılmıyordum. Eskiden de çaldığım sonatlar şimdi bambaşka bir müzikal etki bırakıyor ve tamamen farklı, çok daha güzel çıkıyordu parmaklarımdan. Kendim kadar tanıdığım ve sevdiğim Katya bile gözümde değişmişti. Onun bizim için asla bir anne, bir dost, bir köle olmak zorunda olmadığını daha yeni anlamıştım. Bu sevgi dolu insanın tüm özverisini ve candan bağlılığını, benim ona neler neler borçlu olduğumu anlamış ve onu daha fazla sevmeye başlamıştım. Adamlarımıza, köylülerimize, uşaklarımıza, hizmetçilerimize eskisinden tamamen farklı bir gözle bakmayı da bana Sergey Mihaylıç öğretmişti. Söylemek gülünç

olacak ama ben on yedi yaşıma kadar bu insanların arasında hayatta bir kere bile görmediğim insanlardan daha yabancı biri olarak yaşamıştım; bu insanların da tıpkı benim gibi sevdiklerini, istekleri olduğunu ve üzüldüklerini bir kere bile düşünmemiştim. Bu kadar uzun zamandır bildiğim bahçemiz, korularımız, tarlalarımız benim için birdenbire yepyeni, güzel şeyler hâline gelmişti. Sergey Mihaylıç hayatta tartışılmaz tek bir mutluluk olduğunu, onun da bir başkası için yaşamak olduğunu boşuna söylemiyordu. O sıralar garibime giden ve anlam veremediğim bu söz artık düşünceden öte bir inanç olarak yüreğime yerleşiyordu. O hayatımda hiçbir şeyi değiştirmeden, her anıya, her izlenime kendinden başka hiçbir şey katmadan sevinçlerle dolu koca bir yaşam açmıştı önümde. Çevremdeki her şey çocukluğumdan beri sessiz, sakindi, aynı şeylerin ses çıkarmaya başlaması ve birbiriyle yarışır gibi mutlulukla doldurarak ruhuma girmek istemesi için sadece onun gelmesi yetmişti.

Bu yaz sık sık üst kattaki odama çıkıp yatağıma uzanıyordum ve geçen ilkbahar günlerinde isteklerimde ve geleceğe yönelik beklentilerimde ortaya çıkmış olan kasvetin yerini artık bir mutluluk telaşı alıyordu. Uyuyamıyordum, kalkıyordum, Katya'nın yatağına oturuyordum ve ona çok mutlu olduğumu söylüyordum, şimdi anımsıyorum da aslında ona bir şey söylememe hiç gerek yoktu, kendisi de görebilirdi bunu. Ama o bana hayatta başka hiçbir şey istemediğini, kendisinin de çok mutlu olduğunu söylüyor ve beni öpüyordu. Ona inanıyordum, bence herkesin mutlu olması gerekli ve adil bir şeydi. Ama Katya bu arada uyumayı düşünabiliyor, hatta kızmış gibi yaparak beni yatağından kovduğu oluyor, sonra da uykuya dalıyordu; bense beni böyle sine mutlu eden şeyleri tekrar tekrar, uzun uzun aklımdan geçirmeye devam ediyordum. Bazen yataktan kalkıyor, bir kez daha dua etmeye başlıyor, bana verdiği bu mutluluk için Tanrı'ya kendi sözcüklerimle şükrediyordum.

Oda sessizdi; bir tek Katya'nın hafif, düzgün soluklarıyla yanındaki saatin tik takları duyuluyordu ve ben başımı arkaya çeviriyor, fısıldayarak dua ediyordum ya da haç çıkarıyor ve boynumdaki haçı öpüyordum. Kapı ve pencerelerin dış kanatları kapalıydı, bir karasinek ya da sivrisinek olduğu yerde titreyerek vızıldıyordu. Ve ben bu odadan hiç çıkmak istemiyordum, sabah olmasını, beni saran bu ruhsal atmosferin dağılmasını istemiyordum. Hayallerim, düşüncelerim ve dualarım burada, karanlıkta benimle birlikte yaşayan, yatağımın yanında uçan, tepemde duran canlı varlıklar gibi geliyordu. Ve her düşünce onun düşüncesi, her duygu onun duygusuydu. Bunun aşk olduğunu o zamanlar henüz bilmiyordum, bunun belki de hep böyle olacağını, bu duygunun karşılıksız verildiğini sanıyordum.

III

Hasat zamanı bir gün öğle yemeğinden sonra Katya ve Sonya'yla birlikte bahçeye çıktık, orman ve tarla manzarasına bakan bir hendeğin üstünde, ıhlamurların gölgesindeki çok sevdiğimiz bankta oturmaya gittik. Sergey Mihaylıç üç gündür gelmemiştii, bugün gelmesini bekliyorduk, ayrıca da kâhyamız onun gelip tarlaya bakmaya söz verdiğini söylemişti. Saat iki civarında atının üstünde çavdar tarlasından geçtiğini gördük. Katya gülümseyerek yüzüme bakıp onun çok sevdiği şeftali ve vişnelerden getirmelerini söyledi, banka uzanıp kestirmeye başladı. Yaprakları ve kabuğu elimi ıslatacak kadar sulu, eğri bir ıhlamur dalı koparttım ve bir yandan Katya'yı yelpazelerken, bir yandan da gözümü ikide bir kitaptan ayırıp onun geleceği tarla yoluna bakarak okumaya devam ediyordum. Sonya yaşlı ıhlamur ağacının dibine bebekleri için kameriye yapıyordu. Sıcak, esintisiz, boğucu bir gündü, bulutlar kaynaşıp kararıyordu, sabahtan

beri bir fırtına koptu kopacaktı sanki. Her fırtına öncesinde olduğu gibi tedirgindim. Ama öğleden sonra bulutlar kenarlara dağılmıştı, güneş tertemiz gökyüzünde süzülüyordu ve göğün sadece bir yanından gök gürültüleri geliyordu, soluk şimşek zikzakları ufuk çizgisinin üstünde tarlaların tozuyla birleşmiş ağır bir bulutun içinden geçerek yere kadar iniyordu. En azından bugünlük bizim buralarda fırtına olmayacağı belliydi. Bahçenin ötesinde yer yer görünen yolda ya tepeleme ekin demetleriyle yüklü arabalar gıcırdayarak bir-biri peşi sıra ilerliyor ya da bunların karşısından boş arabalar tangır tungur hızla geliyor, bacaklar titriyor, gömlekler dalgalanıyordu. Yoğun bir toz ne yükseliyor ne iniyor, çitin ardında, bahçedeki ağaçların ince yaprakları arasında asılı duruyordu. Daha uzaktaki harman yerinden de aynı sesler, aynı tekerlek gıcırtısı duyuluyordu, tahta çitin yanında sarı ekin demetleri ağır hareketlerle havada uçuyor ve gözümün önünde oval biçimli evler gibi yükseliyor, bu evlerin sivri çatıları ortaya çıkıyor ve köylü figürleri kaynaşıp duruyordu. İleride, tozlu tarlada da arabalar aynı şekilde hareket ediyor, sarı saman balyaları görünüyor, uzaktan arabalarla insanların sesleri, şarkıları duyuluyordu. Kıyısında pelinlerin boy attığı tarla bir yanından şeritler hâlinde açıldıkça açılıyordu. Daha sağda, aşağıda, düzensiz, karışık şekilde biçilmiş bir tarlada yere eğilmiş, kollarını sallayarak demet yapan köylü kadınların parlak renkli elbiseleri görülüyor, karmakarışık görünen tarla temizlenip düzene giriyor, güzelce bağlanmış demetler tarlada yan yana sıralanıyordu. Sanki gözümün önünde bir anda yazdan sonbahara geçilmişti. Bahçemizin bu sevdiğimiz köşesinden başka her yer tozlu, her yer çok sıcaktı. Dört bir yandan bu toz dumanın arasında, kavurucu sıcakta çalışan insanların sesleri, gürültüleri geliyor, hareketleri görülüyordu.

Katya ise yüzüne örttüğü patiska başörtüsünün altında, serin bankımızda tatlı tatlı horluyor, vişneler tabakta sulu,

parlak, koyu koyu duruyordu, elbiselerimiz ne kadar yeni, ne kadar temizdi, maşrapadaki su güneşte gökkuşağının renkleriyle ne kadar neşeli bir oyun oynuyordu ve ben ne kadar iyiydim! “Ne yapayım yani? –diye düşünüyordum.– Mutluysam benim suçum ne? Ama mutluluğumu nasıl paylaşayım? Kendimi ve tüm mutluluğumu kime, nasıl vereyim?..”

Güneş akça ağaçların doruklarının ardından batmıştı, tarladaki toz yere çöküyordu, uzaklar yandan gelen ışıkla daha açık, daha aydınlıktı, yağmur bulutları tamamen dağılmıştı, ağaçların arkasından harman yerindeki üç yeni saman yığınının tepeleri görünüyordu, köylüler bu yığınların üstünden inmişlerdi; arabalar belli ki son kez gür haykırışlarla harekete geçmişti; omuzlarında tırmıkları, kuşaklarında samandan demet bağlarıyla köylü kadınlar bağıra bağıra şarkı söyleyerek evlerine gidiyorlardı, Sergey Mihaylıç ise tepenin eteğine saptığını epey önce gördüğüm hâlde bir türlü gelmiyordu. Birden ağaçlı yolda onu hiç beklemediğim bir taraftan ortaya çıktı (hendedin çevresinden dolaşmıştı). Şapkasını çıkartmış, neşeli, ısıldayan bir yüzle ve hızlı adımlarla bana doğru geliyordu. Katya’nın uyuduğunu görünce dudağını ısırđı, gözlerini yumdu ve parmaklarının ucuna basarak yürümeye başladı; onun çok sevdiğim, yabani sevinç dediğimiz o durup dururken neşelenmiş ruh hâli içinde olduğunu hemen fark ettim. Sanki ders yapmaktan kurtulmuş bir ilkokul çocuğuydu; yüzünden ayaklarına kadar tüm bedeninden hoşnutluk, mutluluk ve çocukça bir canlılık yayıyordu.

— Merhaba genç menekşe, nasılsınız? İyi misiniz? –dedi yanıma gelip elimi sıkarken fısıldayarak.– Bense harikayım, –diye yanıtladı benim sorumu,– bugün on üç yaşımdayım ve yarışçılık oynamak, ağaçlara tırmanmak istiyorum.

Gülen gözlerine bakarak ve bu yabani sevincin bana da bulaştığını hissederek:

— Yabani sevinç içinde misiniz yani? –dedim.

— Evet, —diye yanıtladı tek gözünü kırparak ve gülümsemesini engellemeye çalışarak.— Yalnız Katerina Karlovna'nın burnuna niye vuruyorsunuz siz?

Bir yandan ona bakıp bir yandan dalı sallamaya devam ederken Katya'nın yüzünden başörtüsünü düşürdüğümü ve yaprakları yüzüne değdirdiğimi fark etmemiştim. Gülmeye başladım.

— Ama o uyumadığını söyleyecektir, —dedim Katya'yı uyandırmak istemiyormuş gibi fısıltıyla, oysa neden bambaşkaydı: Sergey Mihaylıç'la fısıldayarak konuşmak hoşuma gidiyordu.

Sanki hiç duyulmayacak kadar sessiz konuşuyormuşum gibi beni taklit ederek dudaklarını oynattı. Vişne tabağını görünce gizlice yapıyormuş gibi tabağı aldı, Sonya'nın yanına, ıhlamurun altına gitti ve bebeklerinin üstüne oturdu. Sonya önce kızdı, ama sonra onunla yarışarak vişne yedikleri bir oyun icat edince barıştılar.

— İsterseniz biraz daha vişne getirmelerini söyleyeyim, —dedim,— ya da biz gidip alalım.

Tabağı aldı, bebekleri üstüne oturttu ve üçümüz samanlık bahçesine doğru yürüdük. Sonya bebeklerini geri vermesi için pardösüsünün eteğinden çekerek arkamızdan koşuyordu. Bebekleri verdi ve ciddi bir ifadeyle bana döndü.

— Size nasıl menekşe demem, —dedi artık uyandırmaktan korkacağı hiç kimse olmadığı hâlde daha da sessiz bir şekilde.— Bütün o tozdan, sıcaktan, işten güçten sonra yanınıza gelir gelmez yine menekşe kokusu hissediliyor ortalıkta. Ve bu ıtırılı bir menekşe değil, biliyor musunuz, erimiş kar ve bahar çimeni kokan ilk açmış, koyu bir menekşe.

— E, çiftlikte işler yolunda mı bari? —diye sordum sözlerinin bende uyandırdığı sevinçli utangaçlığı gizlemek için.

— Mükemmel! Bu millet her yerde mükemmeldir. Onu ne kadar çok tanırsan o kadar çok seversin.

— Evet, –dedim,– siz gelmeden önce bahçeden çalışmaları izliyordum, birden öyle utandım ki, onlar çalışıyorlar, bense keyif yapıyorum...

— Böyle laflar ederek dikkat çekmeye çalışmayın dostum, –diye sözümü kesti birden ciddi bir ifadeyle, ancak bir yandan da tatlı tatlı gözlerimin içine bakıyordu.– Çalışmak kutsal şeydir. Tanrı sizi bununla böbürlenmekten korusun.

— Ama ben bunu sadece *size* söylüyorum.

— Tamam, tamam, biliyorum. E, vişneler ne oldu?

Samanlık kilitliydi, bahçıvanların hiçbiri ortalıkta yoktu (hepsini işe göndermiş olmalıydı). Sonya koşarak anahtarı almaya gitti, ama o Sonya'yı beklemeden, bir köşeden tırmandı, tel örgüyü kaldırdı ve öbür tarafa atladı.

— İster misiniz, size de toplayayım mı? –diyen sesini duydum oradan.– Tabağı verin.

— Yo, ben kendi ellerimle kopartmak istiyorum, gidip anahtarı alayım, –dedim,– Sonya bulamaz...

Ama bir yandan da hiç kimse tarafından görülmediğini sandığı bir anda onun orada ne yaptığına, nasıl baktığına, nasıl hareket ettiğine göz atmak istiyordum. Bu sırada bir an bile onu gözden kaçırmak niyetinde değildim. Isırgan otlarının üstünden parmaklarımın ucuna basarak samanlığın daha alçak olan öbür tarafına dolaştım ve duvarın boyu göğsümün altına gelecek şekilde boş bir fıçının üzerine çıkıp samanlığın içine doğru eğildim. Ardından kara, sulu meyvelerin ağır ve düzgün bir şekilde aşağı sarktığı, geniş yapraklarının kenarları ince ince çentikli, beli bükülmüş yaşlı ağaçların olduğu samanlığın içine göz gezdirdim ve telin altına başımı sokunca yaşlı bir vişne ağacının kurumuş, eğri dalının altında Sergey Mihaylıç'ı gördüm. Galiba benim gittiğimi, onu hiç kimsenin görmediğini sanıyordu. Şapkasını çıkartmış, gözlerini yummuş, yaşlı vişnenin çatalında oturuyor ve ağacın reçinesini hızlı hızlı yuvarlayarak küçük

bir top hâline getiriyordu. Birden omuzlarını silkti, gözlerini açtı ve bir şeyler söyleyip gülümsedi. Bu söz ve gülümseme ondan o derece beklenmeyecek bir şeydi ki onu gizlice gözetlediğim için utandım. Bu söz bana “Maşa!” gibi geldi. “Olamaz,” diye düşündüm. “Sevgili Maşa!” diye tekrarladı daha hafif ve daha tatlı bir sesle. Ama artık bu iki sözcüğü apaçık duyuyordum. Kalbim o kadar hızlı çarpmaya başlamış ve sanki yasak bir sevinç her yanıma sarmış gibi öyle heyecanlanmıştım ki düşmemek ve kendimi ele vermemek için duvara sımsıkı yapıştım. Hareketimi duydu, korkulu gözlerle etrafa bakındı ve birden gözlerini yere indirip çocuk gibi kızardı. Bir şey söylemek istiyordu ama söyleyemiyordu, yüzü daha da çok kızarıyordu. Bana bakarak gülümsedi. Ben de gülümsedim. Yüzü sevinçten pırıl pırıldı. Artık bana şefkat gösteren ve öğütler veren bir amca değil, beni seven ve benden çekinen, benim de çekindiğim ve sevdiğim, akrabam bir adamdı. Hiçbir şey söylemiyor, sadece birbirimize bakıyorduk. Fakat birden kaşlarını çattı, gülümsemesi ve gözlerindeki ışıltı kayboldu, soğuk bir şekilde, kötü bir şey yapıyormuşuz da sanki akli başına gelmiş ve bana da aklımı başıma toplamamı öğütlüyormuş gibi şöyle dedi:

— İnin oradan, bir yerinizi sakatlayacaksınız. Saçlarınızı da düzeltin, baksanıza neye benzemişsiniz.

“Niçin böyle rol yapıyor? Neden beni üzme istiyor?” diye geçirdim içimden sıkıntıyla. Aynı anda da onu bir kez daha utandırmak ve üzerinde gücümü denemek için karşı konulmaz bir isteğe kapıldım.

— Hayır, kendim toplamak istiyorum, –dedim ve en yakın dalı yakalayıp duvarın üstüne çıktım. Ben samanlığın içine, yere atlarken yetişip tutamadı.

Yine kıpkırmızı kesilerek ve utancını sıkıntılı bir görünüşün altına gizlemeye çalışarak:

— Ne aptallıklar yapıyorsunuz böyle! –dedi.– Bir yeriniz acıyabilirdi. Hem buradan nasıl çıkacaksınız bakalım?

Eskisinden daha da çok utanmıştı, ama onun utanması beni artık sevindirmiyor, korkutuyordu. Bu duygu bana da bulaşmış, yüzüm kızarmıştı, bakışlarından kaçmak için, aynı zamanda ne diyeceğimi de bilemediğimden, koyacak yerim olmadığı hâlde meyveleri kopartmaya başlamıştım. Kendimi kınıyordum, pişmanlık duyuyordum, korkuyordum ve bu davranışla onun gözünde kendimi sonsuza dek yok ettiğimi düşünüyordum. İkimiz de susuyorduk, ikimiz için de zor bir durumdu. Bizi bu zor durumdan elinde anaharla koşa koşa gelen Sonya kurtardı. Daha sonra uzun bir süre birbirimize hiçbir şey söylemedik, ikimiz de Sonya'yla konuştuk. Bizi uyumadığına, her şeyi duyduğuna inandırmaya çalışan Katya'nın yanına gittiğimiz zaman rahatladım, o da tekrar bir babanın koruyucu ses tonunu yakalamaya çalıştı, ama bunu başaramıyor, beni kandıramıyordu. Bundan birkaç gün önce aramızda geçen bir konuşma şimdi bütün canlılığıyla aklıma gelmişti.

Katya bir erkek için sevmenin ve sevgisini dile getirmenin bir kadına göre daha kolay olduğunu söylüyordu.

— Bir erkek sevdiğini söyleyebilir, bir kadın ise hayır, – diyordu Katya.

Sergey Mihaylıç:

— Bence bir erkek de sevdiğini söylememeli, söyleyemez de zaten,– demişti.

— Niçin? –diye sormuştum ben de.

— Her zaman bu bir yalan olacağı için. Bir adam seviyorsa ne olmuş, bundan ne çıkar yani! Sanki bunu söyler söylemez bir şey tık edecek ve hop, hemen sevecek mi? Sanki bu söz ağzından çıkar çıkmaz birtakım olağanüstü belirtiler mi olacak, bütün toplar aynı anda ateş mi edecek? Bence, –diye devam ediyordu,– “Sizi seviyorum” sözlerini ciddi bir ifadeyle söyleyen insanlar ya kendilerini kandırıyorlardır ya da daha kötüsü, başkalarını kandırıyorlardır.

— Söylenmezse kadın sevildiğini nereden bilecek peki? –diye sormuştu Katya.

— Onu bilmem, –diye yanıtlamıştı Sergey Mihaylıç,– her insanın kendine göre bir ifade tarzı vardır. Bir duygu varsa bir şekilde ifade edilir. Roman okurken Teğmen Strelskiy’in ya da Alfred’in “Seni seviyorum Eleonora!” dediğinde ve birden olağanüstü bir şey olacağını düşündüğünde yüzlerinin alacağı şaşkın ifadeyi hep gözümde canlandırıyorum, ama ne kadında ne de adamda hiçbir değişiklik olmaz, gözler aynıdır, burun aynı, her şey aynıdır.

Bu şakada artık benimle ilgili ciddi bir şey olduğunu hissediyordum, ama Katya roman kahramanlarının bu şekilde hafife alınmasına asla izin vermezdi:

— Hep aykırı düşünceler,– demişti Katya.– Sahiden söylesenize, siz bir kadına onu sevdiğinizi söylediniz mi hiç?

— Hiç söylemedim, bir kere olsun diz çökmedim, –diye yanıtlamıştı gülerek,– çökmem de.

“Beni sevdiğini söylemek ona gereksiz geliyor, –diye düşünüyordum şimdi bu konuşmayı çok canlı bir şekilde anımsayarak.– Beni seviyor, bunu biliyorum. Umursamaz görünme çabaları düşüncemi değiştirmez.”

Bütün bir akşam benimle pek az konuştu, ama Katya’ya, Sonya’ya söylediği her sözde, her hareketinde ve her bakışında gördüğüm şey sevgiydi ve bu sevgiden benim kuşkuym yoktu. Sadece onun için üzülmüyor, ona acıyordum, her şey artık apaçık ortadayken, çok mutlu olmak o kadar kolay, o kadar basitken neden hâlâ saklıyor ve soğuk görünmeye gerek duyuyordu? Yalnız samanlığa, onun yanına atlamış olmam bana sanki bir suç işlemişim gibi azap veriyordu. Böyle davrandığım için bana saygı duymaktan vazgeçecek, kızacakmış gibi geliyordu.

Çaydan sonra piyanonun yanına gittim, o da peşimden geldi.

— Bir şeyler çalın, çoktandır sizi dinlemedim, –dedi arkamdan konuk odasına gelirken.

— Ben de çalmak istiyordum zaten... Sergey Mihaylıç! —dedim birden doğruca gözlerinin içine bakarak.— Bana kızmadınız mı?

— Ne için? —diye sordu.

— Öğleden sonra sözünüzü dinlemediğim için, —dedim kızarak.

Beni anladı, başını salladı ve gülümsedi. Bakışı azarlama-sı gerektiğini, ama bunu yapacak gücü kendisinde bulamadığını söylüyordu.

— Bir şey olmadı, yine dostuz, —dedim piyanonun başına otururken.

— Elbette! —dedi Sergey Mihaylıç.

Yüksek tavanlı büyük salonda sadece piyanonun üstünde duran iki mum yanıyordu, salonun geri kalanı yarı karanlıktı. Parlak yaz gecesi açık pencerelerden içeri bakıyordu. Ortalık sessizdi, sadece Katya'nın adımları karanlık konuk odasında aralıklı gıcırtilar çıkartıyordu ve Sergey Mihaylıç'ın pencerenin altında bağlı olan atı fosurduyor, toynağıyla du-lavrat otlarını eziyordu. Arkamda oturduğu için onu görmüyordum; ama varlığını bu yarı karanlık odanın her yerinde, seslerde, içimde hissediyordum. Benim görmediğim her bakışı, her hareketi yüreğimde karşılığını buluyordu. Bana getirdiği ve ona çalmak için çalışıp öğrendiğim Mozart'ın fantezi sonatını çalıyordum. Ne çaldığımı hiç düşünmüyordum, ama galiba güzel çalıyordum ve onun da hoşuna gittiğini sanıyordum. Aldığı hazzı hissediyordum ve arkamdan üzerime diktiği bakışını da ona bakmadan hissediyordum. Bilinçsiz bir şekilde parmaklarımı oynatmaya devam ederken tamamen istem dışı bir hareketle kafamı arkaya çevirip ona baktım. Gecenin aydınlık fonunda başı seçilebiliyordu. Başını ellerinin arasına almış, dirseklerine dayanarak oturuyordu, pırıl pırıl parlayan gözlerini bana dikmişti. Bu bakışı görünce gülümseyip çalmaya ara verdim. O da gülümsedi

ve devam etmem için sitemle başını sallayarak notaları işaret etti. Bitirdiğimde Ay doğmuş, yükselmişti, artık mumların zayıf ışığından başka odaya, pencerelerden içeriye uzanarak döşemeye düşen gümüş rengi bir ışık daha girmekteydi. Katya en güzel yerde ara verip her şeyi berbat ettiğimi, kötü çaldığımı söyledi; o ise tam tersine hiçbir zaman bugünkü kadar güzel çalmadığımı söyledikten sonra her defasında bana bakarak ve gülümseyerek salondan karanlık konuk odasına, sonra tekrar salona dolaşmaya başladı. Ben de gülümsüyordum, hatta hiçbir neden yokken içimden gülmek geliyordu, bugün az önce olan şeye o kadar çok sevinmişim. Sergey Mihaylıç kapıda kaybolur kaybolmaz benimle birlikte piyanonun yanında dikilen Katya'ya sarılıyor ve onu en sevdiğim yerinden, tombul gıdğından öpüyordum; Sergey Mihaylıç geri döner dönmez ciddi bir yüz ifadesi takınıyor ve gülmemek için kendimi zor tutuyordum.

— Bugün bu kıza ne oldu? —diyordu Katya, Sergey Mihaylıç'a.

Ama o yanıt vermiyor, sadece arada bir yüzüme bakıp gülümsüyordu. Bana ne olduğunu biliyordu.

Konuk odasının bahçeye bakan balkon kapısının önünde durarak:

— Şu gecenin güzelliğine bakın! —dedi Sergey Mihaylıç.

Yanına gittik, sahiden de daha sonra hiç görmediğim kadar güzel bir geceydi. Evin tepesinde dolunay vardı, arkamızda kaldığından onu göremiyorduk ve çatının, sütunların ve teras tentesinin yarım gölgesi *en raccourci*³ ve verev bir biçimde kumlu yolun ve daire şeklindeki çimenliğin üzerine düşüyordu. Geri kalan her şey aydınlıktı, gümüş rengi çiye ve ay ışığına bulanmıştı. Bir yanından yıldız çiçeklerinin ve destek çıtalarının gölgelerinin eğik bir şekilde düştüğü, eğri büğrü kırma taşların parladığı aydınlık, serin, çiçekli, geniş yol pusun içinde uzanıp gidiyordu. Ağaçların arkasından li-

3 (Fr.) Kısa

monluğun parlak çatısı görünüyordu ve yamacın altından doğru yoğunlaşan bir sis yükseliyordu. Artık yapraklarını dökmüş birkaç leylak ağacı en küçük dallarına kadar ışık içindeydi. Çiyin ıslattığı çiçekler tek tek ayırt edilebiliyordu. Ağaçlı yollarda gölge ve ışık öylesine birbirine karışıyordu ki ağaç ve yol olarak değil, dalgalanan ve titreşen saydam evler gibi görünüyordu. Sağ tarafta, evin gölgesinde kalan her şey kapkaraydı, ne olduğu anlaşılmıyor, insanı ürkütüyordu. Bununla birlikte uzayıp giden mavimsi gökyüzüne doğru nedense uçmamış, burada, evin yakınında tuhaf bir şekilde dikilip kalmış kavak ağacının alacalı tepeleri bu karanlığın içinde daha da parlak görünüyordu.

— Hadi çıkıp dolaşalım, –dedim.

Katya kabul etti, ama galoşlarımı giymemi söyledi.

— Gerek yok Katya, –dedim,– Sergey Mihaylıç koluna girmeme izin verir.

Sanki bu ayaklarımın ıslanmasına engel olabilecek bir şeydi. Ama o sırada üçümüze de normal geldi ve hiç yadırgamadık. Sergey Mihaylıç hiçbir zaman bana kolunu uzatmamıştı, ama şimdi ben bu kola giriyordum ve o da bunu garip bulmuyordu. Üçümüz terastan dışarı çıktık. Bütün bu dünya, bu gökyüzü, bu bahçe, bu hava benim bildiğim, tanıdığım dünya, gökyüzü, bahçe ve hava değildi.

Yürüdüğümüz ağaçlı yolda ileriye baktığımda daha uzağa gitmek mümkün değilmiş, var olan dünya orada bitirmiş, bütün bunlar kendi güzelliği içinde sonsuza dek donup kalmak zorundaymış gibi geliyordu. Ama ilerliyorduk ve büyülü güzellik duvarı açılıyor, geçmemize izin veriyordu, orada da tanıdık bahçemiz, ağaçlar, yollar, kuru dallar vardı sanki. Bu yollarda yürüyorduk, sanki ışık ve gölge halkalarına basıyorduk ve kuru bir yaprak ayağımın altında hışırdıyor, taze bir dal yüzüme değiyordu. Yanımda düzgün ve sessiz adımlarla yürürken kolumu özenle tutan sanki oydu ve yanımız sıra ayakkabılarını gıcırdatarak yürüyen de

Katya'ydı. Hareketsiz dalların arasından bizi aydınlatan da gökteki Ay olmalıydı...

Fakat her adımda arkamızda ve önümüzde o büyümlü duvar yeniden örölüyor, daha ileri gidebileceğimize inanmaktan vazgeçiyordum, bütün bu olanlara inanmaktan vazgeçiyordum.

— Ay, bir kurbağa! –dedi Katya.

“Bunu kim, neden söylüyor?” diye düşündüm. Ama sonra bunu söyleyenin Katya olduğunu, onun kurbağalardan korktuğunu anımsayıp ayaklarımın dibine baktım. Minicik bir kurbağa zıplamış ve önümde kalakalmıştı, yolun parlak toprağı üzerine kurbağanın küçük gölgesi düşüyordu.

— Siz korkmuyor musunuz? –diye sordu Sergey Mihaylıç.

Başımı çevirip ona baktım. Ağaçlı yolda, geçtiğimiz yerde bir ıhlamur ağacının yeri boştu, onun yüzünü apaçık görüyordum. Ne kadar güzel ne kadar mutluydu...

“Siz korkmuyor musunuz?” demişti, ama ben onun sözlerini “Seni seviyorum güzel kız!” diye duyuyordum. “Seviyorum! Seviyorum!” diye doğruluyordu bakışı da kolu da; ışık, gölge, hava, hepsi de bunu doğruluyordu.

Bahçeyi çepeçevre dolaştık. Katya yanımızda küçük adımlarla yürüyor ve yorgunluktan nefesi daralıyordu. Geri dönme zamanının geldiğini söyleyince ona, o zavalılığa acıdım. “Neden bizim hissettiklerimizi hissetmiyor? –diye düşünüyordum.– Bu gece gibi, onunla benim gibi neden herkes genç ve mutlu değil?”

Eve döndük, ama Sergey Mihaylıç, artık horozların ötmesine, evdeki herkesin uykuda olmasına, pencerenin altında sabırsızlanan atının tepinerek dulavrat otlarını toynağıyla daha fazla ezmesine, burnundan derin derin soluklar vermesine rağmen uzun bir süre daha kaldı, gitmedi. Katya bize vaktin geç olduğunu hatırlatmıyordu, sabahın üçü olduğunu kendimiz de fark etmeden bomboş şeylerden konuşarak oturuyorduk. Gittiğinde artık horozlar üçüncü kez ötüyor-

du ve şafak sökmek üzereydi. Her zamanki gibi vedalaşmış, özel bir şey söylememişti; ama ben bugünden sonra onun bana ait olduğunu, onu artık kaybetmeyeceğimi biliyordum. Onu sevdiğimi kendi kendime itiraf eder etmez her şeyi Katya'ya da anlattım. Çok sevindi ve anlattıklarımın duygulandı, ama zavalılık böyle bir gecede bile uyuyabildi, bense daha uzun bir zaman terasta gezindim, bahçeye çıktım ve her sözcüğü, her hareketi anımsayarak onunla birlikte yürüdüğümüz ağaçlı yollarda yürüdüm. O gece hiç uyumadım ve hayatımda ilk kez güneşin doğuşuna ve sabahın ilk saatlerine tanık oldum. Bir daha böyle bir gece, böyle bir sabah görmedim hayatımda. “Beni sevdiğini niye açıkça söylemiyor ama? –diye düşünüyordum.– Her şey bu kadar basit, bu kadar güzelken niye birtakım zorluklar icat ediyor, kendine yaşı diyor? Bir daha asla geri gelmeyecek altın değerindeki zamanı niye kaybediyor? Seviyorum dese, sözcüklerle ifade etse; elimi eline alsa, başını elime doğru eğse ve seviyorum dese. Kızarsa, karşımda bakışlarını yere indirse ve ben o zaman ona her şeyi söylesem. Ya da söylemesem, sarılsam, başımı göğsüne koyup ağlamaya başlasam. Yoksa yanılıyor muyum, yoksa beni sevmiyor mu?” sorusu birden aklıma geliveriyordu.

Kendi duygularımdan korkmuştum, bu duygular beni Tanrı bilir nereye götürürdü; yanına atladığım sırada hem onun hem de benim samanlıktaki mahcubiyetimiz aklıma geldi ve yüreğimin üstüne bir ağırlık çöktü. Gözlerimden yaşlar döküldü, dua etmeye başladım. Sonra garip, beni rahatlatan bir düşünce, bir umut doğdu içimde. Bugünden başlayarak oruç tutmaya, doğum günümde şarap-ekmek ayinine katılmaya ve aynı gün onun nişanlısı olmaya karar verdim.

Neden? Niçin? Bu nasıl olacaktı? Hiç bilmiyordum, ama o dakikadan itibaren bunun böyle olacağına inanıyor ve biliyordum. Odama geri döndüğümde ortalık tamamen aydınlanmış, ev halkı uykudan uyanmaya başlamıştı.

IV

Meryem Ana Yortusu'ndan önceki oruç dönemiymdi, bu yüzden de o günlerde benim oruç tutma niyetim evdeki hiç kimseyi şaşırtmadı.

Sergey Mihaylıç o hafta bize bir kere bile uğramadı. Bırakın bu duruma şaşırmayı, üzülmeyi, ona kızmayı, tam tersine gelmediği için seviniyordum ve doğum gününden önce onu beklemiyordum. Hafta boyunca her gün erkenden kalkıyor, araba hazırlandığı sırada bahçede tek başıma dolaşırken bir gün önce işlediğim günahları hatırlamaya çalışıyor, günü kendimden hoşnut geçirmek ve hiç günah işlememek için ne yapmam gerektiğini ince ince düşünüyordum. Hiç günahsız biri olmak o zamanlar bana işte bu kadar kolay görünüyordu. Sanki sadece birazcık gayret etmek gerekliydi. Arabayı getiriyorlardı, Katya'yla ya da hizmetçi kızla birlikte biniyorduk ve üç verst⁴ uzaklıktaki kiliseye gidiyorduk. Kiliseye her girişimde herkes için, "Tanrı korkusuyla girenler için" dualar edildiğini hatırlıyor ve kilise girişinin ot bürümüş iki basamağını bu duyguyla çıkmaya gayret ediyordum. Bu sırada kilisede oruç tutan on kadar köylü kadınla hizmetçi oluyordu; onların selamlarına alçak gönüllülükle karşılık vermeye çalışıyordum, yararlı ve önemli bir iş gibi gördüğümünden eski bir asker olan muhtardan mum almak için mum kutusunun yanına gidiyordum ve mum alıp dikiyordum. İkona duvarının kapısının arasından anneciğimin elleriyle işlediği sunak örtüsü görünüyordu, ikona duvarının tepesinde ise küçükken gözüme çok büyük görünen yıldızlı iki ahşap melek ve o zamanlar ilgimi çeken sarı haleli küçük bir güvercin duruyordu. Koro yerinin arkasından hizmetçilerin çocuklarının kim bilir kaç kez vaftizine katıldığım, benim de vaftiz edildiğim ezik vaftiz teknesi görünüyordu. Yaşlı papaz, babamın tabutunun örtüsünden

4 1,06 km'lik bir Rus uzunluk ölçüsü. (ç.n.)

dikilmiş cübbesiyle içeriden çıkıyor ve kendimi bildiğimden beri, Sonya'nın vaftizinde olsun, babamın cenaze yıl dönümünde olsun, annemin cenaze töreninde olsun bizim evde yapılan kilise hizmetlerindeki aynısı bir sesle ayini yönetiyordu. Koro kısmından kilisenin kutsal eşya muhafızının her zamanki çınlayan sesi duyuluyordu, her ayinde kilisede gördüğüm yaşlı kadın duvarın yanında iki büklüm durmuş, koro yerinin üstündeki ikonaya ağlayan gözlerle bakıyor, üçünü birleştirdiği parmaklarını rengini atmış şalına bastırıyor ve dişsiz ağzıyla bir şeyler mırıldanıyordu. Bunlar artık sadece ilginç, sadece bana yakın gelen anılar değil, benim gözümde yüce ve kutsal şeylerdi ve bana derin bir anlamla dolu görünüyordular. Okunan duanın her sözüne kulak veriyordum, duaya duygularımla karşılık vermeye çalışıyordum ve eğer anlamadıysam içimden Tanrı'nın beni aydınlatmasını istiyordum ya da iyi duyamadığım sözlerin yerine kendi duamı uyduruyordum. Pişmanlık duaları okunduğunda geçmişimi anımsıyordum ve masum çocukluk geçmişimi bana ruhumun şu aydınlık durumuyla kıyaslanınca o kadar kara görünüyordu ki ağlıyordum ve kendimden korkuyordum; ama yine de hepsinin bağışlanacağını ve daha büyük günahlarım olsa bile pişmanlığın benim için daha da tatlı hâle geleceğini hissediyordum. Ayinin sonunda papaz, "Tanrı'nın hayır duası üzerinize olsun," dediğinde bir anda üzerime bir ferahlık duygusu bulaşmış gibi geliyordu. Sanki ansızın yüreğime bir ışık ve bir sıcaklık giriyordu. Ayin sona eriyor, peder yanıma geliyor ve akşam duasına bize gelmesine gerek olup olmadığını, gelirse ne zaman gelmesi gerektiğini soruyordu; benim için yapmak istediğini düşündüğüm şeye dokunaklı bir şekilde teşekkür ediyor ve kendim geleceğimi söylüyordum.

— Kendiniz mi zahmet buyuracaksınız? —diyordu o.

Kibirli davranıp günah işlememek için ne cevap vereceğimi bilemiyordum.

Öğlen ayininden sonra eğer Katya yanımda değilse arabayı gönderip tek başıma yürüyerek geri dönüyordum. Yolda karşıma çıkan herkese alçakgönüllülükle yerlere kadar eğilerek selam veriyor, yardım etmek, tavsiyede bulunmak, herhangi bir kimse için fedakârlık yapmak, devrilen bir yük arabasının kaldırılmasına yardım etmek, bir bebeği sallamak, yol vermek ve çamura bulanmak için fırsat kolluyordum. Bir akşam kâhyayı Katya'ya rapor verirken köylülerden Semyon'un ölen kızının tabutu için tahta, cenaze yemeği için de bir ruble para istediğini, kendisinin de verdiğini söylerken duydum. "O kadar mı yoksullar?" diye sordum. "Çok yoksullar hanımım, tuz bile alamazlar," diye yanıtladı kâhya. Yüreğim sızlamış ama bir yandan da duyduklarıma âdeta sevinmiştim. Dolaşmaya çıkıyorum diye Katya'yı kandırıp yukarı koştum, paramın hepsini toparlayıp aldım (çok az olsa da param vardı) ve birkaç kez haç çıkarıp terastan, sonra da bahçeden geçerek tek başıma köye, Semyon'un evine gittim. Ev köyün kıyısındaydı, hiç kimseye görünmeden pencereye yaklaştım, parayı pencerenin önüne bırakıp camı tıklattım. Evden biri çıktı, kapıyı gıcırdatarak açtı ve bana seslendi; ben bir suçlu gibi korkudan titreyerek, elim ayağım buz keserek eve koştum. Katya nereden geldiğimi, başıma bir şey mi geldiğini sordu, ama ne dediğini bile anlamadım, sorusuna yanıt da vermedim. Her şey birden bana öyle önemsiz, öyle sığ gelmişti ki. Odama girip kapıyı kilitledim ve uzun süre yalnız başıma bir ileri bir geri dolaşıp durdum, hiçbir şey yapacak, düşünecek, duygularımı anlayabilecek hâlde değildim. Hem ailenin sevincini ve parayı bırakan kişi için söyleyecekleri sözleri düşünüyor, hem de parayı ellerine vermediğime üzülüyordum. Hem Sergey Mihaylıç'ın bu yaptığımı öğrenince ne diyeceğini düşünüyor, hem de bunu hiç kimse hiçbir zaman öğrenmeyeceği için seviniyordum. Hem içimde büyük bir sevinç vardı, hem de kendim de dâhil herkes gözüme çok kötü görünüyordu, kendime ve herkese

o kadar yumuşak bir gözle bakıyordum ki ölüm düşüncesi bana bir mutluluk hayali gibi geliyordu. Gülümsüyordum, hem dua ediyordum, hem ağlıyordum, hem de o dakikada kendim de dâhil dünyadaki herkesi büyük bir tutkuyla ve coşkuyla seviyordum. Ayinler arasında İncil okuyordum ve bu kitap benim için gün geçtikçe daha anlaşılır hâle geliyor, bu tanrısal yaşam hikâyesi daha dokunaklı, daha basit, bu öğretide bulduğum duygu ve düşünce derinlikleri daha dehşet verici ve akıllalmaz geliyordu. Bununla birlikte bu kitabın başından kalkarken çevremdeki yaşama tekrar baktığımda ve anlama çabasıyla yaşamı tekrar düşündüğümde her şey bana ne kadar açık, ne kadar basit görünüyordu. Kötü bir insan olarak yaşamak ne kadar zor, herkesi sevmek ve sevilme ne kadar basit geliyordu. Herkes bana ne kadar iyi, ne kadar yumuşak davranıyordu, hatta ders vermeye devam ettiğim Sonya bile tamamen farklıydı, derslerini anlamaya çalışıyor, beni memnun etmeye, üzmemeye gayret ediyordu. Ben nasılsam herkes de bana karşı öyleydi. O sırada günah çıkartma öncesinde af dilemem gereken hasımlarımı aklımdan geçirirken, bizim evdekiler dışında bir yıl kadar önce konuklarımızın önünde kendisiyle alay ettiğim, bu yüzden de artık evimize hiç uğramayan genç bir komşu hanım aklıma geldi sadece. Ona suçumu itiraf ettiğim ve af dilediğim bir mektup yazdım. Kendisinin de af dilediği ve beni bağışladığı bir mektupla yanıt verdi bana. O zaman çok derin ve dokunaklı bir duyguya kapıldığım bu basit satırları okurken sevinçten ağlıyordum. Dadım kendisinden af dilediğimde ağlamaya başlamıştı. “Bana karşı niye herkes bu kadar iyi? Ne yaptım da bu sevgiyi hak ettim?” diye soruyordum kendime. Ve elimde olmadan Sergey Mihaylıç aklıma geliyor, uzun uzun onu düşünüyordum. Başka türlü yapamıyordum ve bunu günah bile saymıyordum. Fakat onu sevdiğimi ilk kez fark ettiğim gecekinden çok farklı düşünüyordum Sergey Mihaylıç’ı, onu kendim gibi, elimde olmadan onu gelece-

ğimle ilgili her türlü düşünceyle ilişkilendirerek düşünüyordum. Onun yanında hissettiğim eziklik kuruntusu tamamen yok olmuştu. Artık kendimi ona denk hissediyordum, içinde bulunduğum ruh hâlinin en üst noktasında onu çok iyi anlıyordum. Önceden bana garip gelen bazı yönleri şimdi açıklık kazanmış, anlaşılır olmuştu. Neden mutluluk yalnızca bir başkası için yaşamaktır dediğini ancak şimdi anlıyordum ve onunla tamamen aynı fikirdeydim. Bana ikimiz sonsuz ve huzurlu bir mutluluk içinde yaşayacakmışız gibi geliyordu. Artık hayalimde canlandırdığım yurt dışı gezileri, sosyete yaşamı, şatafat değil, bambaşka bir şey, kendimizi sonsuz bir şekilde feda ettiğimiz, birbirimizi sonsuz bir aşkla sevdiğimiz ve her konuda hoşgörölü ve yardımcı olan Tanrı'nın sonsuz varlığından emin olarak köyde sakin bir aile yaşantısıydı.

Düşündüğüm gibi doğum günümde şarap-ekmek ayinine katıldım. O gün kiliseden döndüğümde içimde öyle büyük bir mutluluk vardı ki hayattan korkuyordum, her türlü etkiden, bu mutluluğu bozabilecek her şeyden korkuyordum. Ama tam kapının önünde arabadan indiğimizde köprüden geçen faytonun tanıdık gürültüsü duyuldu ve Sergey Mihaylıç'ı gördüm. Beni kutladı ve konuk odasına birlikte girdik. Tanıdığımdan bu yana onun yanındayken hiç bu sabahki kadar rahat ve özgür olmamıştım. İçimde onun anlamadığı, ondan daha yüce koskoca yeni bir dünya olduğunu hissediyordum. Onun yanında zerre kadar utanmıyordum. Bunun nedenini herhâlde anlıyordu ve bana karşı çok sevecen, yumuşak, dindarca saygılıydı. Piyanoya doğru gidiyordum ki piyanoyu kilitleyip anahtarı cebine sakladı.

— Şu keyifli hâlinizi bozmayın, --dedi,-- dünyadaki her şeyden daha güzel bir müzik var şu anda ruhunuzda.

Bunun için ona minnet duydum, ama ruhumda herkes-ten gizli olması gereken şeyleri son derece kolay ve açıkça anlaması az da olsa hoşuma gitmemiştir. Öğle yemeğinde beni kutlamaya, aynı zamanda da ertesi gün Moskova'ya

gideceği için vedalaşmaya geldiğini söyledi. Bunu söylerken Katya'ya bakıyordu; ama sonra bana şöyle bir göz attı ve ben onun yüzümde bir heyecan belirtisi görmekten ne kadar korktuğunu fark ettim. Ancak ben şaşırmamış, telaşlanmamış, hatta uzun süreliğine mi gittiğini bile sormamıştım. Bunu söyleyeceğini biliyordum, onun çekip gitmeyeceğini de biliyordum. Bunu nasıl mı biliyordum? Şimdi kendime hiçbir şekilde açıklayamıyorum; ama o unutulmaz günde olmuş ve olacak her şeyi bildiğimi sanıyordum. Mutlu bir düşte gibiydim. Bu düşte olmayacak gibi görünen her şey olmuştu ve ben bunların hepsini çok önceden biliyordum, daha olacak şeyler de vardı ve ben bu olacakları da biliyordum.

Sergey Mihaylıç öğleden sonra gitmek istiyordu, ama ayinde yorulan Katya biraz uzanmaya gitmişti, vedalaşmak için Katya'nın uyanmasını beklemek zorunda kaldı. Salon güneşliydi, terasa çıktık. Oturur oturmaz da aşkımın yazgısını belirleyecek sözleri son derece sakın bir şekilde söylemeye giriştim. Ne bir dakika erken ne de bir dakika geç, tam oturduğumuz anda, henüz aramızda hiçbir konuşma olmamışken, ortada söylemek istediğim şeye engel olabilecek bir konuşma şekli ve tonu yokken söylemeye giriştim. Böyle bir sakinliği, kararlılığı ve ifadelerimdeki doğruluğu nerden bulduğumu ben de bilmiyorum. Sanki konuşan ben değildim, içimde benim irademden, isteğimden bağımsız biri konuşuyordu. Dirseğini parmaklığa dayamış karşımda oturuyordu ve leylak ağacının bir dalını kendine doğru çekmiş, yapraklarını kopartıyordu. Ben konuşmaya başlayınca dalı bırakıp başını eline dayadı. Bu son derece sakın ya da çok heyecanlı, endişeli bir insanın duruşu olabilirdi.

Ciddi ve temkinli bir ifadeyle ve doğruca yüzüne bakarak:

— Neden gidiyorsunuz? –diye sordum.

Hemen yanıtlamadı.

— İşler! –dedi bakışlarını yere indirerek.

Bu kadar içten sorulmuş soruma karşılık bana yalan söylemekte zorlandığını anladım.

— Bakın, –dedim,– bugünün benim için nasıl bir gün olduğunu biliyorsunuz. Bugün birçok açıdan çok önemli bir gün. Bu soruyu size soruyorsam ilgi göstermek için değil (size alıştığımı ve sizi sevdiğimi siz de biliyorsunuz), bilmem gerektiği için soruyorum. Neden gidiyorsunuz?

— Neden gittiğim konusunda size gerçeği söylemek benim için çok zor, –dedi Sergey Mihaylıç.– Bu hafta sizi ve kendimi çok düşündüm ve gitmem gerektiğine karar verdim. Neden gittiğimi anlıyor musunuz? Beni seviyorsanız daha fazla soru sormazsınız. –Eliyle alnını ovaladı ve gözlerini kapadı.– Bu benim için çok zor.. Ama siz anlıyorsunuzdur.

Kalbim küt küt atmaya başlamıştı.

— Anlayamıyorum, –dedim,– *ben anlayamıyorum, siz anlatın*, Tanrı aşkına, bugünün hatırına anlatın bana, her şeyi sakince dinleyebilirim.

Oturuşunu değiştirdi, bana baktı ve dalı tekrar çekti.

— Bununla birlikte, –dedi biraz sustuktan sonra boş yere sert görünmek istediği bir sesle,– sözcüklerle anlatmak hem aptalca hem olanaksız, ayrıca benim için çok zor olsa da size açıklamaya çalışayım, –diye ekledi sanki bedensel bir acı duyuyormuş gibi yüzünü buruşturarak.

— Buyurun! –dedim.

— Örneğin Bay A diye biri olduğunu gözünüzün önüne getirin, –dedi Sergey Mihaylıç,– yaşlı ve geçkin biri, bir de Bayan B var, henüz insanları da yaşamı da tanımamış genç, mutlu biri. Bazı aile ilişkileri nedeniyle adam onu kızı gibi sevmiş, ama öbür türlü sevmekten de korkusu yokmuş.

Sergey Mihaylıç susmuştu, ancak ben de bu sessizliği bozmuyordum. Kısa bir süre sonra benim yüzüme bakmadan kararlı bir şekilde:

— Ama adam, B'nin hayatı henüz bir oyun gibi görece kadar genç olduğunu hatırlından çıkarmış, –diye devam

etti,— kızı öbür türlü sevmenin kolay olduğunu da, bunun kızı eğlendireceğini de unutmuş. Hata etmiş ve birdenbire başka bir duygunun, pişmanlık gibi ağır bir duygunun içine işlediğini hissetmiş ve korkmuş. Önceki arkadaşlık ilişkilerinin bozulacağından korkmuş ve bu ilişki bozulmadan gitmeye karar vermiş. —Bunu söylerken yine sanki farkında olmadan yapıyormuş gibi ovuşturmaya başladığı gözlerini kapadı.

Ben heyecanımı engellemeye çalışarak çok zor duyulacak dümdüz bir sesle:

— Adam öbür türlü sevmekten neden korkuyormuş peki? —dedim; ama sesim galiba ona şaka yapıyormuşum, alay ediyormuşum gibi gelmişti. Gücenmiş gibi bir sesle karşılık verdi:

— Siz gençsiniz, —dedi,— ben değilim. Siz oyun oynamak istiyorsunuz, oysa benim gerek duyduğum şey başka. Oynayın ama benimle değil, yoksa inanacağım ve benim için kötü, sizin için de utanç verici olacak. Bunu A söylemiş, —diye ekledi,— bunların hepsi saçma şeyler, ama siz neden gittiğimi anlıyorsunuzdur. Bundan bir daha söz etmeyelim. Lütfen!

— Yo! Yo! Söz edelim! —dedim ve gözyaşlarım sesimi titretti.— Bay A kızı seviyor muymuş, sevmiyor muymuş?

Yanıt vermedi.

— Sevmediyse neden onunla bir bebek gibi oynamış o zaman? —dedim.

— Evet, evet, Bay A kabahatliydi, —diye karşılık verdi sözümü hemen keserek,— ama her şey bitmiş ve ayrılmışlar... dost olarak...

— Ama bu korkunç! Farklı bir son olamaz mı? —dedim güç bela ve söylediğim şeyden korktum.

— Evet, olabilir, —dedi heyecanlı yüzünden elini çekip doğruca yüzüme bakarak.— İki farklı son olabilir. Yalnız Tanrı aşkına sözümü kesmeyin ve sakince dinleyip beni an-

lamaya çalışın. Bazılarının dediğine göre, –diye söze başladı ayağa kalkarak, dudaklarında hastalıklı, ağır bir gülümsemeyle,– A aklını yitirmiş, B’ye çılgınca âşık olmuş ve ona aşkını ilan etmiş... B ise sadece gülmüş... Kız için bu bir şakaymış, adam içinse hayat memat meselesi.

İrkildim ve onun sözünü kesmek, benim adıma konuşmaya hakkı olmadığını söylemek istedim, ama o beni durdurarak elini elimin üstüne koydu.

— Durun, –dedi titreyen bir sesle,– kimilerinin söylediğine göre de kız adama acımış, insanları tanımayan zavalcılık adamı sevebileceğini sanmış ve onun karısı olmayı kabul etmiş. Aklını yitirmiş olan adam da buna kanmış, hayatının yeniden başlayacağına inanmış, ama kız adamı kandırdığını... adamın da onu kandırdığını anlamış... Bu konuda daha fazla konuşmayalım, –diye sözlerini bitirdi ve sanırım daha fazla konuşacak gücü olmadığı için başka hiçbir şey söylemeden karşımda bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

“Konuşmayalım,” demişti, ama benim ne diyeceğimi tüm varlığıyla beklediğini görüyordum. Konuşmak istiyordum, ama konuşamıyordum, bir şey göğsümü sıkıştırıyordu. Yüzüne baktım, benzi atmıştı ve alt dudağı titriyordu. Ona acıdım. Dilimi bağlayan sessizliği bir gayret ansızın yırtıp her an kesilmesinden korktuğum, sakın, içten gelen bir sesle konuşmaya başladım.

— Üçüncü son ise, –dedim ve durdum, ama o da susuyordu,– üçüncü son ise şöyleymiş: Adam sevmiyor, kızın canını acıtıyormuş ve haklı olduğunu düşünerek çekip gidiyormuş, üstelik de yaptığından gurur duyuyormuş. Ben değil, siz eğleniyorsunuz, ben ilk günden beri sevdim, sevdim sizi, –diye tekrarlardım ve “sevdim” sözcüğünü söylerken sesim elimde olmadan, sakın, içimden gelen bir ses olmaktan çıkıp beni de korkutan vahşi bir çığlığa dönüştü.

Benzi atmış bir hâlde karşımda duruyordu, dudağındaki titreme giderek artıyordu ve yanaklarında iki damla yaş belirmişti.

Gözümden akmayan öfkeli yaşlardan boğulduğumu hissederek:

— Çok kötü! –diye neredeyse çığlık attım.– Neden? –dedim ve yanından uzaklaşmak için ayağa kalktım.

Fakat beni bırakmadı. Başı dizlerimin üstündeydi, dudakları hâlâ titreyen ellerimi öpüyor, gözyaşları ellerimi ıslatıyordu.

— Tanrım, keşke bilseydim, –dedi.

— Neden? Neden? –diye tekrarlıyordum hâlâ, içimde ise mutluluk vardı, ebediyen elimden kaçtığını, geri gelmeyeceğini sandığım bir mutluluk.

Beş dakika sonra Sonya yukarıya, Katya'nın yanına koşuyor ve “Maşa Sergey Mihayloviç’le evlenmek istiyor,” diye bağırarak tüm evi çınlatıyordu.

V

Düğünümüzü ertelemek için bir neden yoktu, ben de o da bunu istemiyorduk. Aslında Katya Moskova’ya gitmek, çeyiz satın almak ve ısmarlamak niyetindeydi. Sergey Mihaylıç’ın annesiye düğünden önce oğlunun yeni bir arabayla yeni mobilyalar almasını, evin duvarlarını yeni bir duvar kâğıdıyla kaplatmasını istiyordu. Ancak ikimiz de o kadar gereklyse bunların hepsini daha sonra yapmakta, benim doğum günümünden iki hafta sonra sessiz sedasız, çeyiz, konuk, sağdıç, yemek, şampanya olmaksızın, yani bir düğün için gerekli sayılan şeylerin hiçbirisi olmadan nikâhlanmakta ısrar ettik. Sergey Mihaylıç bana annesinin otuz bin rubleye mal olmuş kendi düğününe benzemeyen, müziksiz, bir yığın sandık olmadan, ev baştan başa yenilenmeden yapılacak bir düğünden hiç hoşnut olmayacağını, annesinin kendisine fark ettirmeden kilerdeki sandıkları son derece ciddi bir şekilde elden geçirerek bizim mutluluğumuz için gerekli saydı-

ğı birtakım halılar, perdeler ve tepsilerle ilgili olarak kâhya Maryuşka'yla görüş alışverişinde bulunduğunu anlatıyordu. Benim taraftan da Katya aynı şeyi dadı Kuzminişna'yla birlikte yapıyordu. Ve bu konuda Katya'ya takılmak, şaka yapmak mümkün değildi. Geleceğimizle ilgili aramızda konuşurken bizim birbirimize sadece tatlı sözler söylediğimizden, bu durumdaki insanlara özgü saçma sapan şeyler yaptığımızdan, oysa gelecekteki mutluluğumuzun sadece ve sadece gömleklerin doğru kesilip dikilmesine ve masa örtüleriyle peçetelerin kenarlarının düzgün bastırılmış olmasına bağlı olduğundan kesinlikle emindi Katya. Hangisinde ne hazırlık yapıldığına ilişkin haberler Pokrovskoye ve Nikolskoye arasında her gün birkaç posta gizlice gidip geliyordu. Katya'yla Sergey Mihaylıç'ın annesi arasında dışarıdan bakınca çok hoş bir ilişki varmış gibi görünse de biraz düşmanca, ama çok ince bir diplomasi olduğu hissediliyordu. Artık yakından tanıdığım Tatyana Semyonovna, yani Sergey Mihaylıç'ın annesi çok titiz, çok sert bir ev kadını ve eski tarz bir bey hanımıydı. Sergey Mihaylıç annesini sadece görevini yerine getiren bir evlat olarak değil, onu dünyanın en iyi, en akıllı, en iyi yürekli ve en sevecen kadını sayarak bir insan olarak da seviyordu. Tatyana Semyonovna bize karşı, özellikle de bana karşı her zaman iyiydi, oğlu evleniyor diye seviniyordu, ama gelin olarak evine gittiğimde bana sanki oğlunun kısmeti olarak olduğumdan daha da iyi olabileceğimi ve bunu her zaman aklımda tutmam gerektiğini hissettirmek istiyormuş gibi geldi. Onu çok iyi anlıyordum ve kendisiyle aynı fikirdeydim.

Son iki hafta her gün görüştük. Sergey Mihaylıç öğleye doğru geliyor, gece yarısına kadar oturuyordu. Ancak bense yaşamadığını söylese de, ki doğru söylediğini biliyordum, günün tamamını hiçbir zaman benimle geçirmiyor, kendi işleriyle ilgilenmeye devam ediyordu. Düğün gününe dek ilişkimiz dışardan bakıldığında aynen eskisi gibiydi. Birbirimize

siz demeye devam ediyorduk, o elimi bile öpmüyor, bırakın benimle baş başa kalma fırsatı aramayı, böyle fırsatlardan kaçıyordu. Sanki içindeki son derece büyük ve zararlı sevgiye teslim olmaktan korkuyordu. Bilmiyorum, o mu yoksa ben mi değişmiştim, ama artık kendimi ona tamamen denk hissediyordum, daha önce hoşuma gitmeyen basit, sıradan insan rolü yapma çabasını artık onda görmüyordum, karşımda saygı ve korku telkin eden bir erkek yerine uysal ve mutluluktan şaşkın bir çocuk görüyordum, bundan haz duyu-yordum. “İçindeki buymuş meğer! –diye düşünüyordum sık sık,– aynı benim gibi biriymiş, daha fazlası değil.” Artık tepeden tırnağa karşımda olduğunu ve onu tam olarak tanıdığımı sanıyordum. Hakkında öğrendiklerimin hepsi de çok basit, benim tamamen kabul edeceğim şeylerdi. Birlikte nasıl bir yaşam süreceğimize ilişkin planları bile benimkilerle aynıydı, sadece onun sözleriyle daha açık ve daha iyi ifade edilmiş planlardı.

O günlerde hava kötüydü, zamanımızın büyük bölümünü içeride geçiriyorduk. En güzel, en samimi sohbetler piyanoyla pencere arasındaki köşede yaptığımız sohbetlerdi. Mumların alevleri kapkara pencerede yansıyor, parlak cama arada bir yağmur damlaları düşerek akıp gidiyordu. Çatıda pıtırtilar oluyor, çatı oluğunun altında biriken sudan şırıltılar geliyor, pencereden içeriye nem kokusu giriyordu. Bizim köşemiz daha da aydınlık, sıcak ve neşeli görünüyordu.

— Biliyor musunuz, size ne zamandır söylemek istediğim bir şey vardı, –dedi bir gün geç vakit bu köşede baş başa otururken.– Siz piyano çalarken hep bunu düşünüyordum.

— Hiçbir şey söylemeyin, ben her şeyi biliyorum, –dedim. Gülümsedi.

— Evet, konuşmayalım gerçekten.

— Yo konuşalım, ne söyleyecektiniz? –diye sordum.

— Şunu söyleyecektim: Hatırlar mısınız, hani size A ve B’nin hikâyesini anlatmıştım?

— Nasıl hatırlamam o aptal hikâyeyi. Neyse ki bu şekilde sonuçlandı...

— Evet, biraz daha devam etseydim mutluluğumu kendi ellerimle mahvedecektim. Beni siz kurtardınız. Ama asıl önemlisi, o zaman söylediklerimin hepsinin yalan olmasıydı. Bundan utanç duyuyor ve şimdi hikâyenin sonunu getirmek istiyorum.

— Ah, lütfen, buna hiç gerek yok.

— Korkmayın, –dedi gülümseyerek.– Tek istediğim temize çıkmak. Konuşmaya başlarken aklımdan geçen düşünceleri açıklamak niyetindeydim.

— Niye açıklayacaksınız ki! –dedim.– Buna hiç gerek yok.

— Evet, düşüncelerim kötüydü. Hayatta yaşadığım bütün hayal kırıklıklarından ve yaptığım bütün hatalardan sonra köye geldiğimde benim için aşkın bittiğini, artık sadece yaşamımı sürdürmek zorunda olduğumu, uzun zamandır size karşı nasıl bir duygu içinde olduğumu ve bu duygunun beni nereye götürebileceğini idrak edemediğimi söyleyip durdum kendime. Umuda kapılıyordum, ardından umudumu yitiriyordum, bir an cilve yaptığınızı düşünüyordum, bir an size inanıyordum, ne yapacağımı kendim de bilmiyordum. Hani şu bahçede dolaştığımız gecedен sonra korkmuştum, şu an hissettiğim mutluluk o zaman bana son derece büyük ve olanaksız bir mutluluk olarak görünmüştü. Umuda kapılsaydım ne olurdu, boşuna mı umutlanmış olurdum? Ama aşağılık bencilin teki olduğum için sadece kendimi düşünüyordum tabii.

Bana bakarak bir an sustu.

— Yalnız aslında o zaman söylediklerimin hepsi saçma değildi. Korkabilirdim, korkmalıydım da zaten. Sizden pek çok şey alır ve pek az şey verebilirdim. Siz henüz bir çocuksunuz, yeni açacak bir goncasınız, ilk kez seviyorsunuz, bense...

— Evet, bana doğruyu söyleyin, –dedim, ama aynı anda da vereceği yanıtı korkuya kapıldım.– Hayır, gerek yok, –diye ekledim.

— Daha önce birini sevdim mi? Bunu mu öğrenmek istiyorsunuz? –dedi aklımdan geçeni hemen tahmin edip.– Bunu size söyleyebilirim. Hayır, sevmedim. Hiçbir zaman buna benzer bir duygu hissetmedim... –Ama sanki bir an hayalinde katlanılması güç bir anı belirip kaybolmuştu.– Hayır, sizi sevmeye hakkına sahip olabilmem için bana gerekli olan sizin yüreğiniz, sevginizdi, –dedi kederle.– Sizi sevdiğimi söylemeden önce iyice düşünmem gerekmez miydi? Size ne verebilirdim? Sadece aşk.

— Az bir şey mi? –dedim gözlerinin içine bakarak.

— Az dostum, sizin için az, –diye konuşmasını sürdürdü.– Sizin güzelliğiniz ve gençliğiniz var! Geceleri çoğu zaman mutluluktan uyuyamıyorum ve birlikte nasıl bir hayat süreceğimizi düşünüyorum. Ben çok şey gördüm geçirdim ve galiba mutluluk için neyin gerekli olduğunu buldum. İnsanlara alışkın olmadıkları iyilikleri yapmanın çok kolay olduğu ıssız köyümüzde sessiz, yalnız bir yaşam; sonra çalışma, faydalı bir çalışma; sonra dinlenme, doğa, kitap, müzik, yakınlık duyduğun bir insanı sevmek, işte benim en çok hayal ettiğim mutluluk bu. Bütün bunların üstüne sizin gibi bir dost, belki bir aile, yani bir insanın isteyebileceği şeylerin hepsi.

— Evet, –dedim.

— Benim gibi gençliğini geride bırakmış biri için evet, ama sizin için hayır, –diye devam etti.– Siz henüz yaşamadınız, mutluluğu belki bir başkasında aramak istiyorsunuz ve belki onu bir başkasında bulacaksınız. Beni sevdiğiniz için şimdi size mutluluk buymuş gibi geliyor.

— Hayır, ben her zaman bu sessiz sakin aile yaşamını istemiş ve sevmişimdir, –dedim.– Siz de tam benim aklımdan geçeni söylüyorsunuz.

Gülümsedi.

— Sadece size öyle geliyor dostum. Oysa bu yetmeyecek size, az gelecek. Genç ve güzelsiniz, –diye yineledi düşünceli bir şekilde.

Ama ben sözlerime inanmadığı, güzelliğimi ve gençliğimi âdeta başıma kaktığı için kızıyordum.

— Öyleyse beni neden seviyorsunuz? –dedim öfkeyle.– Gençliğim için mi, yoksa ben olduğum için mi?

— Bilmiyorum, ama seviyorum, –diye karşılık verdi keskin, çekici bakışlarını bana dikerek.

Hiçbir şey söylemiyordum ve gözlerimi onun gözlerinden alamıyordum. Birden bana garip bir şey oldu; önce çevremdekileri görmemeye başladım, sonra yüzü kayboldu, galiba tam gözlerimin karşısında sadece onun gözleri parlıyordu, sonra bana bu gözler sanki benim içimdeymiş gibi geldi, her şey bulandı, hiçbir şey görmüyordum, bu bakışın bende yarattığı hazdan ve korkudan sıyrılmak için gözlerimi kapatmak zorunda kaldım.

Düğün için belirlenen günün bir gün öncesinde akşama doğru hava açıldı. Yazın başlayan yağmurlardan sonra soğuk ve ışıltılı sonbahar akşamlarının ilkiydi. Her şey ıslak, soğuk ve aydınlıktı, bahçede sonbaharın enginliği, alacalı renkleri ve çıplaklığı ilk kez hissediliyordu. Gökyüzü açık ve soğuk, soluk bir renkteydi. Ertesi gün, düğün günümüzde havanın güzel olacağı düşüncesiyle mutlu olarak uyumaya gittim.

O gün güneşle birlikte uyandım ve beklenen günün artık gelip çattığı düşüncesi beni âdeta korkuttu ve hayrete düşürdü. Bahçeye çıktım. Güneş yeni doğmuştu ve yolun iki yanındaki sarı yaprakları dökülmüş ıhlamur ağaçlarının arasından parça parça parlıyordu. Yol hışırdayan yapraklarla kaplanmıştı. Buruşuk, parlak üvez salkımları ayazın öldürdüğü seyrek yapraklı dallarda kırmızı kırmızı görünüyordu, yıldız çiçekleri buruşmuş, kararmıştı. Ayaz çayırın soluk

yeşiliyle evin yanındaki kırılmış dulavrat otlarının üzerinde ilk kez gümüş bir örtü hâlinde uzanıyordu. Açık ve soğuk gökyüzünde tek bir bulut yoktu, olamazdı da.

Mutluluğuma inanamayarak “O gün geldi mi? –diye soruyordum kendi kendime.– Yarın artık burada değil, başka bir evde, Nikolskoye’deki sütunlu evde mi gözlerimi açacağım? Artık onu beklemeyecek, onunla buluşmayacak, akşamları ve geceleri Katya’yla onun hakkında konuşmayacak mıyım? Pokrovskoye’deki salonda piyanonun başında onunla birlikte oturmayacak mıyım? Onu uğurlamayacak ve karanlık gecelerde onun için kaygılanmayacak mıyım?” Ama dün onun son kez geleceğini söylediğini, Katya’nın bana gelinliği prova ettirdiğini ve “Yarına hazır ol,” dediğini anımsıyordum ve bir anlığına inanıyor, sonra yine kuşkuya düşüyordum. “Bugünden sonra Nadejda’sız, ihtiyar Grigoriy’sız, Katya’sız, orada, kayınvalidemle birlikte mi yaşayacağım? Dadımı öpmeyecek, onun eski bir alışkanlıkla beni kutsayıp ‘İyi geceler küçük hanım,’ dediğini duymayacak mıyım? Sonya’ya ders vermeyecek, birlikte piyano çalmayacak, sabahları aramızdaki duvara vurup Sonya’nın çın çın öten kahkahasını duymayacak mıyım? Kendi kendimi bir yabancı hâline mi getireceğim ve karşımda umutlarımın, isteklerimin gerçekleştiği yeni bir yaşam mı açılacak? Bu yeni yaşam sonsuza dek mi sürecek?” Onu sabırsızlıkla bekliyordum, kafamda bu düşüncelerle tek başına olmak zor geliyordu. Erkenden geldi, bugün onun karısı olacağıma ancak o geldiğinde tam olarak inandım, bu düşünce benim için korkunç bir düşünce olmaktan çıktı.

Öğleden önce bizim kiliseye, babam için yapılan ayine gittik.

Eve dönerken “Keşke o da sağ olsaydı!” diye düşünüyordum ve düşündüğüm insanın eskiden en iyi arkadaşı olan bir adamın koluna usulca yaslanıyordum. Dua sırasında küçük kilisenin soğuk döşeme taşına alnımı koyup secde

ederken babamı o kadar canlı bir şekilde gözümde canlandırıyor, onun ruhunun beni anladığına ve yaptığım seçimi doğru bulduğuna öyle inanıyordum ki babamın ruhu sanki buradaymış, üzerimizde dolaşıyormuş ve onun onayını içimde hissediyormuşum gibi geliyordu. Anılar, umutlar, mutluluk ve hüznün içimde tek bir ağırbaşlı ve hoş duygu hâlinde birleşiyordu. Bu durgun, taptaze hava, sessizlik, tarlaların çıplaklığı ve çevredeki her şeyin üzerine parlak olsa da ancak yanağımı yakabilecek güçsüz ışınlar döken soluk gökyüzü hissettiğim bu duyguyla ne kadar uyumluydu. Bence birlikte yürüdüğüm adam da içimdeki bu duyguyu anlıyor, paylaşıyordu. Sessizce, hiç konuşmadan yürüyordu ve arada bir göz attığım yüzünde hem doğada hem benim kalbimde bulunan kedere de sevince de benzemez ciddi bir ifade vardı.

Birden bana doğru döndü, bir şey söylemek istediğini fark ettim. “Söyleyeceği şey benim duyup düşündüklerim değil mi acaba?” diye geçti aklımdan. Ama o adını vermeden babamdan söz etmeye başlamıştı.

— Bir keresinde şaka yaparak, “Maşa’mı evlen!” demişti bana, –dedi.

— Nasıl mutlu olurdu şimdi! –dedim benimkini taşıyan kolunu sıkıca kendime çekerek.

— Evet, siz daha çocuktunuz, –diye devam ediyordu gözlerime bakarak,– o zamanlar bu gözleri öpüyordum ve onları sırf babanızinkilere benzedikleri için seviyordum, benim için bu kadar değerli olacaklarını düşünmüyordum. O zamanlar size Maşa diyordum.

— Bana “sen” desenize, –dedim.

— Ben de “sen” demek istiyordum zaten, ancak şimdi tamamen bana ait olduğunu düşünüyorum, –dedi ve sakın, mutlu, çekici bakışları üzerimde durdu.

Çiğnenmemiş bir tarlada, ezilmemiş anızların üzerinde usulca yürüyorduk; yalnız adımlarımızı ve kendi seslerimizi

duyuyorduk. Bir yandan hendekten ilerideki çıplak koruya kadar kahverengi anızlı bir tarla uzanıyordu ve tarlanın bize yakın yanında bir köylü karasabanıyla açtığı kara bir şeridi sessizce genişletiyordu. Tepenin eteklerine yayılmış bir sürü yakınımızdaymış gibi görünüyordu. Öbür yanda, ilerde bahçeye ve bahçenin ardından görünen evimize kadar güz ekimi yapılan, sürülüp yumuşatılmış bir tarla kararıyor, yer yer şeritler hâlinde yeşeriyordu. Bütün bunların üstünde hiç yakıcı olmayan bir güneş parlıyordu, çevredeki her şeyin üstünde uzun uzun örümcek ağları uzanıyordu. Örümcek ağları etrafımızda, havada uçuşuyor ve ayazdan kurumuş anızların üstüne düşüyor; gözlerimize, saçlarımıza, giysilerimize takılıyordu. Konuştuğumuzda seslerimiz çınlıyor ve tepemizde, durgun havada asılı kalıyordu, sanki koca dünyanın ortasında sadece ve sadece biz vardık ve ılık güneşin parlayarak, titreyerek oyun oynadığı bu mavi kubbenin altında yapayalnızdık.

Ben de ona *sen* demek istiyordum, ama utanıyordum.

Hızlı hızlı ve neredeyse fısıltıyla konuşarak:

— Neden bu kadar hızlı yürüyorsun? —dedim ve elimde olmadan kızardım.

Yavaşlayıp bana daha sevecen, daha neşeli, daha mutlu bakmaya başladı.

Eve geri döndüğümüzde annesi ve çağırmadan edemediğimiz konuklarımız çoktan gelmişlerdi, bu yüzden ben kilseden çıkıp Nikolskoye'ye gitmek üzere arabaya binene dek onunla yalnız kalamadım.

Kilise hemen hemen boştu, koro yerinin önündeki küçük halının üzerinde dikilen annesini, leylak rengi kurdeleli başlığıyla ve yanaklarından akan yaşlarla Katya'yı ve merak içinde bana bakan iki üç hizmetçiyi görüyordum sadece. Sergey Mihaylıç'a bakmıyordum, ama varlığını burada, yanımda hissediyordum. Duaların sözlerine kulak veriyordum, onları tekrarlasam da içimde, ruhumda hiçbir karşılık bulmuyordu

bu sözler. Dua edemiyordum ve ikonalara, mumlara, rahibin sırtındaki cübbeye işlenmiş haça, ikona duvarına, kilisenin penceresine boş boş bakıyor ve hiçbir şey anlamıyordum. Yalnızca benimle ilgili olağanüstü bir şeyin olup bittiğini hissediyordum. Rahip elinde haçla bize dönüp kutladığında ve beni vaftiz etmiş olduğunu, Tanrı'nın evlendirmeyi de nasip ettiğini söylediğinde, Katya ve onun annesi bizi öptüklerinde ve arabayı çağıran Grigoriy'in sesi duyulduğunda her şeyin olup bitmesine, ama ruhumda başımdan geçen gizemli olaya uygun olağanüstü bir şey olmamasına şaşırılmış ve korkmuş-tum. Onunla öpüştük, bu öpüşme çok tuhaf, duygularımıza yabancı bir öpüşmeydi. “Bu kadarmış,” diye düşündüm. Kilisenin kapısına çıktık, tekerleklerin tok sesi kilise kubbesinin altında dağıldı, yüzüme serin bir hava çarptı, o şapkasını giydi ve elimden tutup beni arabaya bindirdi. Arabanın penceresinden soğuk, yusuvarlak Ay'ı gördüm. Yanıma oturup arkasından arabanın kapısını kapattı. Yüreğime bir şey battı. Yanıma oturduğu ve kapıyı kapattığı andaki kendine güveni bana kırıcı bir tavır gibi gelmişti. Başımı örtmemi söyleyen Katya'nın çınlayan sesi duyuldu, tekerlekler önce taşların üstünde, sonra da yumuşak yolda tıkırdamaya başladı ve yola koyulduk. Ben köşeye çekilmiş, pencereden uzaklardaki aydınlık tarlalara ve Ay'ın soğuk ışıltısı içinde uzaklaşan yola bakıyordum. Ondan yana bakmasam da burada, yanı başımda hissediyordum onu. “Onca şey beklediğim bu anın bana verip vereceği bu kadarcık mıydı?” diye geçirdim içimden ve onun bu kadar yakınında tek başına oturmak bana aşağılayıcı ve incitici geldi. Bir şey söylemek niyetiyle başımı ona doğru çevirdim. Ama sözler ağzımdan çıkmadı, sanki içimde artık önceki sevgi yoktu, onun yerini incinme ve korku almıştı.

— Şu ana dek bunun olabileceğine inanamıyordum, – diye usulca karşılık verdi benim bakışıma.

— Evet, ama ben nedense korkuyorum, –dedim.

— Benden mi korkuyorsun dostum? –dedi elimi tutup başını elime doğru eğerek.

Elim onun elinin içinde ölü gibi duruyordu ve soğuktan yüreğim acıyordu.

— Evet, –diye fısıldadım.

Ama birden yüreğim daha kuvvetli atmaya başladı, elim titredi ve onun elini sıktı, sıcak bastı, gözlerim alaca karanlıkta onun bakışlarını aradı ve birdenbire ondan korkmadığımı, bu korkunun aşk olduğunu, yeni ve eskisinden daha sevgi dolu, daha kuvvetli bir aşk olduğunu hissettim. Her şeyimle ona ait olduğumu ve üzerimdeki etkisinden mutluluk duyduğumu hissettim.

İkinci Bölüm

VI

İssız köy yaşamında günler, haftalar, derken iki ay sanki hiç fark etmeden geçmiş gibi gelmişti o zamanlar bana; oysa bu iki ayın duyguları, heyecanları ve mutlulukları koca bir ömre yeterdi. Köyde nasıl bir hayat kuracağımızla ilgili hayallerimiz beklediğimizden farklı gerçekleşti. Ama hayatımız hayal ettiğimizden daha kötü değildi. Nişanlıyken hayalini kurduğum sıkı çalışma, kendini feda etme ve başkası için yaşama gibi şeyler değil, tam tersine sadece bencilce bir birbirini sevmeye duygusu, sevilme isteği, sürekli nedensiz bir neşe ve dünyadaki her şeyi unutma söz konusuydu. O çalışma odasında bir şeylerle uğraşmaya gidiyor, bazen işleri için kente yollanıyor, çiftliği dolaşıyordu; ama benim yanımdan ayrılmanın onun için ne kadar büyük bir çaba gerektirdiğini görüyordum. Kendisinin de daha sonra itiraf ettiğine göre benim olmadığım bir dünyada her şey ona o kadar saçma geliyormuş ki bu saçmalıkla nasıl baş edeceğini bilemiyor-muş. Benim için de aynen öyleydi. Okuyordum, müzikle, kayınvalidemle ve okulla ilgileniyordum; ancak bütün bunları yapmamın tek nedeni bu uğraşlardan her birinin Sergey Mihaylıç'la ilgili olması ve onun takdirini kazanmasıydı; fakat herhangi bir işe onun varlığı karışmazsa kollarım iki yana düşüyor ve dünyada ondan başka şeylerin olduğunu

düşünmek bana çok tuhaf geliyordu. Belki de bu kötü, ben-
cilce bir duyguydu; ama bu duygu mutluluk veriyor, beni
göklere uçuruyordu. Benim için dünyada bir tek o vardı,
onu dünyanın en yakışıklı, en masum adamı sayıyordum; bu
yüzden de onun için yaşamak amacının dışında başka hiçbir
amaç için, onun gözünde nasılsam öyle olmak dışında bir
amaç için yaşayamazdım. O ise beni dünyada var olabilecek
tüm erdemlere sahip en birinci, en güzel kadın sayıyordu;
ben de tüm dünyadaki en birinci ve en iyi erkeğin gözünde
böyle bir kadın olmaya çalışıyordum.

Bir keresinde ben dua ederken odama girdi. Başımı çevi-
rip ona baktım ve dua etmeyi sürdürdüm. Bana engel olma-
mak için masanın yanına oturup bir kitap açtı. Ama bana
baktığını düşünüp başımı çevirdim. Gülümsedi, ben gülme-
ye başladım ve duaya devam edemedim.

— Peki, sen duanı ettin mi? —diye sordum.

— Evet. Evet, sen devam et, ben gidiyorum.

— Dua ediyorsundur herhâlde.

Yanıtlamadan gitmek istedi, ama onu durdurdum.

— Canım, lütfen benim için, benimle birlikte dua et.

Yanıma gelip dikildi, kollarını beceriksizce aşağı indirip
ciddi bir yüzle dura dura okumaya başladı. Arada bir başını
bana çeviriyor, yüzüme bakıp onay ve yardım bekliyordu.

Bitirdiğinde gülmeğe başladım ve ona sarıldım.

— Sen yok musun sen! Sanki on yaşıma geri dönmüş
gibiyim, —dedi kızarak ve ellerimi öperek.

Evimiz birkaç kuşağın birbirine saygı göstererek, birbiri-
ni severek yaşadığı eski köy evlerinden biriydi. Bu eve girer
girmez sanki bana ait oluvermiş güzel, onurlu aile anıları ko-
kuyordu her şey. Evin düzeni, dayanıp döşenmesi Tatyana
Semyonovna tarafından eski usulde yapılmıştı. Her şeyin za-
rif ve güzel olduğu söylenemezdi; fakat hizmetçilerden mo-
bilyalara ve yemeklere kadar her şey çok fazla, her şey temiz,
sağlam, düzgündü ve saygı uyandırıyor. Misafir odasında

mobilyalar simetrik biçimde dizilmiş, portreler asılmış ve yere el dokuması halılarla çizgili yolluklar serilmişti. Oturma odasında eski bir piyano, farklı modelde iki şifonyer, divanlar ve pirinç aksamı, kakmalı sehpa vardı. Tatyana Semyonovna'nın çabasıyla döşenmiş olan çalışma odamda çeşitli yüzyıllardan ve tarzlardan en iyi mobilyalar ve bu arada ilk başlarda utanmadan bakamadığım, ama daha sonra benim için eski bir dost kadar değerli olan büyük bir boy aynası bulunuyordu. Tatyana Semyonovna'nın sesi hiç duyulmuyordu, ama evde gereğinden çok insan olmasına rağmen bütün işler kurulu bir saat gibi tıkır tıkır yürüyordu. Ancak ökçesiz, yumuşacık ayakkabılar giyen (çünkü Tatyana Semyonovna ayakkabı tabanlarının gıcirtısını ve topuklarının tıkırtısını dünyanın en sevimsiz şeyi sayardı) bu insanların hepsi unvanlarından memnun ve gururlu görünüyorlar, yaşlı hanımın karşısında titriyorlar, kocamla bana koruyucu bir sevgiyle bakıyorlar ve görünüşe göre işlerini büyük bir hoşnutlukla yapıyorlardı. Her cumartesi evde yerler siliniyor, halılar dövülüyordu, her ayın ilk günü su kutsama ayini yapılıyor, her yıl Tatyana Semyonovna'nın, oğlunun (ve bu sonbaharda ilk kez benim) isim günlerinde çevredeki herkese ziyafetler veriliyordu. Üstelik bunların hepsi Tatyana Semyonovna kendini bildi bileli hiç aksamadan yapılıyordu. Kocam ev işlerine karışmıyor, sadece çiftlikle ve köylülerle ilgileniyor, çok çalışıyordu. Kışın bile o kadar erken kalkıyordu ki uyandığımda onu yanımda bulamıyordum. Genellikle baş başa çay içtiğimiz saatte geri dönüyordu ve çiftlikteki koşuşturmaların, tatsızlıkların ardından gelen bu zaman diliminde kendi aramızda *yabani sevinç* dediğimiz çok neşeli bir ruh hâli içinde oluyordu. Ben genellikle sabah neler yaptığını anlatmasını istiyordum ondan. Bana öyle saçma sapan şeyler anlatıyordu ki gülmekten ölüyorduk; bazen ciddi bir şeyler anlatmasını istiyordum, gülümsemesini tutarak anlatıyordu. Onun gözlerine, kıpırdayan dudaklarına bakıyor-

dum ve hiçbir şey anlamıyordum, sadece onu gördüğüm ve sesini duyduğum için sevinliyordum.

— E, ben ne söyledim? Tekrarla bakalım, –diyordu. Ama söylediklerinin hiçbirini tekrarlayamıyordum. *Onun bana* kendisini ya da beni değil, bambaşka bir şey anlatması ne tuhaftı. Bizim dışımızda ne olup bittiği umurumda değildi sanki. Çok daha sonra onun işlerini birazcık anlamaya, bu işlerle ilgilenmeye başladım. Tatyana Semyonovna öğleye kadar odasından çıkmıyor, çayını tek başına içiyor ve ancak elçiler aracılığıyla bize selam gönderiyordu. Onun farklı, ağırbaşlı, düzenli köşesinden gelen ses bizim özel, mutlu ve zıpır küçük dünyamızda kulağa öyle tuhaf gelirdi ki ellerini kavuşturup hep aynı ses tonuyla konuşan hizmetçi kızın karşısında kendimi tutamaz, kahkahalarla gülerdim. Bu sırada hizmetçi kız, Tatyana Semyonovna'nın benim dünkü gezintiden sonra rahat uyuyup uyumadığımı sormasını, kendisiyle ilgili olarak da bütün gece böğrünün ağrıdığını, köydeki aptal köpeğin bütün gece havlayıp durması yüzünden gözünü kırpmadığını bildirmesini buyurdularını söylerdi. “Bir de bugünkü kurabiyeyi beğenip beğenmediğinizi sormamı buyurdular ve bugün Taras'ın değil, denemek için ilk kez Nilolaşa'nın hamur işi yaptığını, özellikle krendellerin¹ pek fena olmadığını, galetaların ise aşırı kızardığını bildirmemi istediler,” diye devam ederdi hizmetçi kız. Öğle yemeğine kadar pek az birlikte zaman geçirirdik. Ben tek başıma piyano çalar, kitap okurdum, Sergey Mihaylıç yazı yazar, tekrar dışarı giderdi; ama öğle yemeğinden önce, saat dörtte konuk odasında bir araya gelirdik, kayınvalidem odasından çıkardı, yoksul düşmüş soylu kadınlar, evimizden hiç eksik olmayan iki üç gezgin de konuk odasına gelirdi. Kocam eski bir alışkanlıkla her gün öğle yemeğine gelirken kolunu annesine uzatırdı; ama annesi öbür kolunu da bana uzatmasını isterdi ve her gün

1 B harfi veya 8 rakamı şeklinde bir hamur işi. (ç.n.)

kapıdan geçerken sıkışır, birbirimize takılırdık. Sofraya an-nemiz önderlik ederdi ve edep erkâna uygun, akli başında, biraz da resmî bir sohbet yapılırdı. Kocamla benim basit sözlerimiz bu öğle toplantılarının resmiyetini hoş bir şekilde bozardı. Ana oğul arasında zaman zaman tartışmalar çıkar, birbirlerine takılırlardı; ben bu tartışmaları ve takılmaları çok severdim, çünkü onları bağlayan tatlı ve sağlam sevgi en çok bu tartışma ve takılmalarda ortaya çıkardı. Öğle ye-meğinden sonra *maman*² misafir odasındaki büyük koltuğa oturur, tütün ufalar ya da yeni alınmış kitapların sayfalarını kâğıt keseceğiyle açardı, biz ise yüksek sesle kitap okurduk ya da oturma odasına, piyanonun başına giderdik. O sıralar birlikte pek çok kitap okurduk, ama en sevdiğimiz, en çok zevk aldığımız şey her defasında kalplerimizdeki yeni telleri titreten ve bizi birbirimize âdeta yeniden açan müzikti. Ben onun sevdiği parçaları çalarken o benim hemen hemen hiç göremediğim dip taraftaki divanda oturur, müziğin üzerin-de bıraktığı etkiyi utandığı için saklamaya çalışırdı; ancak onun hiç beklemediği anlarda piyanonun başından kalkar, yanına gider, yüzünde heyecan izleri, alışılmışın dışında bir ışıltı, gözlerinde boş yere benden gizlemeye çalıştığı bir ıslaklık yakalamaya çalışırdım. Kayınvalidem genellikle oturma odasına gelip bize şöyle bir göz atmak isterdi, ama galiba rahatsız etmekten korkardı ve bazen yüzünde sahte bir ciddiyet ve umursamazlık ifadesiyle sanki bize bakmı-yormuş gibi oturma odasından geçip giderdi; ama odasına gereksiz yere gittiğini ve çok kısa sürede geri geleceğini bilir-dim. Akşam çayını büyük konuk odasında ben ikram eder-dim ve tüm ev ahalisi tekrar masa başına toplanırdı. Ayna gibi parlayan semaverin önündeki bu törensel toplantı ve bardakları, fincanları dağıtma görevi beni nicedir utandı-ran bir işti. Bu onura layık olmadığımı, bu kadar büyük bir semaverin musluğunu açmak için, Nikita'nın elindeki tep-

2 (Fr.) Anne.

siye bardağı koyup, “Pyotr İvanoviç’e, Marya Miliçna’ya,” demek, “Çok şekerli mi?” diye sormak, dadıya ve emektar insanlara birer şeker parçası daha vermek için çok genç ve deneyimsiz olduğumu düşünürdüm hep. Kocam sık sık “Çok iyi, çok iyi, yetişkin bir kadın gibisin,” derdi ve bu beni daha da çok utandırırdı.

Çaydan sonra *maman* iskambil falı açar ya da Marya Miniçna’nın baktığı fala kulak verirdi; o ikimizi de öpüp kutsadıktan sonra odamıza giderdik. Genellikle gece yarısına kadar otururduk. Geçirdiğimiz en güzel, en hoş zaman olurdu bu. O bana geçmişini anlatırdı, planlar yapardık, bazen felsefeye daldardık ve üst kattan bizi duymasınlar ve erken yatmamızı isteyen Tatyana Semyonovna’ya yetiştirmesinler diye hep alçak sesle konuşmaya çalışırdık. Bazen acıkıp büfeye gider, Nikita’nın bize yaptığı iltimasla soğuk bir akşam yemeği alır, benim çalışma odamda, tek bir mumun ışığında yerdik. Her şeyin üzerinde geçmişin ve Tatyana Semyonovna’nın sert ruhunun bulunduğu bu büyük ve eski evde onunla ben sanki birer yabancı gibi yaşırdık. Sadece Tatyana Semyonovna değil, bu evdeki insanlar, yaşlı kızlar, mobilyalar, tablolar saygı, biraz korku ve onunla benim burada bir parça yabancı bir yerde olduğumuzun ve burada çok dikkatli yaşamamız gerektiğinin bilincinde olmayı telkin ederdi bana. Şimdi hatırlayınca bu bağlayıcı, değişmez düzenden evimizdeki gereksiz ve meraklı insanların bolluğuna kadar pek çok şeyin rahatsız edici ve dayanılması zor bir şey olduğunu görüyorum; ama o zamanlar evdeki bu dip dibe yaşam aşkımızı daha da çok canlandırıyordu. Sadece ben değil, o da bir şeylerin hoşuna gitmediğini belli etmezdi. Tam tersine tatsız şeylerden uzak durur, saklanırdı sanki. Kayınvalidemin uşağı, pipo tiryakisi Dmitriy Sidorov her gün öğle yemeğinden sonra, biz oturma odasındayken kocamın çalışma odasına, çekmecesinden tütün almaya giderdi; Sergey Mihaylıç’ın ayaklarının ucuna basarak ve neşeli bir ifadeyle

korkuyormuş gibi yaparak yanıma geldiğini, susmam için parmağıyla tehdit ederek ve göz kırparak gözlendiğini hiç tahmin etmeyen Dmitriy Sidoroviç'i gösterdiğini görmek gerekirdi. Dmitriy Sidorov bizi fark etmeyip her şey yolunda gittiği için sevinerek uzaklaştığında kocam her türlü başka durumda olduğu gibi, çok tatlı olduğumu söyler, beni öperdi. Bu rahatlık, her şeyi bağışlamak ve her şeye karşı umursamazlık zaman zaman hoşuma gitmezdi, bende de aynı şeyin olduğunu fark etmezdim ve bunu zayıflık olarak görürdüm. “Sanki iradesini göstermeye cesaret edemeyen bir çocuk gibi!” diye düşünürdüm.

Bir gün bu zayıflığının beni şaşırttığını söylediğimde:

— Ah dostum, –diye karşılık vermişti,– benim gibi bu kadar mutluyken insan bir şeyden hoşnutsuz olabilir mi hiç? Başkalarına boyun eğdirtmektense kendi geri adım atman daha kolaydır, eskiden beri buna inanmışımdır; mutluluğun olanaksız olduğu bir durum da yoktur. Bak bize ne kadar iyiyiz! Kızamam; şu anda benim için kötü diye bir şey yok, sadece acınacak ve eğlenceli şeyler var. Asıl önemlisi de *le mieux est l'ennemi du bien*.³ İnanır mısın, bir çingirak sesi duyduğumda, mektup aldığımda, hatta uykudan uyandığımda korkuya kapılıyorum. Yaşamak zorunda olmak, yaşamamızda herhangi bir şeyin değişmesi ürkütücü; şu anki hayatımızdan daha iyisi olamaz.

İnanıyordum, ama anlamıyordum. İyiydim, ama hepsi bu kadarmış, başka türlü olamazmış ve her zaman herkesin başına aynı şey geliyormuş, ancak orada bir yerde daha başka, büyük olmasa da başka bir mutluluk varmış gibiydi.

Böylece iki ay geçmiş, soğuklarıyla ve kar fırtınalarıyla kış gelmişti ve ben o yanımda olduğu hâlde kendimi yalnız hissetmeye, hayatın aynı şekilde tekrarlanıp durduğunu, bende de onda da bir yenilik olmadığını, tam tersine âdeta eskiye geri döndüğümüzü hissetmeye başlamıştım. O eski-

3 (Fr.) İyinin düşmanı daha iyidir.

sine göre bana işlerinden daha az söz etmeye başlamıştı ve onun beni içine sokmak istemediği özel bir dünyası varmış gibi gelmeye başlamıştı yine bana. Her zamanki sakinliği beni sinirlendiriyordu. Ona duyduğum sevgi eskisinden daha az değildi, onun sevgisinden duyduğum mutluluk da eskisinden az değildi; ama sevgim yerinde sayıyor, daha fazla büyümüyordu, ayrıca sevgiden başka yeni, huzursuz edici bir duygu da ruhuma girmeye başlıyordu. Onu sevmeme mutluluğunu tattıktan sonra sevmek bana az geliyordu. Hayatın sakin sakin akmasını değil, hareketli olmasını istiyordum. Heyecan, tehlike ve aşkım için fedakârlıklar yapmak istiyordum. İçimde sakin hayatımızda kendine yer bulamayan fazlasıyla güç vardı. Kötü bir şey diye ondan saklamaya çalıştığım sıkıntı nöbetleri ve onu korkutan taşkın sevgi ve neşe nöbetleri geçiriyordum. Durumumu benden daha önce fark etti ve kente gitmeyi teklif etti; ama ben ona gitmeyelim, yaşam tarzımızı değiştirmeyelim, mutluluğumuzu bozmayalım diye rica ettim. Sahiden de mutluydum; ama içimdeki emek verme ve fedakârlık etme gücü beni boğarken bu mutluluk için hiçbir emek harcamamış, fedakârlık yapmamış olmak bana azap veriyordu. Onu seviyordum ve onun her şeyi olduğunu görüyordum; ama aşkımızı herkesin görmesini, sevmeme engel olmalarını, ama bu engellere rağmen onu sevmek istiyordum. Aklım da duygularım da boş değil, dopdolu olsa da bu hissettiğim farklı bir duyguydu, gençlik duygusu ve sakin hayatımızın tatmin etmediği bir harekete geçme gereksinimesiydi. Neden sırf ben istersem kente gidebileceğimizi söylemişti? Bunu bana söylemese beni boğan duygunun zararlı bir saçmalık olduğunu, benim suçum olduğunu, aradığım fedakârlığın burada, önümde, bu duyguyu bastırmakta olduğunu belki anlayabilirdim. İçimdeki sıkıntıdan ancak kente gidince kurtulabileceğim düşüncesi elimde olmadan aklıma geliyordu; bununla birlikte kendi keyfim için onu sevdiği şeylerden

ayırmak beni utandırıyor, üzüyordu. Zaman akıp gidiyor, karlar evin duvarları boyunca yükseldikçe yükseliyordu ve biz hâlâ yalnızdık, hâlâ birbirimizin karşısında aynı kişilerdik; oysa oralarda bir yerde insan kalabalıkları pırıltı ve gürültü içinde bizim ve geçip giden hayatımızın farkında olmadan heyecanlanıyor, acı çekiyor, seviniyorlardı. Benim için hepsinden daha kötüsü, her geçen gün alışkanlıkların hayatımızı tek bir belirli biçime soktuğunu, sevgimizin özgür olmadığını, zamanın dümdüz, vurdumduymaz akışına boyun eğdiğini hissetmemdi. Sabahları neşeli, öğlenleri saygılı, akşamları sevgi dolu oluyorduk. “İyilik!.. –diyordum kendi kendime.– Onun dediği gibi iyilik yapmak ve dürüst yaşamak güzel bir şey; ama bunu yapacak zamanımız var daha, oysa benim gücümü ancak şimdi harcayacağım başka şeyler de var.” Bana lazım olan mücadele etmektir, bu değil; bana lazım olan yaşamın duygularımızı yönlendirmesi değil, yaşamda duyguların bizi yönlendirmesiydi. Onunla birlikte bir uçurumun kıyısına gitmek ve kendimi atacağım ve öleceğim demek istiyordum, onun uçurumun kıyısında benzi atarak beni güçlü kollarına almasını, uçurumun tepesinde bir süre tutmasını, yüreğimin bir an duracak gibi olmasını ve beni nereye dilerse oraya götürmesini istiyordum.

Bu durum sağlığımı da etkilemiş, sinirlerim bozulmaya yüz tutmuştu. Bir sabah her zamankinden daha kötüydüm; o yazıhaneden keyifsiz dönmüştü, pek ender olurdu bu. Hemen fark edip ne olduğunu sordum. Ancak önemsiz bir şey olduğunu söyleyerek bana anlatmak istemedi. Sonradan öğrendiğime göre ilçe polis müdürü bizim köylüleri çağırmış ve kocama duyduğu antipati yüzünden köylülerden yasalara aykırı bir şeyler istemiş ve onları tehdit etmiş. Kocam bütün bu olanları sadece gülünç ve acınası bir şey olarak henüz sindirememişti ve sinirliydi, bu yüzden de benimle konuşmak istememişti. Fakat beni kafasını meşgul eden konuyu anlayamayacak bir çocuk olarak gör-

düğünden benimle konuşmak istemediği düşüncesine kapılmıştım. Arkamı dönüp sustum ve evimizde konuk olan Marya Miniçna'yı çaya çağırmalarını söyledim. Çok çabuk bitirdiğim çay ikramından sonra Marya Miniçna'yı oturma odasına götürdüm ve hiç ilgimi çekmeyen saçma sapan bir konuda onunla yüksek sesle konuşmaya başladım. Sergey Mihaylıç arada bir bize bakarak odada dolaşıyordu. Bu bakışlar nedense beni o kadar etkiliyordu ki giderek daha çok konuşmak, hatta gülmek istiyordum; kendi söylediklerim de Marya Miniçna'nın söyledikleri de bana çok gülünç geliyordu. Sergey Mihaylıç bana hiçbir şey demeden çalışma odasına gitti ve kapıyı arkasından kapattı. Onun ayak sesleri kesilir kesilmez bütün neşem bir anda kaybolmuş, Marya Miniçna da şaşırmış ve bana ne olduğunu sormaya başlamıştı. Ona yanıt vermeksizin divana oturdum, ağlamak istiyordum. "Ne düşünüp duruyor ki? –diye geçiriyordum içimden.– Gözünde büyüttüğü saçma sapan bir şey, bana anlatmayı denese bunun ne kadar boş bir şey olduğunu gösteririm. Yo hayır, benim anlamayacağımı düşünmesi, o azametli sakinliğiyle beni aşağılaması ve her zaman bana karşı haklı olması gerekiyor. Ama ben de haklıyım, canım sıkılıyor, boş boş oturup duruyorum, yaşamak, hareket etmek istiyorum, –diye geçiriyordum içimden,– aynı yerde durmak, zamanın üzerimden nasıl geçip gittiğini hissetmek değil. İlerlemek istiyorum, her gün, her saat yeni bir şey istiyorum, o ise durmak, kendisiyle birlikte beni de durdurmak istiyor. Oysa onun için ne kadar kolay olur bu! Bu yüzden beni kente götürmesi gerekmez, kendini perişan etmesi, tutmaya çalışması değil, sadece benim gibi olması, basit bir şekilde yaşaması gerekir. Bana tavsiye etse de basit bir insan değil kendisi. Mesele de bu işte!"

Gözyaşlarımın yüreğimi sıkıştırdığını ve kocama kızdığımı hissediyordum. Bu kızgınlık beni korkuttu ve onun yanına gittim. Çalışma odasında oturmuş bir şeyler yazıyordu.

Benim ayak seslerimi duyunca bir an umursamadan, sakın sakın başını çevirip baktı ve yazmaya devam etti. Bu bakıştan hoşlanmadım; yanına gitmek yerine yazı yazdığı masanın önünde durdum ve bir kitap açıp göz gezdirmeye başladım. Yazdığı yazıdan bir kez daha gözünü ayırıp bana baktı.

— Maşa! Keyfin mi yok senin? —dedi.

“Bir de soruyor! Bu kibarlığının ardında ne var?” diyen soğuk bir bakışla karşılık verdim. Başını salladı ve ürkek, sevecen bir şekilde gülümsedi, ama ilk kez onun gülümsemesine bir gülümsemeyle karşılık vermedim.

— Bugün ne oldu? —diye sordum.— Bana hiçbir şey anlatmadın?

— Önemsiz şeyler! Küçük bir tatsızlık, —diye yanıtladı.— Ama şimdi anlatabilirim sana. İki köylü kente gitmişler...

Fakat ben sözünü bitirmesine izin vermedim.

— O zaman çay sofrasında sorduğumda neden anlatmadın?

— Aptalca bir şey söyledim sana, sinirliydim o sırada.

— Ama bana o zaman lazımdı.

— Niçin?

— Neden sana hiçbir konuda hiçbir zaman yardım edemeyeceğimi düşünüyorsun?

— Öyle mi düşünüyorum? —dedi kalemi elinden atarak.— Bense sen olmadan yaşayamayacağımı düşünüyorum. Her şeyde, her konuda bana yardım etmekle kalmıyor, her şeyi sen yapıyorsun. Nerden çıkardın bunu! —diye gülmeye başladı.— Ben seninle yaşıyorum ancak. Her şeyin gözüme güzel görünmesinin tek nedeni senin burada olman, benim sana ihtiyaç duymam...

— Evet, biliyorum, ben avutulması gereken sevimli bir bebeğim, —dedim. Bunu öyle bir edayla söylemişim ki bana sanki ilk kez görüyormuş gibi şaşkınlıkla baktı.— Ben sakınlık, sessizlik istemiyorum, sen yeterince sakınsın, hatta fazlasıyla sakınsın, —diye ekledim.

— Ya, mesele buydu demek, —diye sözümü keserek acele acele konuşmaya başladı. Galiba her şeyi sayıp dökmemden korkarak, — Nasıl varabildin bu sonuca? —diye sordu.

— Şu anda konuşmak istemiyorum, —diye yanıtladım. Onun söyleyeceklerini dinlemek istesem de sakinliğini kaybettirmek çok hoşuma gitmişti.— Ben hayatı evcilik oynar gibi yaşamak değil, gerçekten yaşamak istiyorum, —dedim,— aynen senin yaşadığın gibi.

Her şeyin çok hızlı ve canlı bir şekilde yansıdığı yüzünde acı ve büyük bir dikkat ifadesi vardı.

— Ben seninle eşit olarak yaşamak istiyorum, seninle... Ama sözümü tamamlayamadım. Yüzünde keder, çok derin bir keder ifadesi vardı. Bir süre konuşmadı.

— Peki, hangi konuda benimle eşit değilmişsin bakalım? —dedi.— Polis müdürü ve sarhoş köylülerle sen değil de ben uğraştığım için mi...

— Tek bu değil, —dedim.

— Tanrı aşkına, anlasana beni dostum, —diye devam etti,— endişelerin bize her zaman acı ve keder verdiğini biliyorum, bunu yaşadım ve öğrendim. Seni seviyorum ve dolayısıyla seni endişelerden kurtarmak istememem mümkün değil. Benim yaşamım bundan, yani seni sevmekten ibaret, sen de yaşamama engel olma.

— Sen hep haklısın! —dedim yüzüne bakmadan.

Benim içimde sıkıntı ve pişmanlığı andıran bir duygu varken onun ruhundaki her şeyin açık ve sakin olmasına canım sıkılmıştı.

— Maşa! Neyin var? —dedi.— Mesele benim mi yoksa senin mi haklı olduğun değil, bambaşka bir şey: Neden bana karşısın? Hemen söyleme, biraz düşün ve düşündüklerinin hepsini bana anlat. Benden hoşnut değilsin, galiba haklısın da, ama ne kabahatim var, anlamama izin ver.

Fakat ruhumu ona nasıl açabilirdim? Onun beni hemen anlaması, karşısında yine bebek durumuna düşmüş olmam,

onun anlamadığı ve sezmediği hiçbir şeyi yapamamam beni daha da çok telaşlandırmıştı.

— Sana karşı bir şeyim yok, –dedim.– Sadece canım sıkılıyor ve sıkılmasın istiyorum. Ama sen böyle olması gerektiğini söylüyorsun ve yine sen haklısın!

Bunu söyledim ve ona bir göz attım. Amacıma ulaşmıştım, huzuru kaçmıştı, yüzünde korku ve acı vardı.

— Maşa, –diye hafif, heyecanlı bir sesle konuşmaya başladı.– Şu anda yaptığımız şey şaka değil. Şu anda kaderimiz belli oluyor. Senden rica ediyorum, bana hiç cevap verme ve dinle. Niye üzmemek istiyorsun beni?

Ama ben onun sözünü kestim.

— Senin haklı çıkacağını biliyorum. İyisi mi haklı olduğunu söyleme, –dedim soğuk bir şekilde, ben değil de sanki kötü bir ruh konuşuyordu içimde.

— Keşke bilsen ne yaptığını! –dedi titreyen bir sesle.

Ağlamaya başladım ve rahatladım. Yanımda oturuyor ve konuşmuyordu. Ona acıdım, kendimden utandım ve yaptığım şeye canım sıkıldı. Ona bakmıyordum. Bu dakikada bana ya sert ya da şaşkın bakması gerekir sanıyordum. Başımı çevirip baktım. Af dilercesine uysal, tatlı bir bakış dikilmişti üzerime. Elini tuttum ve şöyle dedim:

— Affet beni! Ne dediğimi ben de bilmiyorum.

— Evet; ama ne dediğini ben biliyorum, doğru söylüyorsun.

— Ne? –diye sordum.

— Bizim Petersburg’a gitmemiz lazım, –dedi.– Burada yapacak bir şeyimiz yok artık.

— Nasıl istersen, –dedim.

Bana sarılıp öptü.

— Beni affet, –dedi.– Sana karşı suçluyum.

O gece ona uzun uzun piyano çaldım, o ise bir şeyler mırıldanarak odada dolaşıp durdu. Mırıldanma alışkanlığı vardı ve sık sık ne mırıldandığını sorardım, biraz düşündük-

ten sonra mırıldandığı şeyi söylediler bana: bir şiirin büyük bir bölümü, bazen abuk sabuk bir şey, ama onun nasıl bir ruh hâli içinde bulunduğunu anladığım abuk sabuk bir şey.

— Bugün ne mırıldanıyorsun yine? —diye sordum.

Durdu, bir an düşündü ve gülümseyip Lermontov'un iki dizesiyle yanıt verdi:

...Oysa o, o çılgın, fırtına istiyor,
Sanki huzur varmış gibi fırtınalarda!⁴

“Yo, bir insandan daha fazlası o; her şeyi biliyor! —diye düşündüm.— Onu nasıl sevmem!”

Ayağa kalktım, koluna girdim ve ayak uydurmaya çalışarak birlikte yürümeye başladım.

— Tamam mı? —diye sordu gülümseyerek ve yüzüme bakarak.

— Tamam, —dedim fısıldayarak; ikimizi de neşeli bir ruh hâli sarmıştı, gözlerimiz gülüyordu ve adımlarımız büyüdükçe büyüyordu, artık parmaklarımızın ucunda yürümeye başlamıştık. Grigoriy'i ve konuk odasında iskambil falı açan kayınvalidemi büyük bir şaşkınlığa düşüren bu adımlarla bütün odalardan geçerek yemek odasına gittik, orada durduk, birbirimize bakıp kahkahalarla gülmeye başladık.

İki hafta sonra, bayram öncesinde Petersburg'daydık.

VII

Petersburg yolculuğumuz, Moskova'da geçirdiğimiz bir hafta, onun ve benim akrabalarımızı ziyaret, yeni dairemizin dayanıp döşenmesi, yol, yeni kentler, yeni insanlar, bunların hepsi rüya gibi geçti. Hepsi o kadar değişik, yeni, eğlence-
li, onun varlığıyla, onun sevgisiyle o kadar sıcak, o kadar

4 Tolstoy dizeleri hatırında kaldığı şekliyle yazmış olmalı. Şiirin özgün hâlinde “Oysa o, o asi, fırtına istiyor”. (ç.n.)

ışılılıydı ki sakın köy hayatı bana artık çok geride kalmış, önemsiz bir şey gibi geldi. İnsanlarda göreceğimi sandığım sosyetik kibir ve soğukluk yerine herkes beni öyle yapmacıksız bir sevgiyle ve güler yüzle karşıladı ki (sadece akrabalar değil, tanımadığım insanlar bile), büyük bir şaşkınlığa düşerek hepsinin benden başka bir şey düşünmediklerini, kendilerini iyi hissetmek için sadece ve sadece beni beklediklerini sanıyordum. Gözüme çok güzel görünen sosyete çevrelerinde de kocamın bana hiç sözünü etmediği pek çok tanıdığının ortaya çıkması benim için beklenmedik bir durumdu; çok iyi olduklarını düşündüğüm bu insanlardan bazıları hakkında ondan sert sözler duymak da bana çok garip ve tatsız geliyordu. Bu insanlara karşı neden bu kadar soğuk davrandığını ve kibar insanlar olduklarını düşündüğüm pek çok tanıdığından neden kaçmaya çalıştığını anlayamıyordum. Bence ne kadar fazla iyi insan tanırsan o kadar iyi olurdu ve onların hepsi de iyi insanlardı.

— Yerleşince görürsün, –diyordu köyden ayrılmadan önce,– burada küçük birer karun sayılsak da kentte pek zengin insanlar olmayacağız, bu yüzden Paskalya haftasına kadar orada kalmalı ve sosyeteye girmemeliyiz, yoksa ipin ucunu kaçıırız; ayrıca senin için de istemediğim bir şey...

— Sosyeteye girip ne yapacağız? –diye karşılık veriyordum ben,– yalnızca tiyatrolara, akrabalara gideriz, opera ve güzel müzikler dinleriz, Paskalya’dan önce de köye döneriz.

Ama Petersburg’a gider gitmez bu planlar unutuldu. Ansızın kendimi öyle yeni, öyle mutlu bir dünyanın içinde buldum, içim öyle büyük bir sevinçle doldu, karşıma ilgilenecek öyle yeni konular çıktı ki farkında olmadan da olsa bütün geçmişimden ve bu geçmişin bütün planlarından bir anda vazgeçtim. “Zaten hepsi ıvır zıvır şeylerdi, henüz başlamamıştı bile, oysa gerçek hayat bu işte! Bakalım daha neler olacak?” diye düşünüyordum. Köydeyken beni kaygılandı-

ran huzursuzluk ve yeni başlayan sıkıntı hâli büyü yapılmış-
 çasına bir anda tümünden yok olmuştu. Kocama olan sevgim
 daha bir durulmuştu, bana karşı sevgisi azaldı mı düşüncesi
 burada artık hiç aklıma gelmiyordu. Hem onun aşkından da
 kuşku duyamazdım, her düşüncem, her duygum onun tara-
 fından anında paylaşıyor, her isteğim yerine getiriliyordu.
 Sakin, durgun hâli burada ya kaybolmuştu ya da artık beni
 sinirlendirmiyordu. Ayrıca eski sevgisinin yanı sıra burada
 bana hayranlık duyduğunu da hissediyordum. Genellikle bir
 ziyaretten sonra, yeni birisiyle tanıştıktan ya da benim hata
 yapma korkusuyla için için titreyerek ev sahibeliği görevini
 yerine getirdiğim evimizdeki bir akşam toplantısından sonra
 şöyle diyordu: “Aferin küçük kız! Harikasın! Hiç korkma.
 Gerçekten çok iyiydin.” Ve ben çok seviniyordum. Gelişi-
 mizden kısa bir süre sonra annesine mektup yazıp bir şeyler
 eklemem için beni yanına çağırdığında yazdıklarını okuma-
 ma izin vermek istemedi, ancak tabii ki ben okumakta ısrar
 ettim ve okudum. “Maşa’yı tanıyamazsınız, –diye yazıyo-
 rdu,– ben de tanıyamıyorum onu. Bu hoş ve zarif özgüven,
 bu kibarlık, hatta bu zekâ ve zarafet nereden geliyor? Üstelik
 bütün bunlar sade, hoş ve yapmacıksız. Herkes ona hayran,
 ben de ona bakmaya doyamıyorum, mümkün olsa onu
 daha da fazla severdim.”

“A, ben neymişim meğer!” diye düşündüm. Bu beni öyle
 keyiflendirdi, öyle hoşuma gitti ki onu daha da fazla sevi-
 yormuşum gibi geldi. Tüm tanıdıklarımız arasında başarı
 elde etmek hiç beklemediğim bir şeydi. Her yandan bana
 bir yerde bir amcanın benden hoşlandığını, başka bir yerde
 bir teyzenin bana deli divane olduğunu anlatıyorlardı, bir
 bey bana Petersburg’da bir benzerimin daha olmadığını söy-
 lüyor, bir hanım beni sosyetenin en *zarif* kadını olmak için
 bunu istememin yeteyeğine inandırmaya çalışıyordu. En çok
 da kocamın orta yaşlı bir sosyete kadını olan ve bir anda
 beni pek seven kuzini Prenses D. başımı döndüren övgüler

sıralıyordu. Bu kuzin ilk kez beni bir baloya davet ettiğinde ve bu konuda kocamdan ricada bulunduğunda kocam bana döndü ve belli belirsiz, kurnaz bir gülümsemeyle gitmek isteyip istemediğimi sordu. Ben gitmek istediğimi belirten bir baş işareti yaptım ve kızardığımı hissettim.

— İsteddiğini sanki bir suçlu gibi itiraf ediyor, –dedi iyilik dolu bir gülüşle.

Gülümseyerek ve yalvarır gibi bakarak:

— Ama sen sosyeteye giremeyeceğimizi söylüyordun, hem sen de sevmiyorsun zaten, –diye karşılık verdim.

— Çok istiyorsan gideriz, –dedi.

— Cidden, gerek yok.

— Canın istiyor mu? Çok mu istiyorsun? –diye tekrar sordu.

Cevap vermedim.

— Sosyeteye girmek büyük bir dert değil, –diye devam etti,– bir insanın sosyeteye girme isteğinin gerçekleşmeden kalmasıysa hem kötüdür, hem de hoş bir şey değildir. Mutlaka gitmeliyiz, gideceğiz zaten, –diye kesin olarak noktayı koydu.

— Sana gerçeği söylemem gerekirse, –dedim,– dünyada hiçbir şeyi bu baloya gitmek kadar çok istememiştim.

Gittik ve duyduğum memnuniyet beklediğimin çok çok üstünde oldu. Baloda her şeyin çevresinde dönüp durduğu bir merkez olduğumu, bu koca salonun sırf benim için aydınlatıldığını, müziğin sırf benim için çalındığını ve bana hayran olan bu insan kalabalığının sırf benim için burada toplandığını eskisine göre çok daha fazla hissediyordum. Berberden ve hizmetçilerden tutun da salonu boydan boya geçen dansçılara ve yaşlı adamlara kadar herkes sanki beni sevdiklerini söylüyor ya da bunu hissettiriyordu. Bu baloda hakkımda oluşan ve bana kuzinimiz tarafından aktarılan ortak yargı benim diğer kadınlara hiç benzemediğim, bende köye özgü, basit, güzel, bambaşka bir şey olduğu şeklindey-

di. Bu başarı beni o derece mutlu etmişti ki kocama bu yıl iki üç baloya daha gitmek istediğimi açıkça belirttim ve yalan söyleyip “balolara iyice doymak için” diye de ekledim.

Kocam seve seve kabul etti ve ilk zamanlar gözle görülür bir hoşnutlukla, başarılarıma sevinerek ve sanki önceden söylediklerini tamamen unutmuş ya da bunlardan vazgeçmiş gibi benimle birlikte geldi.

Daha sonra galiba sıkılmaya ve sürdürdüğümüz bu hayattan rahatsız olmaya başladı. Ama benim umurumda değildi; zaman zaman onun soru sorarcasına üzerime dikilmiş dikkatli ve ciddi bakışlarını fark ettiğim hâlde bunun ne anlama geldiğini anlamıyordum. Çevremdeki yabancıların hepsinde bana karşı ansızın uyandığını sandığım bu sevgiyle, burada ilk kez soluduğum bu zarafet, zevk ve yenilik havasıyla öylesine kafam dumanlanmış, kocamın üzerimde baskı kuran manevi etkisi burada öyle ansızın yok olmuş, bu dünyada sadece onunla eşit olmak değil, üstelik ondan daha yüksek olmak, bu yüzden de onu daha çok ve eskisinden daha bağımsız bir şekilde sevmek öylesine hoşuma gitmişti ki onun sosyete yaşamında benim açımdan hoş olmayan ne görebildiğini anlamam mümkün değildi. Balo salonuna girerken bütün gözler üzerime çevrildiğinde, onunsa âdeta bana sahip olduğunu kalabalığın önünde itiraf etmekten utanarak telaşla beni bırakıp siyah frak kalabalığı arasında gözden kaybolduğunda benim için yeni olan bir duyguya, gurur ve kendini beğenmişlik duygusuna kapılıyordum. Salonun bir ucunda onun fark edilmeyen, bazen de sıkıntılı görüntüsünü gözlerimle ararken genellikle “Dur bakalım! –diye düşünüyordum,– Dur hele! Eve gidelim de kimin için bu kadar güzel, bu kadar göz kamaştırıcı olduğumu ve bu akşam çevremi kuşatanların içinde en çok kimi sevdiğimi anlayacak ve göreceksin.” Kazandığım başarıların sadece ve sadece onun için olduğunu, bu başarıları onun uğruna feda edebilecek durumda olmanın beni sevindirdiğini düşü-

nürken çok samimiydim. Sosyete yaşamının benim için zararlı olabilecek tek yanının olsa olsa sosyetedeki karşılaştığım erkeklerden biriyle ilgilenme olasılığım ve kocamın bunu kıskanması olur diye düşünüyordum; ancak kocam bana o kadar güveniyor, o kadar rahat ve umursamaz görünüyordu ve bütün bu genç adamlar onunla kıyaslandığında bana o kadar önemsiz geliyordu ki sosyetedeki bana göre bu biricik tehlike beni hiç korkutmuyordu. Böyle olmakla birlikte sosyetedeki pek çok insanın dikkatini çekmek hoşuma gidiyor, gururumu okşuyor, kocama duyduğum sevgiyi göstermede bunun yararı olduğunu düşündürüyor ve ona karşı hareketlerimi daha özgüvenli, âdeta daha özensiz, daha rahat bir hâle getiriyordu.

Bir gün balodan dönerken parmağım ile onu tehdit ederek ve o akşam gerçekten de konuştuğu Petersburg'un ünlü kadınlarından birinin adını vererek:

— Ben de senin N.N. ile nasıl hararetle bir şeyler konuştuğunu gördüm, –dedim. Bunu onu canlandırmak için söylemiştim; çok suskun ve sıkıntılıydı.

— A, niye öyle söylüyorsun? Hem de sen Maşa! –dedi dişlerinin arasından ve bir yeri acıyormuş gibi yüzünü buruşturdu.– Sana da, bana da hiç yakışmıyor! Bunu başkalarına bırak; bu sahte ilişkiler bizim gerçek ilişkimizi bozabilir, gerçek ilişkimizin geri geleceğinden hâlâ umutluyum.

Utandım ve sustum.

— Geri gelecek mi Maşa? Ne dersin? –diye sordu.

— Bizim ilişkimiz hiçbir zaman bozulmadı, bozulmaz da, –dedim, o zamanlar sahiden de öyle sanıyordum.

— Umarım, –dedi,– yoksa köye dönmemiz gerekecek.

Bunu bana bir kere söyledi, diğer zamanlar benim gibi onun da keyfinin yerinde olduğunu düşünüyordum, bana gelince neşe ve sevinç içindeydim. Bazı zamanlar canı sıkın olursa, “Benim de köyde canım sıkılıyordu, ilişkimiz biraz değişmiş olsa bile yazın Nikolskoye'deki evimizde Tatyana

Semyonovna'yla yalnız kaldığımızda her şey tekrar yoluna girecektir," diye teselli ediyordum kendimi.

Kış benim için böylece hiç fark etmeden geçip gitti ve planladığımızın aksine Paskalya'yı bile Petersburg'da geçirdik. Artık gitmeye hazırlandığımız Aziz Tomas haftasında bütün her şey toplanmışken ve hediyeleri almış, köy hayatımız için gerekli eşya ve çiçek alışverişlerini tamamlamış olan kocam çok hoş ve neşeli bir ruh hâli içindeyken ansızın kuzini bize geldi ve Kontes R.'nin vereceği davete gitmek için cumartesiye kadar kalmamızı rica etti. Kocamın kuzini, Kontes R.'nin beni ısrarla davet ettiğini, o sırada Peterburg'da bulunan Prens M.'nin geçen balodan beri benimle tanışmayı çok istediğini, sırf bunun için davete geleceğini ve benim için Rusya'nın en güzel kadını dediğini anlatıyordu. Bütün kent orada olacaktı, kısacası benim gitmemem hiç yakışık almayacaktı.

Kocam konuk odasının öbür ucunda birisiyle konuşuyordu.

— Ne dersiniz, gelecek misiniz Mari? –dedi kocamın kuzini.

— Öbür gün köye gitmek istiyorduk, –diye kararsız bir yanıt verdim kocama bir göz atıp. Bakışlarımız karşılaştı, hemen başını çevirdi.

— Ben onu kalmaya ikna ederim, –dedi kuzin,– cumartesi günü gider, insanların başını döndürürüz. Tamam mı?

— Bu bizim planlarımızı altüst edecek, eşyamızı da toplamıştık, –diye yanıtladım yavaş yavaş razı olmaya başlayarak.

Kocam odanın öbür ucundan daha önce ondan hiç duymadığım, kendine engel olmaya çalışan öfkeli bir ses tonuyla:

— Hemen bugün gidip prene saygılarını sunsa daha iyi olur, –dedi.

— Ah! Kıskanıyor, ilk kez görüyorum bunu, –diye gülmeye başladı kuzin.– Ama prens için değil, hepimiz için karını ikna etmeye çalışıyorum ben Sergey Mihayloviç. Kontes R. gelmesini nasıl rica etti bir bilsen!

— Bunu kendisi bilir, —dedi kocam soğuk bir şekilde ve dışarı çıktı.

Her zamankinden daha endişeli olduğunu görüyordum; bu da beni üzdü ve kocamın kuzinine hiçbir vaatte bulunmadım. O çıkar çıkmaz kocamın yanına gittim. Düşünceli bir şekilde ileri geri dolaşıp duruyordu, parmaklarımın ucuna basarak odaya girdiğimi ne gördü ne de duydu.

“Nikolskoye’deki sevgili evini hayal ediyor, —diye düşünüyordum ona bakarken,— aydınlık konuk odasında sabah kahvesini, tarlalarını, köylülerini, oturma odasındaki akşamları, gizemli gece yarısı yemeklerini. Hayır! —diye kendi kendime karar verdim,— dünyadaki bütün baloları, dünyadaki prenslerin topunun övgülerini onun sevinçli şaşkınlığına, sessiz okşayışlarına feda ederim.” Ansızın etrafa bakıp beni görünce suratını asarak yüzündeki uysal ve düşünceli ifadeyi değiştirdiği sırada ona davete gitmeyeceğimi, gitmek istemediğimi söylemek niyetindeydim. Bakışlarında yine anlayış, bilgelik ve koruyucu bir sakinlik ifadesi vardı. Benim onu basit bir adam olarak görmemi istemiyordu; karşımda her zaman kaidesinin üstünde duran bir yarı tanrı gibi olmalıydı.

— Ne vardı dostum? —diye sordu önemsemeyen, sakin bir şekilde hitap ederek.

Yanıt vermiyordum. Benden saklanmasına, benim onu sevdiğim hâliyle kalmak istememesine canım sıkılıyordu.

— Cumartesi gün davete gitmek istiyor musun? —diye sordu.

— İstiyordum, —dedim,— ama senin hoşuna gitmiyor bu. Hem zaten topladık her şeyi, —diye ekledim.

Bana hiçbir zaman bu kadar soğuk bakmaz, benimle hiçbir zaman bu kadar soğuk konuşmazdı.

— Salıya kadar gitmeyeceğim ve eşyaları açmalarını söyleyeceğim, —dedi,— dolayısıyla eğer canın istiyorsa gidebilirsin. Lütfen git. Ben gitmeyeceğim.

Endişeli olduğu zamanlarda hep yaptığı gibi sinirli sinirli odada dolaşmaya başlamıştı, yüzüme bakmıyordu.

Olduğum yerde durup bakışlarımla onu izleyerek:

— Seni hiç anlamıyorum, –dedim,– hep ne kadar sakın olduğunu söylersin (asla böyle bir şey söylemezdi). Neden benimle böyle tuhaf konuşuyorsun? Ben senin için bu zevkten fedakârlık etmeye hazırım, sense benimle hiçbir zaman konuşmadığın bir şekilde konuşuyor, alay eder gibi gitmemi istiyorsun.

— Ne olmuş yani! Sen *fedakârlık ediyorsun* (bu sözcükleri üstüne basa basa söylemişti), ben de fedakârlık ediyorum işte, ne var bunda? Hangimiz daha yüce gönüllüyüz mücadelesi. Bundan daha büyük bir aile mutluluğu olur mu?

Ondan böylesine acımasız ve alaycı sözleri ilk kez duyuyordum. Ve onun bu alaycılığı beni utandırmıyor, kalbimi kırıyordu, acımasızlığı ise beni korkutmamış, bana da bulaşmıştı. İlişkimizde tumturaklı sözlerden her zaman kaçınan, her zaman samimi ve basit olan o mu söylüyordu bunları? Hem de ne için? Hiçbir kötülük görmediğim bir zevkten onun uğruna sahiden de vazgeçmek istediğim için, bundan bir dakika önce ona bu kadar anlayış gösterdiğim ve onu bu kadar sevdiğim için. Rollerimiz değişmişti, o açık ve basit sözlerden kaçıyor, bense onları arıyordum.

— Sen çok değiştin, –dedim derin bir iç çekip.– Sana karşı ne suç işledim ben? Davet falan değil, başka bir şey, senin kalbinde bana karşı eski bir şey var. Neden bu samimiyetsizlik? Eskiden samimiyetsiz olmaktan o kadar çok korkan sen değil miydin? Açık söyle, neden bana karşısın? –Geçen kış süresince bana sitem edecek hiçbir şey bulamayacağını kendimden emin anımsayarak “Ne söyleyecek bakalım,” diye düşünüyordum.

Yanımdan geçmek zorunda kalacağı şekilde odanın ortasına yürüdüm ve ona bakmaya başladım. “Yanıma gelecek, bana sarılacak ve bunların hepsi bitecek,” diye düşündüm

ve hatta haksız olduğunu ona gösteremeyeceğim için üzül-
düm bile. Ama o odanın öbür ucunda durup bana baktı.

— Hâlâ anlamıyor musun? –dedi.

— Hayır.

— Pekâlâ, o zaman ben sana anlatayım. Hissettiğim ve hissetmeden duramadığım şeyden iğreniyorum, ilk kez iğre-
niyorum. –Galiba sesinin kaba tonundan ürküp durdu.

— Peki, neymiş o? –diye sordum gözlerimde öfke dolu
yaşlarla.

— Prensini seni güzel bir kadın olarak görmesi ve senin
bu yüzden kocanı, kendini ve kadınlık onurunu hiçe sayarak
koşa koşa onu ziyarete gitmen ve onurdan yoksun olduğu-
nu gördüğünde kocanın senin için ne hissedeceğini anlamak
istememen, aksine kocana gelip fedakârlık yaptığını söy-
lemen, yani “Prens hazretlerine kendimi göstermek benim
için büyük bir mutluluk, ama ben bundan fedakârlık ediyor-
um,” demen iğrenç.

Konuştukça kendi sesinden daha çok galeyana geliyor,
daha çok kızırıyordu, sesi kindar, sert ve kabaydı. Onu hiç-
bir zaman böyle görmemiştim, göreceğimi de sanmazdım;
yüreğime kan hücum etti, korktum, bununla birlikte hak et-
mediğim bu utanç duygusu ve kırılan onurum beni galeyana
getirdi ve ondan öç almak istedim.

— Uzun zamandır bekliyordum bunu, –dedim,– konuş,
konuş.

— Senin ne beklediğini bilmiyorum, –diye devam edi-
yordu,– ama ben seni her gün o budala topluluğun pisliği,
başıboşluğu, debdebesi içinde gördükçe her türlü kötülüğü
bekleyebilirdim; işte beklediğim başıma geldi... Bugün daha
önce hiç yaşamadığım kadar beni utandıran ve canımı ya-
kan bir şey geldi başıma; bir dostunun kirli ellerini benim
mahrem işlerime uzattığı ve kıskançlıktan, benim kıskançlı-
ğımdan, hem de kime karşı, ne benim ne de senin, ikimizin
de tanınmadığı birine karşı kıskançlığımdan söz ettiği zaman

canım yandı. Sen ise mahsus yaparcasına beni anlamak istemediğin gibi bir de benim için fedakârlık yapmaktan söz ediyorsun, hem de ne için?.. Senin adına utanıyorum, senin aşağılanmandan utanıyorum!.. Fedakârlıkmış! –diye yineledi.

“A! Kocanın otoritesi böyle oluyormuş demek, –diye düşündüm.– Hiçbir suçu olmayan bir kadının kalbini kırmak ve aşağılamakmış. Kocanın hakları bunlarmış, ama ben boyun eğmeyeceğim.”

Burun deliklerimin doğal olmayan bir şekilde genişlediğini ve yüzümdeki kanın çekildiğini hissederek:

— Hayır, ben senin için hiçbir fedakârlık yapmıyorum, –dedim.– Cumartesi gün davete gideceğim, kesinlikle gideceğim.

— Tanrı sana bol bol eğlenmeyi nasip etsin, yalnız aramızdaki her şey bitmiştir! –diye bağırdı artık dizginleyemediği bir öfke nöbeti içinde.– Ama artık beni üzemeyeceksin. Ne aptalmışım ki... –diye tekrar konuşmaya başladığında dudakları titredi ve başladığı sözü bitirmemek için gözle görülür bir çaba harcayarak kendini tuttu.

O dakikada ondan korkuyor ve nefret ediyordum. Pek çok şey söylemek ve bütün bu incinmelerin, aşağılanmaların öcünü almak istiyordum; ama ağzımı açacak olursam ağlamaya başlar ve onun karşısında kendimi küçük düşürürdüm. Hiçbir şey söylemeden odadan çıktım. Ama onun ayak seslerini duyamayacak kadar uzaklaştığımda yaptığımız şey karşısında birden dehşete düştüm. Benim bütün mutluluğumu oluşturan bu ilişki sonsuza kadar kopacakmış gibi korkuya kapıldım ve geri dönmek istedim. “Ama ona hiçbir şey söylemeden elimi uzattığımda ve yüzüne baktığımda beni anlamak için yeterince sakinleşmiş olacak mı? –diye düşündüm.– Gösterdiğim büyüklüğü anlayacak mı? Üzüntümü sahtekârlık, yapmacıklık diye adlandırırsa ne olacak? Ya da pişmanlığımı kendi haklılığının farkında olarak mağrur bir

sakinlikle kabul eder ve beni affeder mi? Hem o kadar çok sevdiğim adam neden, niçin bu kadar acımasızca kalbimi kırdı benim?..”

Onun yanına değil, kendi odama gittim, uzun zaman tek başıma oturdum ve aramızda geçen konuşmanın her sözcüğünü korkuyla hatırlayarak, bu sözlerin yerine başka sözcükler koyarak, başka, güzel sözcükler ekleyerek ve olanları yine korkuyla ve aşağılanma duygusuyla tekrar hatırlayarak ağladım. Akşam çay için odamdan çıktım ve bizde kalan S.’nin yanında kocamla karşılaştım, bugünden itibaren aramızda kocaman bir uçurum açıldığını hissettim. S. bana ne zaman gideceğimizi sordu. Ağzımı açacak vakit bulamadım.

— Salı günü, —diye yanıtladı kocam, — daha Kontes R.’nin davetine gideceğiz. Gidiyorsun, değil mi? —diye bana döndü.

Bu basit sesin tınısından korktum ve ürkek ürkek kocama baktım. Gözleri dosdoğru bana dikilmişti, bakışı öfkeli ve alaycıydı, sesi dümdüz ve soğuktu.

— Evet, —dedim.

Akşam yalnız kaldığımızda yanıma gelip elini uzattı.

— Sana söylediklerimi unut lütfen, —dedi.

Elini tuttum, yüzümde titrek bir gülümseme vardı ve gözlerimden yaşlar akmak üzereydi, ama o elini geri çekti ve dokunaklı bir sahneden korkuyormuş gibi benden oldukça uzak bir koltuğa oturdu. “Yoksa hâlâ kendini haklı mı görüyor?” diye düşündüm ve önceden hazırladığım açıklamam da, davete gitmeyelim ricam da içimde kaldı.

— Yolculuğu ertelediğimizi anneme yazmalıyım, —dedi, — yoksa endişelenir.

— Peki, ne zaman gitmeyi düşünüyorsun? —diye sordum.

— Salı gün, davetten sonra, —diye yanıtladı.

— Umarım benim için değildir bu? —dedim gözlerinin içine bakarak, ama bu gözler sadece bakıyordu, bana hiçbir şey söylemiyordu, sanki bir şey bana karşı kapatmıştı onları. Yüzü birden yaşlı ve sevimsiz göründü.

Davete gittik, aramızda tekrar iyi, dostça bir ilişki kurulmuş gibiydi; ama bu ilişki eskisinden tamamen farklıydı.

Davette prens yanıma geldiği sırada kadınların arasında oturuyordum, öyle ki onunla konuşmak için ayağa kalkmam gerekti. Kalkarken de gözlerim ister istemez kocamı aradı ve onun salonun öbür ucundan bana baktığını ve hemen arkasını döndüğünü gördüm. O anda o kadar utandım, o kadar üzüldüm ki prensin bakışları altında iyice şaşırdım, yüzüm ve boynum kıpkırmızı oldu. Fakat ayakta durmak ve prensin beni yukarıdan aşağı incelerken söylediklerini dinlemek zorundaydım. Konuşmamız uzun sürmedi, yanımda oturabileceği bir yer yoktu ve galiba onunla konuşurken çok rahatsız olduğumu hissetmişti. Konuşma geçen baloyla, yazı nerede geçireceğimle vs. ilgiliydi. Yanımdan ayrılırken kocamla tanışmak istediğini belirtti ve ben salonun öbür ucunda onların bir araya gelip konuştuklarını gördüm. Prens konuşmanın orta yerinde gülümseyerek bizden yana baktığına göre herhâlde benim hakkımda bir şeyler söylüyordu.

Kocam birden kıpkırmızı kesildi, yerlere kadar eğilip selam verdi ve prensin yanından ilk o ayrıldı. Ben de kızardım, prensin benimle, özellikle de kocamla ilgili edineceği izlenim yüzünden utandım. Prensle konuşurken gösterdiğim sıkıntılı utangaçlığı, kocamın tuhaf davranışını herkes fark etmiş gibi geldi; Tanrı bilir bunu nasıl açıklayacaklardı; yoksa kocanla aramızda geçen konuşmayı biliyorlar mıydı? Kocamın kuzini beni eve götürürken yolda onunla kocam hakkında konuştuk. Ben dayanamadım ve bu uğursuz davet yüzünden aramızda geçen her şeyi ona anlattım. Bunun önemsiz, hiç iz bırakmayacak çok sıradan bir dargınlık olduğunu söyleyerek beni yatıştırdı; kocanın karakteriyle ilgili kendi görüşlerini anlattı, onun çok içine kapanık ve gururlu bir adam hâline geldiğini söyledi; ben de ona hak verdim ve bana artık kocamı daha sakin, daha iyi anlamaya başlıyormuşum gibi geldi.

Ama daha sonra kocamla baş başa kaldığımızda onunla ilgili bu yargı vicdanıma bir suç gibi çöktü ve ben bizi ayıran uçurumun artık daha da büyüdüğünü hissettim.

VIII

O günden itibaren hayatımız ve ilişkimiz tamamen değişti. Artık baş başa kalmak eskisi kadar hoşumuza gitmiyordu. Geçıştirdiğimiz sorunlar vardı ve üçüncü bir kişinin yanında konuşmak göz göze konuşmaktan daha kolay geliyordu ikimize de. Söz köydeki hayatımıza ya da baloya gelince sanki gözlerimiz kamaşıyor, birbirimize bakmaktan rahatsız oluyorduk. İkimiz de bizi ayıran uçurumun nerede olduğunu sanki hissediyor ve bu uçuruma yaklaşmaya korkuyorduk. Onun gururlu ve çabuk parlayan biri olduğundan ve bam teline basmamaya dikkat etmek gerektiğinden emindim. O da benim sosyete hayatı olmadan yaşayamadığıma, köyün bana uygun olmadığına ve bu uğursuz zevke boyun eğmesi gerektiğine inanıyordu. Bu konularda açık açık konuşmaktan ikimiz de kaçınıyorduk ve ikimiz de birbirimizi yanlış anlıyorduk. Çoktandır birbirimiz için dünyadaki en mükemmel insan olmaktan çıkmıştık, başkalarıyla karşılaştırmalar yapıyor, gizliden gizliye birbirimizi yargılıyorduk. Yola çıkmadan önce rahatsızlandım ve köye gitmek yerine sayfiyeye taşındık, kocam buradan annesinin yanına tek başına gitti. Kocam yola çıkmadan önce onunla gidebilecek kadar iyileşmiştim, ama sözde sağlığımdan endişe ettiğini ileri sürerek beni kalmaya ikna etti. Sağlığımdan değil, köyde keyfimizin kaçmasından kaygılandığını hissediyordum; çok ısrar etmedim, kaldım. O yokken kendimi yalnız ve boş hissettim, ama geri geldiğinde de artık hayatıma eskiden kattığı şeyleri katmadığını gördüm. Eski ilişkimiz, ona anlatmadığım her bir düşüncenin, her bir izlenimin beni suç işlemiş kadar rahat-

sız ettiği, onun her davranışının bana mükemmellik örneği olarak görüldüğü, birbirimizin yüzüne bakarak olur olmaz şeylere sevinçle gülmek istediğimiz o eski ilişkimiz, aklımıza getirip de yokluğunu fark etmediğimiz bambaşka bir ilişki hâline gelmişti hiç anlamadan. İkimizin de artık ortak hâle getirmeye çalışmadığımız kendine ait ayrı ilgi konuları, uğraşları vardı. Hatta her birimizin diğeri için yabancı, kendine ait ayrı bir dünyası olması artık bizi şaşırtmıyordu bile. Bu düşünceye alışmıştık ve bir yıl sonra birbirimize bakarken gözlerimizdeki kamaşmalar da yok olmuştu. Benimle birlikteyken geçirdiğı o neşe nöbetleri, o çocuksuluk tamamen yok olmuştu, eskiden her şeye, herkese karşı beni çileden çıkaran bağışlayıcılığı, umursamazlığı yok olmuştu, eskiden beni utandıran ve sevindiren o derin bakışı artık yoktu, birlikte ettiğimiz dualar, yaptığımız taşkınlıklar yoktu, genellikle karşılaşmıyorduk bile, o sürekli dolaşıyordu ve beni yalnız bırakmaktan korkmuyor, üzölmüyordu; ben de ona gerek duymadığım sosyetenin içindeydim sürekli olarak.

Tartışmalar ve dargınlıklar olmuyordu artık aramızda, ben onu memnun etmeye çalışıyordum, o da benim bütün isteklerimi yerine getiriyordu ve birbirimizi sever görünüyorduk.

Ender de olsa baş başa kaldığımızda onun yanında ne bir sevinç, ne heyecan, ne de şaşkınlık hissediyordum, sanki tek başımaydım. Onun kocam olduğunu, tanımadığım yeni biri değıl, iyi bir insan, kendim kadar tanıdığım kocam olduğunu çok iyi biliyordum. Onun yapacağı, söyleyeceğı her şeyi, nasıl bakacağını bildiğimden emindim; eğer benim beklediğim şeyi yapmaz, beklediğim gibi bakmazsa artık o yanlış yapıyormuş gibi geliyordu bana. Ondan hiçbir şey beklemiyordum. Kısacası benim kocamdı, başka bir şey değıl. Bana öyle de olmalıymış, aramızda başka bir ilişki yokmuş ve hatta hiçbir zaman da olmamış gibi geliyordu. Bir yere gittiğinde, özellikle de ilk zamanlar, kendimi yalnız hissediyor, kor-

kuyordum, desteğinin benim için ne kadar önemli olduğunu onun yokluğunda daha fazla hissediyordum; geldiğinde sevincimden boynuna atılıyordum, gerçi bu sevinci iki saat sonra tamamen unutuyordum ve onunla konuşacak bir şeyim olmuyordu. Sadece aramızda sakın, ölçülü bir sevginin yaşandığı anlarda bana bazı şeyler olması gerektiği gibi değilmiş, bir şey yüreğimi acıtıyormuş gibi, onun gözlerinde de aynı şeyi okuyormuşum gibi geliyordu. Onun artık aşmak istemiyormuş gibi görüldüğü, benimse aşamadığım sevgi sınırını hissediyordum. Bu durum bazen beni üzüyordu, ama hiçbir şeyin üzerinde uzun uzun düşünecek zamanım yoktu ve pek de açık hissedilmeyen bir değişikliğin neden olduğu bu üzüntüyü her zaman emrime amade olan eğlencelerde unutmaya çalışıyordum. İlk başta ışıltısıyla ve gururumu okşamasıyla gözümü kamaştıran sosyete yaşamı kısa sürede benliğimi bütünüyle ele geçirmiş, alışkanlık hâlini almış, zincirlerini üzerime atmış ve ruhumdaki duygusal boşluğu doldurmuştu. Artık hiç kendimle baş başa kalmıyordum ve durumumu uzun uzun düşünmeye korkuyordum. Sabahın geç vaktinden akşamın geç saatlerine kadar bütün zamanım doluydu ve dışarı çıkmasam bile bana ait değildi. Bu durum bana artık eğlenceli de değil, sıkıcı da değil, sanki her zaman böyleymiş, böyle olmalıymış gibi geliyordu.

Böylece üç yıl geçti. Bu üç yılda ilişkimiz aynı kalmış, sanki durmuş, donmuştu ve ne daha kötü ne de daha iyi olabiliyordu. Bu üç yılda aile hayatımızda iki önemli olay oldu, ama ikisi de benim hayatımı değiştirmede. Bunlar ilk bebeğimin doğumu ve Tatyana Semyonovna'nın ölümüydü. İlk zamanlar analık duygusu beni öyle sarıp sarmalamış, içimde öyle beklenmedik bir heyecan yaratmıştı ki benim için yeni bir hayatın başladığını düşünüyordum; fakat iki ay sonra tekrar dışarı çıkmaya, gezmeye başladığımda bu duygu azala azala bir alışkanlık ve soğuk bir görev ifası hâline geldi. Kocam aksine ilk oğlumuzun doğumundan itibaren

eskisi gibi yumuşak başlı, sakın, evcimen bir insan oldu, eski sevgisini ve neşesini bebeğe yöneltti. Gece için bebeği kutsamak amacıyla üzerimde balo elbisesiyle çocuk odasına girdiğimde ve kocamı orada bulduğumda sık sık onun üzerime dikilmiş sitemli, sert bakışlarını fark eder, utanırdım. Birden çocuğa karşı umursamazlığımdan dehşete kapılır ve kendime şöyle sorardım: “Ben başka kadınlardan daha mı kötüyüm? Ama ne yapmalıyım? –diye düşünürdüm.– Oğlumu seviyorum, ama canım sıkıla sıkıla bütün gece onunla oturamam da; asla rol yapamam.” Annesinin ölümü kocam için büyük bir üzüntü olmuştu; söylediğine göre annesinden sonra Nikolskoye’de yaşamak ona zor geliyordu, annesi için üzülsem de, kocamın üzüntüsünü hissetsem de köyde yaşamak bana artık daha hoş, daha sakın geliyordu. Bu üç yılın büyük bölümünü kentte geçirdik, köye sadece iki ayda bir gidiyordum ve üçüncü yıl yurt dışına gittik.

Yazı kaplıcalarda geçirdik.

O sırada yirmi bir yaşındaydım, mal varlığımızın parlak bir durumda olduğunu düşünüyordum, aile yaşamından bana verdikleri dışında başka bir beklentim yoktu; bana göre tanıdığım herkes beni seviyordu; sağlığım iyiydi, giydiğim tuvaletler kaplıcalardaki en güzel tuvaletlerdi, güzel olduğumu biliyordum, hava harikaydı, çevremi bir güzellik ve zarafet atmosferi sarıyordu ve neşem yerindeydi. Ama yine de bir zamanlar Nikolskoye’deki kadar neşeli değildim. O zamanlar mutluluğun kendi içimde olduğunu, bunu hak ettiğim için mutlu olduğumu, mutluluğumun çok fazla olduğunu, ama daha da fazla olması gerektiğini, hep daha çok mutlu olmak istediğimi hissederdim. O zamanlar farklıydı; ama bu yaz da iyiydim. Hiçbir şey istemiyordum, hiçbir şey ummuyordum, hiçbir şeyden korkmuyordum, hayatımın dopdolu, vicdanımın ise rahat olduğunu düşünüyordum. Bu sezonun erkekleri arasında benim bir şekilde diğerlerinden, hatta bana kur yapan elçimiz yaşlı Prens K.’den ayrı tuta-

cağım bir tek kişi çıkmamıştı. Kimi genç, kimi yaşlıydı, biri sarışın bir İngiliz, diğeri sakallı bir Fransız, hepsi de benim için aynıydı, ama hepsi de benim için gerekliydi. Bunların hepsi de çevremi saran hayatın neşeli atmosferini oluşturan önemsiz şahıslardı. İçlerinden sadece biri, İtalyan Marki D. karşımda hayranlığını ifade ederken gösterdiği cüretle diğerlerinden daha çok dikkatimi çekmişti. Benimle birlikte olmak, dans etmek, ata binmek, kumarhaneye gitmek ve bana güzel olduğumu söylemek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Pencereden baktığım sırada onu bizim evin civarında gördüm birkaç kez, parlak gözlerinin genellikle hoş olmayan, dik bakışları yüzümün kızarmasına yol açıyor ve başımı çevirmek zorunda bırakıyordu beni. Gençti, yakışıklıydı, şıktı, en önemlisi de gülümsemesi ve alnının biçimiyle ondan çok daha güzel olmakla birlikte kocama benzemesiydi. Dudaklarında, bakışlarında, uzun çenesinde kocamın sahip olduğu o iyilik ve ideal dinginlik ifadesindeki güzelliğin yerine kaba ve hayvani bir şey olsa da bu benzerlik beni etkiliyordu. O zamanlar markinin beni tutkuyla sevdiğini sanıyordum ve ara sıra onu düşündüğümde kibirli bir acıma duyuyordum. Bazen onu yatıştırmak, sakin, güvenilir bir dost havasına sokmak istiyordum, ama o bu denemelerimi kesinlikle reddediyor ve dile getirmediği, ancak her an dile getirmeye hazır olduğu tutkusuyla beni hiç hoş olmayan bir şekilde utandırmaya devam ediyordu. Kendi kendime itiraf etmesem de bu adamdan korkuyordum ve istemediğim hâlde sık sık onu düşünüyordum. Kocam onu tanıyordu, hem de sadece benim kocam olarak soğuk ve kibirli davrandığı diğer tanıdıklarımızdan daha fazla tanıyordu. Mevsim sonuna doğru hastalandım ve iki hafta evden çıkmadım. Hastalıktan sonra ilk kez bir konser için evden çıktığım akşam ben yokken çoktandır beklenen, güzelliğiyle ünlü Lady S.'nin geldiğini öğrendim. Çevremi sardılar, beni sevinçle karşıladılar, ama yeni gelen yüksek sosyete güzelinin çevresinde daha esaslı

bir halka oluşmuştu. Çevremdekilerin hepsi sadece ondan ve onun güzelliğinden konuşuyorlardı. Bana da gösterdiler onu, gerçekten çok güzeldi, ama yüzündeki kendini beğenmişlik beni olumsuz etkiledi ve bunu belirttim. Eskiden çok eğlenceli olan her şey o gün bana sıkıcı geldi. Ertesi gün Lady S. şatoya bir gezi düzenledi, ben gitmek istemedim. Yanımda hemen hemen hiç kimse kalmadı ve her şey kesinlikle değişti gözümde. Her şey ve herkes gözüme aptal ve sıkıcı görünüyordu; ağlamak, tedavi kürünü en yakın zamanda bitirmek ve Rusya'ya geri dönmek istiyordum. İçimde kötü bir duygu vardı, ama bu duyguyu kendime bile itiraf etmiyordum henüz. Hâlsiz olduğumu söyleyip büyük meclislerde görünmeye ara verdim, sadece sabahları ender olarak tek başıma kaplıcalara gidiyordum ya da L.M. adlı tanıdığımız bir Rus hanımla çevrede arabayla geziyorduk. Kocam bu sırada yoktu; Rusya'ya gitmek için benim kürümün bitmesini beklerken birkaç günlüğüne Heidelberg'e gitmişti ve arada sırada yanıma geliyordu.

Bir gün Lady S. bütün sosyeteyi peşinden ava sürüklemişti, L.M. ile ben de öğle yemeğinden sonra şatoya doğru yola çıkmıştık. Her adımda aralarından batan güneşin ışınlarıyla aydınlanmış güzel Baden manzaralarının karşımıza çıktığı asırlık kestane ağaçlarının arasındaki kıvrımlı şosede arabamızla yavaş yavaş ilerlerken hiçbir zaman konuşmadığımız kadar ciddi konular konuşuyorduk. Uzun zamandır tanıdığım L.M. şimdi bana ilk kez her şeyi konuşulabileceğim, hoş bir arkadaşlık kurabileceğim, güzel ve akıllı bir kadın olarak görünüyordu. Aileden, çocuklardan, buradaki hayatın boşluğundan konuştuk; Rusya'ya, köye gitmek istediğimizden söz ettik, biraz hüznünlensek de bu sohbet iyi olmuştu. Bu ciddi duygunun etkisi altında şatoya girdik. Duvarların arası gölgelik ve serindi, yukarda ise güneş yıkıntıların üzerinde oyunlar oynuyordu, birilerinin ayak sesleri ve konuşmaları duyuluyordu. Kapıdan şahane ama biz Ruslar için soğuk bir

Baden manzarası sanki bir çerçeve içindeymiş gibi görünüyordu. Dinlenmek için oturmuş, hiç konuşmadan batan güneşi seyrediyorduk. Konuşmalar daha açık seçik duyulmaya başlamıştı ve bana sanki adım söyleniyormuş gibi geldi. Kulak kabartınca ister istemez her sözcüğü duydum. Tanıdık seslerdi. Marki D. ve benim de tanıdığım bir Fransız arkadaş. Benden ve Lady S.'den söz ediyorlardı. Fransız benimle onu karşılaştırıyor, onun ve benim güzel yanlarımızı sayıyordu. Aşağılayıcı, kırıcı bir şey söylemiyordu ama bu sözleri işitince kalbime kan hücum etti. Benim güzel yanlarımı ve Lady S.'ninkileri sayıyordu tek tek. Ben bir çocuk annesi bir kadındım, Lady S. ise daha on dokuz yaşındaydı; benim saç örgüm daha güzeldi, ama Lady'nin de endamı çok hoştu; lady önemli, ünlü bir kadındı, "Sizinkiyse, –dedi Fransız,– eh işte, burada artık sık sık görülmeye başlayan şu küçük Rus prenseslerinden biri." Konuşmasını benim Lady S. ile boy ölçüşmeye kalkmayarak çok iyi yaptığımı ve Baden'de kesin olarak işimin bittiğini söyleyerek bitirdi.

— Ona acıyorum.

— Belki de sadece sizinle avunmak istemeyecektir, –diye ekledi neşeli ve kaba bir kahkaha atarak.

— Eğer o giderse ben de peşinden giderim, –dedi İtalyan aksanlı ses kaba bir şekilde.

— Mutlu fâni! Hâlâ sevebiliyor! –diye gülmeye başladı Fransız.

— Sevmek! –dedi ses ve bir an sustu.– Sevmeden yapmam ki! Sevgisiz hayat olmaz. Hayatta tek iyi şey ondan bir roman yaratmaktır. Ve benim romanım asla yarıda kalmaz, bunu da sonuna kadar götüreceğim.

— *Bonne chance, mon ami*,⁵ –dedi Fransız.

Daha sonrasını duymadık, çünkü köşeyi dönmüşlerdi, öbür taraftan ayak seslerini işittik. Merdivenden indiler, birkaç dakika sonra yan kapıdan çıktılar ve bizi görünce

5 (Fr.) Şansın açık olsun dostum.

çok şaşırdılar. Marki D. yanıma geldiğinde kıpkırmızı ke-sildim ve şatodan çıkarken bana kolunu uzatınca korkuya kapıldım. Reddedemedim ve markinin arkadaşıyla birlik-te yürüyen L.M.'nin arkasından arabaya doğru ilerledik. Fransız'ın benim de hissettiklerimi yalnızca dile getirmiş ol-duğunu için için bilsem de hakkımda söyledikleri kalbimi kırmıştı; fakat markinin sözleri kabalılığıyla beni şaşırtmış ve kızdırmıştı. Sözlerini duymuş olmam ve buna rağmen onun benden çekinmemesi canımı sıkılmıştı. Onu bu kadar yakınımnda hissetmek bana çok iğrenç gelmişti; yüzüne bak-madan, sorularına yanıt vermeden ve onu duymayacağım bir uzaklıktan koluna girerek L.M. ve Fransız'ın arkasından hızlı hızlı yürüyordum. Marki şahane manzarayla, benimle bu beklenmedik karşılaşmasıyla ve daha başka konularla ilgili bir şeyler söylüyordu, ama ben onu dinlemiyordum. Bu sırada kocamı, oğlumu, Rusya'yı düşünüyordum; beni utandıran, üzen, arzu duyduğum bir şey vardı, ruhumda az önce kabaran şeyleri etraflica düşünmek için bir an önce eve, Hôtel de Bade'de tek başıma kaldığım odama gitmek-te acele ediyordum. Fakat L.M. yavaş yürüyordu, arabaya daha çok mesafe vardı ve kavalitem sanki beni durdurmaya çalışarak ısrarla adımlarını küçültüyor gibi geliyordu bana. "Olamaz!" diye düşündüm ve kararlı bir şekilde hızlandım. Ama marki beni büsbütün durdurdu ve hatta kolumu sıktı. L.M. yolun köşesini dönmüştü ve tamamen yalnız kalmış-tık. Korkuyordum.

— İzninizle, —dedim soğuk bir şekilde ve kolumu kurtar-mak istedim, ama elbisemin kolundaki dantel onun düğme-sine takıldı. Göğsüme doğru eğilip danteli düğmeden kur-tarmaya girişti ve eldivensiz parmakları elime değdi. Benim için yeni bir duygu sırtımda buz gibi dolaştı, bu ne korku ne de haz duygusuydu. Hissettiğim nefreti soğuk bir bakış-la ifade etmek için ona baktım; ama bakışım nefret değil, korku ve heyecan ifade ediyordu. Yüzümün hemen yanın-

da alev alev yanan nemli gözleri tutkuyla bana, boynuma, göğsüme bakıyordu, iki eli birden parmaklarımın üstüne, elime dokunuyordu, açık dudakları bir şey diyordu, beni sevdiğini, onun her şeyi olduğumu söylüyordu ve bu dudaklar bana yaklaşıyordu, elleri ellerimi sımsıkı tutuyordu ve her yanımla yanıyordu. Damarlarımda bir ateş dolaşıyordu, gözlerim kararıyordu, titriyordum ve onu durdurmak için söylemek istediğim sözler boğazımda düğümleniyordu. Ansızın boynumda bir öpücük hissettim ve tepeden tırnağa titreyerek, buz kesilerek durup ona baktım. Ne konuşacak ne de hareket edecek gücüm vardı, dehşete düşerek bir şey olmasını bekliyor ve istiyordum. Bunların hepsi bir an sürdü. Ama ne korkunç bir andı! Onu o anda her şeyiyle gördüm. Yüzüne, hasır şapkasının altından görünen ve kocamın alnını andıran sert, basık alnına, delikleri şişkin, güzel, düz burnuna, uzun, sivri, pomatlı bıyıklarına ve sakalına, sinekkaydı tıraşlı yanaklarıyla güneş yanığı boynuna ne kadar aşınaydım. Ondan nefret ediyordum, ondan korkuyordum, bana ne kadar yabancıydı; fakat bu nefret ettiğim, yabancı adamın coşkusu ve tutkusu o anda içimde çok güçlü bir etki yarattı! Bu kaba ve güzel ağzın öpücüklerine, bu ince damarlı ve parmakları yüzüklü beyaz ellerin sarılma-larına karşı konulmaz bir şekilde teslim olmak istiyordum. Beni bir anda açılıp içine çeken yasak hazlar uçurumuna çılgınlar gibi atlamaya iten bir şey vardı...

“Zaten çok talihsizim, –diye düşünüyordum,– varsın başımda daha fazla talihsizlik olsun.”

Bir eliyle beni kucaklamış ve yüzüme doğru eğilmişti. “Varsın daha da fazla utanç ve günah olsun başımda.”

— *Je vous aime*,⁶ –diye fısıldadı kocamın sesine çok benzeyen bir sesle. Kocamı ve çocuğumu bütün bağımın koptu-ğu çok geride kalmış değerli varlıklar gibi hatırladım. Fakat bu sırada dönemecin ardından beni çağıran L.M.’nin sesi

6 (Fr.) Sizi seviyorum.

duyuldu birden. Kendime geldim, elimi kurtardım ve markiyeye bakmadan L.M.'nin peşinden neredeyse koşarcasına yürüdüm. Arabaya bindik, ancak o anda markiyeye baktım. Şapkasını çıkartmış, gülümseyerek bir şey soruyordu. O anda ona karşı hissettiğim tarifi güç tiksintiyi anlamıyordu.

Hayat bana ne kadar talihsiz olduğumu, geleceğimin ne kadar umutsuz, geçmişimin ne kadar kara olduğunu göstermişti! L.M. bana bir şeyler söylüyordu, ama söylediklerini anlamıyordum. Sadece acıdığından, onda uyandırdığım nefreti gizlemek için benimle konuştuğunu düşünüyordum. Her sözcüğünde, her bakışında bu nefret ve bu aşağılayıcı acıma varmış gibi geliyordu bana. Öpücük boynumu utançla yakıyordu ve kocamla, çocuğumla ilgili aklımdan geçenlere dayanamıyordum. Odamda tek başıma kalınca durumumu etraflica düşüneceğimi umut ediyordum, ama tek başıma korktum. Daha getirdikleri çayı bitirmeden, nedenini bilmediğim büyük bir telaşla akşam trenine yetişip kocamın yanına, Heidelberg'e gitmek için hemen toplanmaya başladım.

Hizmetçi kızla birlikte boş bir vagona yerleştikten sonra tren hareket edip de pencereden yüzüme serin hava esince kendime gelmeye ve geçmişimle geleceğimi daha açık bir şekilde gözümün önüne getirmeye başladım. Petersburg'a taşındığımız günden sonraki evlilik hayatım bir anda yeni bir ışıkla gözümde canlandı ve vicdan azabına kapıldım. Köydeki ilk zamanlarımızı, planlarımızı ilk kez canlı bir şekilde hatırladım, bütün o zaman içinde kocamı sevindiren şeyler nelerdi sorusu ilk kez aklıma geldi. Ve kendimi ona karşı suçlu hissettim. "Ama neden beni durdurmadı, neden bana ikiyüzlü davrandı, neden açıklamaktan kaçındı, neden kalbimi kırdı, -diye kendime soruyordum.- Neden sevgisinin gücünü bana karşı kullanmadı? Yoksa beni sevmiyor muydu?" Ancak onun ne suçu olursa olsun, yabancı bir adamın öpücüğü şurada, boynumda duruyordu ve ben bu öpücüğü hissediyordum. Heidelberg'e yaklaştıkça kocamı daha açık

bir şekilde gözümün önüne getiriyor ve karşılaşmamız bana daha korkutucu geliyordu. “Her şeyi anlatacağım ona, her şeyi, önünde pişmanlık gözyaşlarımla ödeyeceğim her şeyin bedelini ve o beni bağışlayacak,” diye düşünüyordum. Ancak ona anlatacağım “her şey”in ne olduğunu kendim de bilmiyordum ve beni bağışlayacağına kendim de inanmıyordum.

Fakat kocamın odasına girer girmez ve onun şaşkın olsa da sakın yüzünü görür görmez hiçbir şey söylememe, hiçbir şey itiraf etmeme ve af dilememe gerek olmadığını hissettim. Dert ve pişmanlık dillendirilmeden benim içimde kalmalıydı.

— Nereden aklına geldi? –dedi.– Ben de yarın senin yanına gelmek istiyordum. –Ama yüzüme yakından bakınca korkar gibi oldu.– Neyin var? Ne oldu sana? –dedi.

— Bir şeyim yok, –diye cevapladım gözyaşlarımı zor tutarak.– Temelli geldim. Hemen yarın Rusya’ya, evimize gidelim.

Oldukça uzun bir süre hiçbir şey söylemeden dikkatle bana baktı.

— Anlatsana neyin var senin? –dedi.

Elimde olmadan kızardım ve bakışlarımı yere indirdim. Gözlerinde aşağılayıcı, öfkeli bir duygu parladı. Aklına gelebilecek düşüncelerden korktum ve kendimden hiç beklemediğim bir rol yapma gücüyle şöyle dedim:

— Hiçbir şeyim yok, sadece tek başıma sıkıldım, hüznlendim ve hayatımızla ilgili, seninle ilgili çok düşündüm. Uzun zamandır sana karşı öyle suçluyum ki! Buraya, istemediğin bir yere benimle birlikte niye geldin? Sana karşı uzun zamandır suçluyum, –diye tekrarlardım ve yine gözlerime yaşlar doldu.– Köye gidelim, hem de temelli gidelim.

— Ah dostum, bırak bu duygusal sahneleri, –dedi soğuk bir şekilde,– köye gitmek istemen iyi, çünkü paramız azaldı; temelli gitmeye gelince bu bir hayal. Orada yapamayacağını

biliyorum. Çay iç, iyi gelir, –diye bitirdi sözlerini uşağı çağır-
mak için ayağa kalkarken.

Onun benimle ilgili düşünebileceği her şeyi bir bir gö-
zümün önüne getiriyordum ve üzerime dikilmiş güvensiz,
âdeta ayıplayan bakışıyla karşılaşınca ona atfettiğim kor-
kunç düşüncelerden kalbim kırılıyordu. Hayır! Beni anla-
mak istemiyor, anlayamaz da! Bebeğe bakmaya gideceğimi
söyleyip yanından ayrıldım. Yalnız kalmak, ağlamak, ağla-
mak, ağlamak istiyordum.

IX

Nikolskoye'deki uzun zamandır ısıtılmamış, boş ev yeni-
den canlanmış olsa da içinde yaşananlar dirilmemişti. Kayın-
validem artık yoktu ve biz birbirimize karşı yalnızdık. Ama
şu anda yalnızlık bizim için sadece gereksiz olmakla kalma-
yıp ayrıca bizi sıkıyordu da. Kış hasta olduğum ve ancak
ikinci oğlumun doğumundan sonra iyileşebildiğim için be-
nim açımdan daha kötü geçmişti. Kocamla aramızdaki ilişki
kentte yaşarken olduğu gibi yine soğuk bir dostluk içinde
devam ediyordu, ama köydeki her döşeme tahtası, her du-
var, her divan bana onun benim için ne demek olduğunu ve
neler yitirdiğimi hatırlatıyordu. Sanki aramızda bağışlanmaz
bir kırgınlık vardı, sanki o beni bir nedenle cezalandırıyor
ve kendisi bunun farkında değilmiş gibi davranıyordu. Özür
dileyecek bir şey yoktu, af dileyecek bir şey de yoktu ortada.
Kendisini bana eskisi gibi tam olarak, bütün ruhuyla verme-
yerek cezalandırıyordu beni; ancak ruhunu ne bir kimseye
ne bir şeye veriyordu, sanki artık ruhu yoktu. Zaman zaman
sırf beni üzme için böyle yapıyor, ama eski duyguları hâlâ
canlı diye düşünüyordum ve bu eski duyguları uyandırma-
ya çalışıyordum. Ama o her seferinde açık yürekli olmaktan
âdeta kaçıyor, benim rol yaptığımdan kuşkulaniyor ve her

türlü duygusallıktan ciddiye alınmayacak gülünç bir şeymiş gibi çekiniyordu. Bakışı ve ses tonu şöyle diyordu: Ben her şeyi biliyorum, her şeyi biliyorum, diyecek bir şey yok; senin söylemek istediğin her şeyi biliyorum. Senin ağzından çıkanın başka, yaptığının başka olduğunu da biliyorum. İlk başlarda bu açık yürekli davranma çekingenliği kalbimi kırıyordu, ama sonra bunun samimiyetsizlik değil, samimiyete gerek duymamak olduğu düşüncesine alıştım. Şimdi durup dururken onu sevdiğimi söylemeye ya da benimle birlikte dua etmesini veya ben piyano çalarken dinlemesini istemeye dilim varmıyordu. Aramızda bildik nezaket kurallarının varlığı hissediliyordu. Her birimiz kendi hayatını yaşıyordu. O benim ilgilenmeye gerek duymadığım ve artık katılmak istemediğim işleriyle meşguldü, bense eskisi gibi onun kalbini kırmayan ve üzmeyen avarelikle meşguldüm. Çocuklar henüz çok küçüktüler ve bizi birleştiremezlerdi.

Ama bahar gelmiş, Katya'yla Sonya da yazı geçirmek üzere köye gelmişlerdi. Nikolskoye'deki evimiz yenileniyordu, biz de Pokrovskoye'ye taşınmıştık. Pokrovskoye'deki eski ev terasıyla, salondaki açılır kapanır masasıyla ve piyanosuyla, beyaz perdeli eski odamla ve âdeta orada unutulmuş olan genç kızlık hayallerimle aynen duruyordu. Benim odamda iki karyola vardı, biri her akşam yanına gidip kutsadığım, kolunu bacağını sağa sola atarak uyumuş olan tombul Kokoşa'nın yattığı benim eski karyolam, diğeri ise kundağının içinden Vanya'nın minicik yüzünün görüldüğü küçük karyola. Onları kutsadıktan sonra sessiz odanın ortasında duruyordum ve birden her köşeden, duvarlardan, perdelerden eski, unutulmuş gençlik görüntüleri ortaya çıkıyordu. Eski sesler genç kızlık şarkılarını söylemeye başlıyordu. Bu görüntüler neredeydi? Neredeydi bu sevimli, tatlı şarkılar? Umut etmekte zorlandığım her şey gerçek olmuştu. Birbirine karışan belirsiz, bulanık hayaller gerçek, gerçek ise ağır, zor ve neşesiz bir hayat olmuştu. Oysa her şey aynıydı.

Pencereden görünen bahçe, meydan, yol, yamacın oradaki bank aynıydı, göletten aynı bülbül sesleri geliyordu, aynı leylaklar çiçek içindeydi ve aynı Ay evin tepesindeydi; ancak her şey ne kadar korkunçtu, her şey ne korkunç şekilde değişmişti! O kadar değerli ve yakın hissedilen her şey nasıl da soğuktu! Aynen eskiden olduğu gibi konuk odasında Katya'yla ikimiz sessizce oturuyor, ondan, kocamdan söz ediyoruz. Ama Katya'nın yüzü kırışmış, rengi solmuş, gözleri sevinçle ve umutla parlamıyor, bu gözler artık üzüntümü paylaştığını, bana acıdığını ifade ediyor. Kocamdan eskisi gibi hayranlıkla söz etmiyoruz, onu yargılıyoruz, kınıyoruz, neden, niçin o kadar mutlu olduğumuza şaşırmıyoruz ve düşündüklerimizi eskisi gibi bütün dünyaya anlatmak istemiyoruz; komplocular gibi birbirimizle fısıldaşıyoruz ve her şey nasıl bu kadar üzücü bir şekilde değişti diye kim bilir kaçınıcı kez birbirimize soruyoruz. Kocam aynıydı, sadece kaşlarının arasındaki kırışık derinleşmiş, şakaklarındaki ak-lar artmıştı, ama derin, dikkatli bakışları her zaman kara bir bulutla benden gizleniyordu. Ben de aynıydım, ama içimde ne sevgi ne de sevmeye isteği vardı. Emek harcama gereği duymuyordum, kendimden hoşnut değildim. Önceki dinsel heyecanlar, kocama karşı önceki aşkı, hayatın önceki dolu doluluğu bana artık ne kadar uzak ne kadar olanaksız görünüyordu. Eskiden çok iyi anladığım, bana çok doğru gelen bir şeyi, başkası için yaşamamanın mutluluğunu artık anlamıyordum. Neden başkası için yaşayacaksın ki? Kendin için bile yaşamak istemezken hem de.

Petersburg'a taşındıktan sonra müziği tamamen bırakmıştım; ama şimdi eski piyano, eski notalar beni yeniden heveslendirmişti.

Keyifsiz olduğum bir gün evde yalnız kalmıştım; Katya ve Sonya kocamla birlikte Nikolskoye'ye, inşaatı bakmaya gitmişlerdi. Çay sofrası hazır, aşağı indim ve onları beklerken piyanonun başına oturdum. *Quasi una fantasia* sonatını aç-

tım ve çalmaya başladım. Görünürde kimsecikler yoktu, çıt çıkmıyordu, bahçeye bakan pencereler açıktı; odaya kederli, ağırbaşlı, bildik sesler dağıldı. Birinci bölümü bitirdim ve tamamen bilinçsiz olarak, eski bir alışkanlıkla başımı arkaya çevirerek bir zamanlar onun oturup beni dinlediği köşeye baktım. Ama o yoktu; uzun zamandır yerinden hiç oynatılmamış sandalye köşesinde duruyordu; pencereden batan güneşin ışıkları içinde leylaklar görünüyor, akşam serinliği açık pencerelerden içeri doluyordu. Dirseklerimi piyanoya dayadım, yüzümü iki elimin arasına alıp düşünceye daldım. Eskiye, geri getirilemeyecek şeyleri acıyla hatırlayarak ve yeniye korkuyla düşünerek uzun bir zaman böyle oturdum. Fakat gelecekte sanki hiçbir şey yoktu artık, sanki ben hiçbir şey istemiyordum ve hiçbir şey umut etmiyordum. “Yoksa yaşlandım mı!” diye düşündüm, korkuyla başımı kaldırıp unutmak ve düşünmemek için tekrar çalmaya başladım ve her şeyi andante tempoda çaldım. “Tanrım! –diye düşündüm,– bir suçum varsa bağışla beni, ya ruhumdaki güzel olan her şeyi bana geri ver ya da ne yapmam, nasıl yaşamam gerektiğini göster.” Çimenlikten tekerlek gürültüleri geldi, ana kapının önünde ve terasta dikkatli, tanıdık ayak sesleri duyuldu, sonra ses kesildi. Ama bu tanıdık adımların sesi artık eski duyguyu uyandırmıyordu. Çalmayı bitirdiğimde ayak sesleri arkamda işitildi ve omzuma bir el kondu.

— Bu sonatı çalmakla çok iyi ettin, –dedi.

Bir şey söylemedim.

— Çay içmedin mi?

İçmedim anlamında başımı salladım ve yüzümde kalmış heyecan izlerini belli etmemek için başımı arkaya çevirmedim.

— Birazdan gelirler; at huysuzluk etmeye başlamıştı, ana yoldan yürüyerek geliyorlar, –dedi.

— Bekleyelim onları, –dedim ve arkamdan onun da geleceğini umarak terasa çıktım; ama o çocukları sorup yan-

larına gitti. Onun gelişi, yalın ve iyilik dolu sesi yitirdiğim şeyler konusunda fikrimi değiştirmeme neden oldu yeniden. Daha ne isteyebilirdim? O iyi yürekli, uysal bir adam, iyi bir koca, iyi bir babaydı, bana yetmeyen neydi, kendim de bilmiyordum. Terasa çıktım ve tentenin altına, o gün birbirimize açıldığımızda oturduğum banka oturdum. Güneş batmış, hava kararmaya başlamıştı. Küçük, kara bir ilkbahar bulutu evin ve bahçenin tepesinde asılı kalmıştı, ağaçların arasından batan günün soluk ışıkları ve yeni çıkmış küçük bir akşam yıldızıyla açık bir gökyüzü parçası görünüyordu sadece. Her şeyin üstüne incecik bir bulutun gölgesi düşmüştü, hafif bir ilkbahar yağmuru bekleniyordu. Esinti durmuştu, tek bir yaprak, tek bir ot kımıldamıyordu. Leylakların ve kuş kirazlarının kokusu öylesine güçlüydü ki havanın ta kendisi çiçek açmış, gelmiş bahçede, terasta duruyor, dalgalar hâlinde bir zayıflıyor bir güçleniyordu sanki ve sen gözlerini kapatmak, bu tatlı kokudan başka hiçbir şey duymak, görmek istemiyordun. Uzun çiçek tarhlarının kazılarak kabartılmış kara toprağında hareketsiz duran henüz açmamış yıldız çiçekleri ve güller yontulmuş beyaz destek çubuklarının üstünde yukarı doğru ağır ağır boy atıyor gibiydiler; kurbağalar onları suya kaçırarak yağmurdan önce sanki son defa tiz sesleriyle hep bir ağızdan var güçleriyle bağıyorlardı yamacın altından. Hiç kesilmeyen incecik bir su sesi bu bağırtının üstüne çıkıyordu. Bülbüller sırayla birbirlerine sesleniyorlardı ve endişeli bir şekilde bir yerden bir yere uçtukları duyuluyordu. Bülbüllerden biri bu bahar da pencerenin altındaki çalılığa yerleşmeye çalışıyordu, dışarı çıktığımda onun yer değiştirip ağaçlı yolun ötesine geçtiğini ve oradan bir kez seslendikten sonra susup benim gibi beklediğini duydum.

Boşuna kendimi avutuyordum. Hem beklediğim hem de acıyıp üzüldüğüm bir şey vardı.

O üst kattan gelip yanıma oturdu.

— Galiba bizimkiler ıslanacaklar, —dedi.

— Evet, –dedim ve ikimiz de uzun zaman konuşmadık.

Yağmur bulutu ise esinti olmadığı için daha da aşağılara doğru iniyordu; her şey daha sessiz, daha hoş kokulu ve daha hareketsiz hâle geliyordu, ansızın bir damla düştü ve sanki terasın yelken bezinden tentesinin üzerinde zıpladı, bir başkası yolun çakıllarına düşüp dağıldı; dulavrat otunun üstüne şap diye bir damla daha düştü ve giderek artan iri damlalı, serin bir yağmur başladı. Bülbüller ve kurbağalar tamamen susmuştu, sadece incecik su sesi yağmur yüzünden daha uzaktan geliyormuş gibi olsa da hâlâ duyuluyordu ve terasın yakınındaki kuru yaprakların arasına büzülüp saklanmış bir kuş düzgün aralıklarla tekdüze iki notada ötüyordu. Kocam ayağa kalkıp gitmeye niyetlendi.

— Nereye gidiyorsun? –diye sordum onu durdurarak.– Burası ne kadar güzel, baksana.

— Şemsiye ve galoş göndereyim, –diye yanıtladı.

— Gerek yok, şimdi geçer.

Sözümü dinledi ve teras parmaklıklarının yanında ikimiz yan yana durduk. Kolumu ıslak, kaygan parmaklığa dayayıp başımı dışarı uzattım. Serin yağmur damlaları saçlarıma ve boynuma rastgele düşüyordu. Bulut saydamlaşıp dağılarak yağmur damlalarını üstümüze serpiyordu; yağmurun tekdüze sesi yerini tepemizden ve yapraklardan düşen tek tük damlaların sesine bıraktı. Aşağıdan kurbağalar tekrar bağırmaya, bülbüller tekrar canlanıp ıslak çalılıarın arasında bir oradan bir buradan ötüsmeye başladılar. Karşımızdaki her şey aydınlanmıştı.

— Ne kadar güzel! –dedi kocam parmaklığa dayanıp ıslak saçlarımı okşayarak.

Sitemi andıran bu basit okşamadan etkilendim, içimden ağlamak geldi.

— İnsan başka neye gerek duyar? –dedi.– Şu anda o kadar memnunum ki başka hiçbir şeye ihtiyacım yok, çok mutluyum çok!

“Bir zamanlar bana mutluluğundan bu şekilde söz etmiyordun, –diye geçirdim içimden.– Mutluluğun ne kadar büyük olursa olsun sen hep daha fazlasını istediğini söylüyordun. Şimdi ise benim ruhumda dile getirilmemiş pişmanlık ve dökülmemiş gözyaşları varken sen huzurlu ve mutlusun.”

— Ben de iyiyim, –dedim,– ama karşımdaki her şey bu kadar iyi olduğu için hüznümlüyüm de aynı zamanda. İçimde kırık dökük, yarım yamalak bir şey var, hep başka bir şey istiyorum; oysa burada her şey ne kadar güzel ne kadar huzurlu. Sende de doğadan aldığın zevke bir tür hüznün karışmıyor mu, olanaksız bir şey istiyor ve geçmişte kalan bir şeye acıyor, üzülmüyor musun?

Elini başımdan çekip kısa bir süre sustu.

— Evet, eskiden benim de başıma gelirdi bunlar, özellikle de ilkbaharda, –dedi sanki birden aklına gelivermiş gibi.– Ben de geceler boyu istek ve umutla oturdum, ne güzel gecelerdi!.. Ama o zamanlar yaşayacağımız her şey önümüzdeydi, şimdi ise hepsi arkamızda kaldı; şimdi elimdeki bana yetiyor ve hâlimden memnunum, –diye öyle kendinden emin ve gelişigüzel söylemişti ki bunları duymak canımı acıtsa da doğru söylediğine inandım.

— Yani hiçbir şey istemiyor musun? –diye sordum.

— Gerçekleşmesi olanaksız hiçbir şey istemiyorum, –diye yanıtladı benim duygularımı tahmin ederek.– Başın ısılanıyor, –diye ekledi bebek gibi bir kez daha başımı okşayarak,– yağmur ıslatıyor diye yaprakları, otları kısıkanıyorsun, ot olmak, yaprak olmak, yağmur olmak istiyorsun. Bense sadece onlara bakıp seviniyorum, tıpkı dünyadaki her güzel, genç ve mutlu şeye bakıp sevindiğim gibi.

— Geçmişteki hiçbir şeye üzülmüyor musun? –diye sorularımı sürdürüyordum yüreğimin üzerindeki ağırlığın gidererek daha da arttığını hissederek.

Düşünceye dalıp yine sustu. Son derece içten bir yanıt vermek istediğini görüyordum.

— Hayır! –diye yanıtladı kısaca.

— Yalan! Yalan! –dedim yüzümü ona çevirip gözlerinin içine bakarak.– Geçmişe üzülüyor, acımıyor musun?

— Hayır! –diye yineledi bir kez daha.– Geçmişe minnettarım, ama acımıyorum.

— Onu geri getirmek istemez miydin? –dedim.

Başını çevirdi ve bahçeye bakmaya başladı.

— İstemem, tıpkı kanatlarımın çıkmasını istemediğim gibi, –dedi.– İmkânsız!

— Peki geçmişe düzeltmek istemez misin? Kendine ya da bana bir sitemin yok mu?

— Asla! Her şey iyiydi.

— Bana bak! –dedim yüzüme bakması için koluna dokunarak.– Baksana, senin arzu ettiğin şekilde yaşamamı istediğini neden bana hiç söylemedin, neden bana kullanmayı beceremediğim bir özgürlük verdin, neden bana öğüt vermeyi bıraktın? Eğer isteseydin, eğer beni daha farklı yönlendirseydin hiçbir şey, hiçbir şey olmazdı, –dedim eski sevgimi değil, soğuk bir kızgınlığı ve sitemi giderek daha güçlü dile getiren bir sesle.

— Olmayacak olan neymiş? –dedi hayretle bana dönerek.– Bu şekilde de kötü bir şey yok ki. Her şey iyi, güzel. Çok güzel, –diye ekledi gülümseyerek.

“Yoksa anlamıyor mu, daha da kötüsü anlamak mı istemiyor?” diye düşündüm ve gözlerime yaşlar doldu.

— Sana karşı bir suçum olmasa umursamazlığınla, hatta nefretinle cezalandırılmazdım, –dedim birden.– Hiçbir suçum yokken benim için değerli olan her şeyi elimden çekip almazdın.

— Neler söylüyorsun hayatım! –dedi sanki dediklerimi anlamıyormuş gibi.

— Hayır, bırak da konuşayım... Sen benden güvenini, sevgini, hatta saygını çekip aldın; eskiden olanlardan sonra artık beni sevdiğine inanmıyorum çünkü. Hayır, uzun za-

mandır beni üzen konuların hepsini bir çırpıda söylemem lazım, –diye tekrar sözünü kestim onun.– Benim hayatı bilmemem, seninse öğrenme yollarını ararken beni yalnız bırakman benim suçum mu? Şimdi nasıl yaşamak gerektiğini kendi kendime anlamışken, ben bir yıldır sana geri dönmek için çırpınıp dururken ve sen ne istediğimi anlamazdan gelecek beni kendinden uzaklaştırırken ben mi suçluyum? Sana hiçbir konuda sitem edilemezken hem suçlu hem de mutsuz olan hep ben mi olacağım? Evet, sen ikimizi de mutsuz edebilecek bir hayatın içine tekrar atmak istiyorsun beni.

— Nerden çıkardın bunu? –diye samimi bir korkuyla ve hayretle sordu.

— Benim burada yapamayacağımı, nefret ettiğim Petersburg’a kışın tekrar gitmemiz gerektiğini daha dün söyleyen, her zaman da söyleyip duran sen değil misin? –diye devam ediyordum konuşmaya.– Bana destek olmak yerine her türlü açık yüreklilikten, iki çift tatlı, samimi söz söylemekten kaçınıyorsun. İleride tamamen yıkılacak olursam bana sitem edecek ve yıkılışıma sevineceksin.

— Dur, dur, –dedi sert ve soğuk bir ifadeyle,– şu söylediklerin hiç hoş şeyler değil. Bu sözler sadece senin bana karşı kötü bir tavır takındığını gösterir ve senin...

— Seni sevmediğimi mi gösterir? Söyle, söyle! –diyerek onun sözünü tamamladım ve gözlerimden yaşlar boşandı. Kanepeye oturup mendilimle yüzümü örttüm.

“Bak nasıl da anladı beni!” diye düşünüyordum hıçkırıklarımı tutmaya çalışırken. “Bitti, bitti eski aşkımız,” diyordu yüreğimin içinden bir ses. Yanıma gelmedi, beni teselli etmedi. Söylediklerime kırılmıştı. Sesi sakın ve kuruydu.

— Beni neyle suçluyorsun bilmiyorum, –diye söze başladı,– yoksa seni eskisi kadar sevmemekle mi?..

— Sevmekmiş! –dedim mendilin içine doğru ve acı göz yaşlarına boğuldum.

— Bu konuda suçlu olan zaman ve şahsen biziz. Her yaşın kendine özgü sevgisi vardır... –Bir an sustu.– Sana gerçeği

söyleyeyim mi? Eğer açık yüreklilik istiyorsan tabii. O yıl seni yeni tanıdığım da gecelerimi nasıl seni düşünerek uykusuz geçirdiysem, kendi kendime bir aşk yaratıp bu aşkı yüreğim de nasıl büyüttükçe büyüttüysem, Petersburg'da da, yurt dışında da aynı şekilde uykusuz korkunç geceler geçiriyor, bana acı veren bu aşkı paramparça ediyor, yıkıyordum. Yık-tığım aşkım değil, bana acı veren şeylerdi. Böyle sakinleştım, yine seviyorum, ama farklı bir sevgiyle.

— Evet, sen buna sevgi diyorsun, ama işkence bu, –dedim.– Madem beni sevmekten vazgeçecek kadar zararlı olduğunu düşünüyordun o zaman niye sosyete ye girmeme izin verdin?

— Bunun nedeni sosyete değil dostum, –dedi.

— Neden gücünü kullanmadın, –diye devam ettim,– beni bağlamadın, öldürmedin? Mutluluğumu oluşturan şeylerden yoksun kalmaktan daha iyi olurdu benim için, kendimi iyi hissederdım, utanmazdım.

Tekrar hıçkır a hıçkır a ağlamaya başlayıp yüzümü ört-tüm.

Bu sırada Sonya'yla Katya neşe içinde ve sırlı sıklam bir hâlde yüksek sesle konuşa gülüşe terasa girdiler; ama bizi görünce hemen uzaklaştılar.

Onlar gittikten sonra uzun süre konuşmadık; ağlaya ağ-laya içimi boşaltıp rahatladım. Ona baktım. Başını koluna dayamış oturuyordu, benim bakışıma karşılık bir şey söylemek istedi, ama sadece ağır ağır iç çekip tekrar koluna dayandı.

Yanına gidip kolunu indirdim. Bakışlarını düşünceli bir şekilde bana çevirdi.

— Evet, –diye söze başladı sanki düşüncelerini açıkla-mayı sürdürür gibi.– Hayata geri dönmek için hepimizin, özellikle de siz kadınların yaşamın tüm saçmalıklarını bizzat yaşamamız gerekir; başka türlü inanmak mümkün olmaz. O zamanlar sen benim de seni izleyip hayran kaldığım bu güzel

ve hoş saçmalığı henüz yaşamamıştın; bunu yaşamaman için ben de seni serbest bırakıyor ve benim için artık vakit çoktan geçmiş olsa da bu konuda seni sıkmaya hakkım olmadığını hissediyordum.

— Madem beni seviyordun neden o zaman bu saçmalığı sen de benimle birlikte yaşadın ve benim yaşamama izin verdin? —dedim.

— Çünkü sen istesen bile bana inanmayabilirdin; yaşayarak öğrenmeliydin, öğrendin de işte.

— Kendi kendine kararlar vermiş, ne çok yargıya varmışsın, —dedim.— Sen beni çok da sevmiyormuşsun.

Tekrar sustuk.

— Biraz önce söylediklerin sert ama doğru, —dedi birden ayağa kalkarak ve terasta dolaşmaya başlayarak,— evet, doğru. Ben suçluydum! —diye ekledi karşımda durarak.— Ya kendime seni sevme iznini hiç vermemeliydim ya da basit bir şekilde sevmeliydim.

— Hepsini unutalım, —dedim çekinerek.

— Hayır, geçmişte olan artık geri gelmez, onu asla geri getiremezsin, —dedi ve bunu söylerken sesi yumuşadı.

— Hepsi geri geldi bile, —dedim elimi omzuna koyarak. Elim omzundan indirip avcunun içine alarak sıktı.

— Hayır, geçmişe acımıyorum derken yalan söylüyordum; hayır, acıyorum, artık var olmayan ve bundan sonra da var olamayacak o geçmiş aşk için ağlıyorum. Bunun suçlusu kim? Bilmiyorum. Sevgi kaldı, ama aynı sevgi değil, onun yeri kaldı, ama o sevgi iyiden iyiye hastalandı, artık gücü ve rengi yok, anılar ve minnet kaldı, ama...

— Böyle konuşma... —diye sözünü kestim.— Her şey yine eskisi gibi olsun... Olabilir mi, ne dersin? —diye sordum gözlerinin içine bakarak. Ama gözleri parlak ve sakindi, benim gözlerime derin derin bakmıyordu.

İstediğim ve ondan rica ettiğim şeyin olamayacağını daha konuşurken hissediyordum. Sakin ve uysal, bana yaşlı birinin gülümsemesini andırır bir şekilde gülümsedi.

— Sen henüz ne kadar gençsin, bense ne kadar yaşlıyım, –dedi.– Senin aradığın şey benim içimde artık yok; neden kendimi kandırayım ki? –diye ekledi aynı şekilde gülümsemeye devam ederek.

Hiç konuşmadan onun yanında duruyordum ve içim rahatlıyordu.

— Hayatı tekrarlamaya çalışmayalım, –diye devam etti,– kendi kendimize yalan söylemeyelim. Eski kaygılar ve endişelerse artık yok, şükürler olsun! Arayacağımız ve endişe edeceğimiz hiçbir şey yok. Aradıklarımızı bulduk, nasibi-mize de oldukça fazla mutluluk düştü. Bizim artık yolunu açmamız gereken işte şu, –dedi terasın kapısında dikilen sü-tannenin kucagındaki Vanya'yı göstererek.– İşte böyle sevgili dostunu, –diye konuşmasını bitirdi başımı kendine doğru eğip öperek. Beni öpen bir sevgili değil, yaşlı bir dosttu.

Bahçeden gecenin hoş kokulu serinliği giderek daha kuvvetli, daha tatlı bir şekilde yükseliyor, sesler ve sessizlik giderek daha ağırbaşlı bir hâl alıyor ve gökyüzünde parlamaya başlayan yıldızlar artıyordu. Onun yüzüne baktım ve birden içim rahatladı; bana acı çektiren hasta ahlak sinirim alınmış gibiydi. Bir zamanlar hissettiğim duygunun aynen zamanın kendisi gibi geri dönmeyecek biçimde geçip gittiğini, bu duyguyu geri getirmenin sadece olanaksız değil, aynı zamanda zor ve utandırıcı bir şey olabileceğini birden açık ve sakın bir şekilde anladım. Yani bana çok mutlu görünen bu dönem o kadar da güzel miydi? Hem bütün bunlar çok geride kalmıştı!

— Çay zamanı! –dedi kocam ve birlikte konuk odasına gittik. Kapıda kucagında Vanya'yla sütanne bir kez daha çıktı karşıma. Bebeği kucığıma aldım, açıkta kalmış kırmızı minik ayaklarını örttüm, göğsüme bastırdım ve dudaklarımı dokundurmaya korkarak öptüm. Hafifçe açtığı buruşuk parmaklı minik elini sanki bir düş görüyormuş gibi oynattı, bir şey arıyormuş ya da hatırlıyormuş gibi minik donuk

gözlerini açtı; minicik gözler birden üzerimde durdu, bu gözlerde bir düşünce kıvılcımı parladı, öne uzattığı tombul dudakları büzülmeye başladı ve gülümseyerek açıldı. “Bebeğim, bebeğim, bebeğim!” dedim içimden. Bu sırada bütün uzuvlarımda mutlu bir gerilmeye onu göğsüme bastırıyor ve canını yakmamak için kucagımda çok dikkatli tutuyordum. Sonra üşümüş ayakçıklarını, ufacık karnını, ellerini ve yeni yeni saçları çıkan kafacığını öpmeye başladım. Kocam yanıma geldi, hemen bebeğin yüzünü örtüp tekrar açtım.

— İvan Sergeyiç! —dedi kocam parmağıyla bebeğin minik çenesinin altına dokunarak. Ama ben İvan Sergeyiç’in yüzünü bir kez daha örttüm. Benden başka hiç kimse ona öyle uzun uzun bakmamalıydı. Kocama baktım, gözlerimin içine bakarken gözleri gülüyordu, uzun bir zamandan sonra ben de ilk kez bu gözlere rahatça ve sevinçle bakıyordum.

O günden sonra kocamla aşk hikâyem sona erdi; eski duygularım değerli, geri dönüşü olmayan bir anı oldu, çocuklarıma ve çocuklarımin babasına olan yeni sevgim ise başka bir hayatın, şu anda hâlâ sürdürdüğüm, farklı bir açıdan son derece mutlu bir hayatın başlangıcı oldu...

1859